

Raportti Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2015 - 2019 toteutumisesta vuonna 2018

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	27.6.2019	Asianumero:	2692/00.01.02.00.01/2019
Ruokavirasto			
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketjulinja		
Hyväksyjä:	Pia Mäkelä		
Laatija/laatijat:	Hanna Kortemaa, Terhi Laaksonen, Leena Räsänen		
Lisätietoja:	Hanna Kortemaa (kasvintuotanto), Terhi Laaksonen (eläinten terveys ja hyvinvointi), Leena Räsänen (elintarviketurvallisuus)		

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	3
1 JOHDANTO	4
2 VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMINEN.....	5
2.1 Valvonnan strategisten päämäärien toteutuminen	5
2.1.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys.....	6
2.1.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi	7
2.1.3 Elintarviketurvallisuus	8
2.2 Elintarvikeketjun valvontaviranomaisten onnistuminen kriittisissä menestystekijöissä	11
3 VALVONNAN TULOKSET SEKÄ TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄDÖSTENMUKAISUUS.....	15
3.1 Valvonnan suunnitelmallisuuden toteutuminen.....	15
3.1.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys.....	15
3.1.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi	16
3.1.3 Elintarviketurvallisuus	16
3.2 Valvonnan tulokset, todetut puutteet ja niiden yleisyys	17
3.2.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys.....	17
3.2.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi	19
3.2.3 Elintarviketurvallisuus	25
3.3 Puutteiden analyysi	37
3.3.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys.....	37
3.3.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi	39
3.3.3 Elintarviketurvallisuus	40
4 AUDITOINNIT, ARVIOINNIT JA PALAUTTEET	41
4.1 Valvontaketjuun kohdistuvat auditoinnit.....	41
4.2 Viranomaisten ulkoiset ja sisäiset auditoinnit.....	42
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	43
5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen.....	43
5.2 Käytetyt pakkokeinot, rikosoikeudelliset seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen.....	45
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät ennaltaehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet	47
6 RESURSSIT	50
6.1 Valvonnan resurssit	50
6.2 Hyväksytyt laboratoriot.....	51
6.3 Vertailulaboratoriotoiminta	52
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN.....	55
7.1 Johtopäätökset vuoden 2018 valvonnan tuloksista ja muutokset seuraavien vuosien valvontaan	55
Tiivistelmä.....	59
Liite 1. Eviran ja valvontaketjun yhteiskunnallisen vaikuttavuuden indikaattorit	63
Liite 2. Elintarvikeketjun viranomaisten toimintaa kuvaavien kriittisten menestystekijöiden toteutuminen.	71
Liite 3. Elintarvikeketjun valvonnan resurssit (htv) sekä vertailu vuosiin 2012- 2018	80
Liite 4. Elintarvikevalvonnan tiedot Eurostatille.....	81

ESIPUHE

Tämä raportti Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman VASUn toteutumisesta vuonna 2018 sisältää yhteenvedon elintarvikeketjun valvonnan tuloksista kyseisenä vuonna. Tähän valvontaan sisältyy koko ketjun valvonta kasvintuotannon, kasvien ja eläinten terveyden, eläinten hyvinvoinnin sekä elintarvikkeiden tuotannon, myynnin ja tarjoilun osalta. Tätä ketjun valvontaa toteuttavat hyvässä yhteistyössä useat viranomaiset sekä paikallisesti, alueellisesti että valtakunnallisesti. Elintarvikeketjun valvontaa ohjaa monivuotinen valvontasuunnitelma, joka on tehty vuosiksi 2015-2019.

Koko ketjun valvontaa koskeva valvontasuunnitelma tarjoaa hyvän mahdollisuuden eri valvonta-alueiden väliseen yhteistyöhön. Nämä valvonta-alueet tukevat hyvin toisiaan yhteisen päämäärän, turvallisen ja laadukkaan elintarviketuotannon, saavuttamisessa. Tämän lisäksi suunnitelma ja raportti kattavat myös puutarha- ja metsäkasvien sekä seura- ja turkiseläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnat, jotka läheisesti liittyvät elintarvikeketjun valvontaan.

Tässä raportissa pohditaan myös valvonnan vaikuttavuuden toteutumista ja analysoidaan valvonnassa todettujen puutteiden syitä. Tämä mahdollistaa valvonnan kehittämisen ja riskiperusteisen suuntaamisen. Suomessa elintarviketurvallisuus on korkealla tasolla ja kasvi- ja eläintautitilanne on hyvä. Tämän hyvän tilanteen säilyttäminen edellyttää oikein kohdennettua valvontaa, hyvää yhteistyötä elinkeinon kanssa ja toiminnan jatkuvaa kehittämistä. VASU-suunnitelma ja -raportti ovat hyviä työkaluja tässä valvonnan kehittämisessä.

Tämä raportti lähetään myös Euroopan komissioon, koska Euroopan unionin asetuksen (valvonta-asetus) N:o 882/2004 mukaan jäsenvaltioiden on vuosittain raportoitava elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman toteutumisesta komissiolle.

Tätä raporttia varten elintarvikeketjun valvontaan osallistuvilta viranomaisilta koottiin tiedot niiden tehtäväalueen toiminta- ja valvontasuunnitelmien toteutumisesta ja valvonnan onnistumisesta. Raportti laadittiin keskusviranomaisten toimesta ja sen lisäksi keskeisten valvontaviranomaisten edustajista koottua elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmää kuultiin lopullisen raportin valmistelussa.

Raportti julkaistaan Ruokaviraston internetsivuilla.

Helsingissä 27.6.2019

Ylijohtaja

Pia Mäkelä

1 JOHDANTO

Jäsenvaltioiden on raportoitava vuosittain elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman toteutumisesta ((EU) N:o 882/2004). Raportin rakenteesta ja sisällöstä on annettu tarkempia ohjeita Euroopan komission päätöksellä (2008/654/EY). Tässä yhteenvetoraportissa on esitetty Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman VASUn (<https://www.ruokavirasto.fi/VASU-suunnitelma>) toteutuminen vuonna 2018.

Raporttiin on koostettu elintarvikeketjussa suoritetun viranomaisvalvonnan vaikuttavuus ja tulokset, valvonnassa havaitut puutteet sekä puutteista annetut seuraamukset. Lisäksi raportissa on esitetty elintarvikeketjun viranomaisvalvonnan lähivuosien kehittämisen painopisteet. **Yhteenvetoraportti pohjautuu seuraaviin, yksittäisten valvontasektoreiden laatimiin analyysiin oman toimintansa tuloksista ja onnistumisesta vuonna 2018:**

- Elintarviketurvallisuus
 - Elintarviketurvallisuus Suomessa
 - Rehuvalvonta
 - Luonnonmukaisen tuotannon valvonta
- Eläinten terveys ja hyvinvointi
 - Eläinten lääkitsemisen valvonta
 - Eläinten hyvinvoinnin valvonta
 - Eläinten terveyden valvonta
 - Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta
 - Sivutuotteiden valvonta
 - Eläinlääkinnällinen rajatarkastus
 - Elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakaupan valvonta
- Kasvintuotanto
 - Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston valvonta
 - Osa I Kasvinterveys ja taimiaineisto
 - Osa II Metsänviljelyaineisto
 - Lannoitevalmisteiden valvonta
 - Siemenkaupan markkina- ja sertifiointivalvonta
 - Hukkakauravalvonta

Sektorikohtaiset raportit julkaistaan Ruokaviraston internet-sivuilla:
<https://www.ruokavirasto.fi/sektorikohtaisetVASU-raportit2018>.

2 VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMINEN

Elintarvikeketjun viranomaisverkoston muodostavat kunnat, Aluehallintovirastot (AVIt), Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset), Tulli, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Puolustusvoimat, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes sekä Elintarviketurvallisuusvirasto Evira (1.1.2019 alkaen Ruokavirasto).

Elintarvikeketjun valvonnan vaikuttavuuden lisäämiseksi viranomaiset ovat edelleen sujuvoittaneet toimintaprosessejaan ja kehittäneet toimintaansa erityisesti johtamisessa, valmentamisessa ("valvojasta valmentajaksi") sekä avoimen vuoropuhelun edistämässä yhdessä toimialojen kanssa. Toimintatavoissa painottuivat ennakointi, valvonnan riskiperusteisuus, asioiden avoin valmistelu sekä keskinäisen luottamuksen ja vuorovaikutuksen lisääminen. Viranomaisverkoston toiminta kuitenkin edellyttää toimintatapojen kehittämistä jatkossakin, jotta elintarvikeketjun turvallisuuden ja laadun valvonta voidaan turvata käytettävissä olevilla resursseilla.

Viranomaisvalvonta ja sen julkiset valvontatulokset hyödyttävät yhä enenevässä määrin myös yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä, mikä on havaittavissa esimerkiksi ongelmien ehkäisemisessä sekä kansainvälisen kaupan edellytysten tukemisessa.

2.1 Valvonnan strategisten päämäärien toteutuminen

Elintarvikeketjun viranomaisille VASUssa määritellyt strategiset päämäärät ovat:

1. Elintarviketurvallisuuden, eläinten terveyden ja kasvinterveyden korkea taso säilyy.
2. Eläinten hyvinvointi paranee.
3. Korkealaatuisen ruoan tuottamisen edellytykset turvataan ja maa- ja elintarviketalouden tuotantokyky kasvaa.
4. Maa-, metsä- ja elintarviketalous sopeutuvat kestävästi ilmastonmuutokseen.
5. Elintarvikeketjun toiminnan vastuullisuus voidaan todentaa.
6. Turvallisella ravitsemuksella edistetään hyvinvointia.

Näiden strategisten päämäärien toteutumista mitataan valvontaketjun **yhteiskunnallisen vaikuttavuuden indikaattoreiden** avulla (Liite 1). Indikaattoreiden perusteella:

- elintarviketurvallisuuden taso Suomessa on edelleen korkea,
- eläintautitilanne on säilynyt hyvänä: tuotantoeläimissä ei todettu helposti leviäviä tai vaarallisia eläintauteja, lukuun ottamatta vuonna 2017 alkanutta kirjolohien IHN-tautiepidemiaa, joka saatiin tehokkaasti hallintaan,
- kasvintuhoojatilanne on pysynyt hyvänä: uusia vaarallisia kasvintuhoojia ei ole asettunut pysyvästi maahan.

Elintarvikeketjun viranomaistoiminnalla edistettiin myös **maa- ja metsätalousministeriön (MMM) hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden** toteutumista edellisvuosien tapaan varsin hyvin (Taulukko 1.), vaikka tavoitetaso ei kaikkien osalta aivan täyttynytkään osin positiivisesta kehityksestä huolimatta. Viranomaisvalvonnan vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista tukivat edelleen myönteinen kehitys toimijoiden vastuullisessa suhtautumisessa säädösten vaatimuksiin.

Taulukko 1. MMM:n hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden kehitystä kuvaavat tunnusluvut (valtiontilinpäätöksessä raportoidut tiedot) 2014 - 2018.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	2014	2015	2016	2017	2018	tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintaukeja (kpl) **	0	0	0	13	5	0
Vaarallisia kasvintuhooja (uusia pysyvästi) (kpl)	1	0	0	0	0	0
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	38	42	48	50	52	kasvaa
Raportoidut elintarvikkeelliset ruokamyrkytysepidemit (kpl)	36	40	56	47	73	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	702	655	1392	983	1990	alle 1 000
Salmonella esiintyvyys (%)						
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa	alle 1	alle 1	alle 1	alle 1	alle 2	alle 1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	0	0	0	0	0	0
OIVA-huoneistotarkastuksissa parhaimpien tason saavuttaneet kohteet (%)	86	88	yli 85	87	87	yli 85
Vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus (%)						
— maatalouden tuotantopanokset (siemenet, lannoitevalmisteet, kasvinsuojeluaineet ja rehut)	yli 95	yli 94	yli 95	90	93	yli 95
— luonnonmukainen elintarvikeketju	97	98	yli 95	98	99	yli 95
— otantaan perustuva eläinsuojeluvalvonta	78	82	yli 85	88*	82^	yli 95

* 44 tarkastusta vielä kesken, luku muuttuu

**J 2016 15 kpl (9 lintuinfluenssaa, 5 villisikojen brusellaa ja yksi lepakkoravotauti), 2017 13 kpl (8 lintuinfluenssaa, 4 IHN:aa ja yksi lepakkoravotauti), 2018 5 kpl (1 lintuinfluenssaa, 3 IHN:aa)

^lopulliset tulokset saadaan myöhemmin

Elintarvikeketjun monivuotinen valtakunnallinen valvontasuunnitelma (VASU) toimi edelleen koko elintarvikeketjun valvonnan suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana sekä valvontaviranomaisten työn suunnittelun, ohjauksen ja koordinaation välineenä. Viranomaisten yhteisen kehittämisen foorumina ja valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 edellyttämässä toiminnan yhteensovittamisessa ja yhteistyön varmistamisessa toimi Elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmä. Ryhmä käsitteli yhteisiä asioita kahdessa tilaisuudessa vuoden aikana.

Merkittävänä koko ruokajärjestelmää ja sen toiminnan ohjausta koskevana asiana toimialalla osallistuttiin aktiivisesti hallitusohjelmaan sisältyneen laaja-alaisen maakuntauudistuksen valmisteluun, jonka jatko odottaa uuden hallituksen linjauksia. Valvontaviranomaiset osallistuivat edelleen aktiivisesti myös useisiin sääntelyn parantamis- ja hallinnollisen taakan keventämishankkeisiin.

2.1.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa kasvintuotannolle asetettujen vaikuttavuustavoitteiden voidaan arvioida toteutuneen hyvin. Valvontaviranomaisten toimenpiteillä varmistettiin, että toimijat tuntevat säädösten vaatimukset, toimivat niiden mukaisesti, ja että markkinoilla olevat tuotteet täyttävät säädöksissä asetetut vaatimukset. Valvonnan tulosten perusteella myynnissä olleet tuotantopanokset olivat tuotantovaikutuksiltaan luvatus mukaisia ja ne täyttivät niiden laadulle ja turvallisuudelle asetetut vaatimukset. Tämän voidaan puolestaan arvioida edistyneen toiminnanharjoittajien kilpailukykyistä elinkeinotoimintaa ja varmistaneen elintarvikkeiden raaka-aineiden turvallisuutta. Valvonnassa havaittiin vähäinen määrä tuotteisiin ja toimintaan liittyviä puutteita, jotka edellytettiin korjattaviksi. Tarvittaessa toiminnalle asetettiin pakkokeinojen avulla rajoituksia tai vialliset tuote-erät poistettiin markkinoilta, joten puutteista ei aiheutunut vaaraa elintarvikeketjulle. Vaatimukset täyttävien valvontakohteiden osuudet olivat siemenillä 92,2 % (tavoite > 95 %) ja lannoitevalmisteilla 75,3 % (>70 %).

Vuoden 2018 aikana kaikilla kasvintuotannon sektoreilla osallistuttiin aktiivisesti uuden lainsäädännön valmistelutyöhön sekä EU:n että kansallisella tasolla. Aktiivisella osallistumisella pystyttiin vaikuttamaan moniin säädösten suomalaisen kasvintuotannon kannalta kriittisiin vaatimuksiin. Kauden aikana käytiin lukuisia keskusteluja eri toimijaryhmien kanssa, jotta lainsäädännön kansallisista tulkinnoista saataisiin mahdollisimman sujuvat toimijoiden käytännön toiminnan kanssa. Toimijoiden kanssa pidettävät asiakasfoorumit saatiin vakiinnutettua osaksi kasvinterveyden toimintaa ja siemensektorin vuosittaiset

neuvottelupäivät jatkuivat entiseen tapaan. Lainsäädäntöuudistuksen myötä toimijoiden oma vastuu ja toimenpiteet korostuvat. Toimijoita tulee jatkossakin kouluttaa ja ohjeistaa, jotta he voivat ryhtyä tarpeellisiin riskinhallintatoimenpiteisiin. Kasvinterveydessä on rakennettava kokonaan uusi toimijoiden koulutukseen tähtäävä menettelytapa.

Toimijoiden ja kansalaisten havaintoilmoitukset, riittävät valvontaresurssit ja tarkastusten oikea kohdentaminen ovat keskeisessä roolissa pyrittäessä estämään pysyvien kasvintuhoojaesiintymien syntyminen, koska kasvinterveyden valvonnalla voidaan vain rajallisessa määrin estää kasvintuhoojien saapuminen maahan. Vaikka vuonna 2018 valvonnassa havaittiin vaarallisia kasvintuhoojia ja uusia tuhoojaesiintymiä, ei uusia kasvintuhoojia kuitenkaan todettu asettuneen pysyvästi Suomeen. Tarkastuksia on viime vuosina saatu tehostettua muun muassa feromoniansoilla, riskikartoilla ja ennustemalleilla. Aasianrunkojääräkartoituksessa on hyödynnetty kahta aasianrunkojäärän havaitsemiseen koulutettua koiraa. Myönteistä on, ettei aasianrunkojääriä ole löydetty Vantaalla sijaitsevalta esiintymäalueelta kahteen vuoteen. Myös tulipoltteen hävittämisessä on todennäköisesti onnistuttu, koska sitä ei ole todettu Ahvenanmaalaiselta hedelmäviljelmältä vuoden 2014 jälkeen. Ulkomaisista ISPM 15 -merkinnällä varustetuista puisista pakkausmateriaaleista todettiin edellisvuosien tapaan eläviä sukkulamatoja, mikä kertoo siitä, että standardista huolimatta puisen pakkausmateriaalin mukana voi levitä vaarallisia kasvintuhoojia.

Toimintaympäristössä tunnistetut muutokset voivat aiheuttaa kasvintuotannon turvallisuudelle uusia uhkia kuten kasvava etämyynti. Toimintaa tulee kehittää yhdessä valvontaketjun kumppanien ja toimijoiden kanssa. Yritysten prosessien tunteminen ja niiden kehittäminen tulee tapahtua valvojasta valmentajaksi -periaatteen hengessä. Vastuuta vaatimustenmukaisesta toiminnasta tulee selkeämmin siirtää toimijoiden kannettavaksi, mutta pyrkiä samalla edesauttamaan sitä, että vaatimusten täyttyminen tuottaa kilpailuetua yrittäjille.

2.1.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi

Eläinten terveydelle ja hyvinvoinnille asetetut vaikuttavuustavoitteet saavutettiin pääosin hyvin. Valvonnassa havaitut yksittäiset laiminlyönnit eivät vaikuttaneet laajemmin eläinten terveyteen ja hyvinvointiin tai eläintautien leviämiseen maassa. Otantavalvonnoissa todetut laiminlyönnit osoittavat myös sen, että valvonnan riskiperusteinen kohdentaminen toimii. Alue- ja paikallistason virkaeläinlääkärijärjestelmä on perusta luotettavalle valvonnalle.

Eläintautien torjunnassa onnistuttiin hyvin. Tuotantoeläimissä ei todettu helposti leviäviä tai vaarallisia eläintauteja, lukuun ottamatta jo edellisenä vuonna alkanutta IHN-tautiepidemiaa kirjolohissa. IHN-epidemia saatiin hallintaan ja tartuntapitopaikat saneerattua. Lintuinfluenssaa todettiin kolmessa luonnonvaraisessa linnussa, mutta siipikarja säilyi edelleen vapaana taudista. Suomi säilyi edelleen vapaana useimmista valvottavista eläintauodeista. Tuotantoeläinten salmonellatartuntojen määrässä saavutettiin alle 1 % tavoitetaso.

Elinkeinon ja eläintenpitäjien oma vastuunotto on ensisijaista eläinten ja osaltaan myös ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Sikojen terveystilakirjallisuuden kattavuus säilyi aiemmalla korkealla tasolla (noin 90 % sikaloista ja noin 97 % tuotannosta). Nautojen terveydenhuolto-ohjelmaan kuuluvien tilojen osuus kasvoi edelleen. Kaikista tiloista noin 71 % ja kaikki suuret, yli 100 naudan tilat kuuluvat ohjelmaan. Tilakoon kasvu ja tilojen lukumäärän väheneminen yhdessä elinkeinon vastuullisuusohjelmien kanssa lisänevät kattavuutta entisestään.

Eläinlääkinnällinen rajatarkastusjärjestelmä sekä sisämarkkinakaupan valvonta saavuttivat vaikuttavuustavoitteet, sillä Suomessa ei todettu eläintauteja tai zoonooseja, jotka olisivat levinneet Suomeen maahan tuotujen tuotteiden tai eläinten mukana. EU:n ulkopuolelta tuotujen tuote-erien ei todettu aiheuttaneen erityisiä riskejä kuluttajille tai eläintautien leviämisen vaaraa. Venäjältä tuotujen koirien suhteen todettiin sen sijaan potentiaalinen rabieksen leviämisen vaara, sillä osalta tutkituista koirista puuttui rabies-vasta-aineet, vaikka koirat olivat todistusten mukaan rokotettuja. Sisämarkkinasiirroissa merkittävimmän ongelman muodostavat sääntöjen vastaiset lemmikkieläinten, hevosten ja harrastesiipikarjan siirrot, joihin on vaikea puuttua valvonnan keinoin, koska eläimiä ei tarkasteta rajalla.

Mikrobilääkkeiden käyttö Suomessa oli maltillista tuotantoeläimillä ja tuotantoeläinpatogeenien resistenssitilanne on pääosin hyvä. Sikojen ripulia aiheuttavissa patogeeneissa moniresistentit kannat ovat edelleen yleisiä. Nautojen hengitystiepatogeeneista *Mannheimia haemolytica* -bakteerien penisilliinille vastustuskykyisten ja herkkyydeltään alentuneiden kantojen osuus jatkoi kasvuaan. Resistenssi on yleistä harraste-eläinten tautia aiheuttavilla bakteereilla, mutta resistenssikehityksen suunta oli suotuisa. Aktiivisia resistenssin vastustamistoimia tarvitaan edelleen kaikilla eläinlajeilla, ja tätä työtä tehdään eri tahoilla toteuttaen Suomen kansallinen resistenssin torjunnan toimintaohjelman toimenpiteitä vuosille 2017 – 2021.

Tuotantoeläintilojen hyvinvoinnin otantatarkastusten vaikuttavuustavoite on, että vähintään 85 % tarkastetuista tiloista täyttää vaatimukset. Vuonna 2018 tavoitetta ei edelleenkään täysin saavutettu, vaatimukset täyttyivät 82 %:lla tiloista (2017: 83 %, 2016: 76 %, 2015: 77 %). Valvonnan riskiperusteisen kohdentamisen vuoksi laiminlyöntien löytyminen on sinänsä oletettua. Odotuksena on, että elinkeinon omat toimenpiteet, hyvinvointikorvaukset sekä viranomaisneuvonta ja -ohjaus parantavat tuloksia jatkossa. Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnassa tavoitteena on, että vähintään 90 % tarkastetuista eläinkuljetuksista täyttää vaatimukset. Vuonna 2018 tähän tavoitteeseen päästiin jo neljäntenä vuotena peräkkäin. Epäilyyn perustuvissa eläinsuojelutarkastuksissa laiminlyöntejä todettiin suunnilleen saman verran kuin edellisenä vuotena, 30 %:ssa tarkastuksista (2017: 29 %, 2016: 28 %), ja kiireellisiin toimenpiteisiin jouduttiin ryhtymään 10 %:ssa tapauksia (2017: 9 %, 2016: 8 %).

Eläinten merkitsemistä ja rekisteröintiä valvottiin jäljitettävyyden varmistamiseksi. Valvonnan vaikuttavuustavoitteeksi on asetettu, että tuotantoeläinten merkitsemiseen ja rekisteröintiin liittyvässä perusvalvonnassa säädöksiä noudattaneiden tilojen osuus olisi vähintään 65 %. Vuonna 2018 vaatimukset täyttävien tilojen osuus oli 49 % (2017: 44 %, 2016: 56 %, 2015: 55 %, 2014: 56 %, 2013: 57 %). Vakavia puutteita todettiin 18 %:lla otantatiloista (2017: 14 %). *(Tulokset ovat alustavia, ja saattavat muuttua lopullisen raporttiin.)*

2.1.3 Elintarviketurvallisuus

Elintarviketurvallisuus on Suomessa hyvällä tasolla.

Elintarvikevälitteiset epidemiat

Elintarvikevälitteisten epidemioiden (73 kpl) määrä oli edellisvuosia suurempi. Norovirus oli viime vuosien tapaan yleisin tunnistettu epidemioiden aiheuttaja. *Salmonella* ja kampylobakteeri aiheuttivat kumpikin useita epidemioita. *C. perfringens* ja *L. monocytogenes* -bakteerit, *Cryptosporidium*-alkueläin sekä korkea histamiinipitoisuus aiheuttivat kukin yhden epidemian. Epidemian aiheuttajaa ei saatu tunnistettua puolessa tapauksista.

Mikrobiologinen elintarvike- ja rehuturvallisuus

Kansallisten patogeenisten bakteerien, salmonellan, kampylobakteerin ja EHECin sekä mikrobilääkeresistenssin seurantaohjelmat toteutettiin suunnitellusti. Kansallinen salmonellavalvontaohjelma toimi hyvin ja salmonellatilanne kotimaisen lihan ja kananmunien osalta säilyi hyvänä. Salmonellabakteeria todettiin teurastamoissa ja liha-alan laitoksissa otetuissa näytteissä reilusti alle yhden prosentin, alittaen selvästi kansallisen 1 % tavoitteen. Rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia ei todettu, mutta rehuerien tuonnin yhteydessä todettiin aikaisempia vuosia merkittävästi suurempi määrä saastuneita eriä. Kampylobakteerien esiintyvyys kotimaisilla broilereilla pysyi edellisvuosien alhaisella tasolla, vaikka esiintyvyys oli noussut edellisvuodesta (2,9 %). EHEC:n esiintyvyys nautojen ulostenäytteissä (teurastamonäytteenotto) oli sekin alhaisella tasolla (2,9 %).

Kemiallinen elintarviketurvallisuus

Kotimaisten elintarvikkeiden kemiallisten aineiden seurantaohjelmat toteutuivat suunnitellusti ja osoittivat, että kontaminanttien, vierasaineiden sekä kasvinsuojeluaine- ja eläinlääkejäämien esiintyvyys on alhainen.

Elintarvikepetokset

Viranomaisyhteistyötä elintarvikeketjun rikollisuuden torjumiseksi kehitettiin edelleen. Elintarvikepetoskoulutusta järjestettiin neljän poliisilaitoksen alueen viranomaisille yhteistyössä poliisilaitosten talousrikosyksiköiden kanssa. Rikosepäilyjen ja erilaisten valvonnallisesti monialaisten tapausten lisääntymisen johdosta Evirassa kehitettiin erityinen monialaisten tapausten hallintamalli, joka otettiin käyttöön vuoden loppupuolella. Entistä useammin valvontatapausta tai rikosepäilytapaus ulottuu usealle valvontasektorille ja monialamallin käyttöönoton myötä pystytään aiempaa tehokkaammin varmistamaan, että kaikkien relevanttien valvontasektoreiden asiat tulevat otetuiksi huomioon valvonta- tai rikosepäilytapauksen hoitamisessa.

Elintarvikepetoksia koskevan AAC-FF -järjestelmän kautta Suomi ei tehnyt yhtään ilmoitusta, eikä Suomi saanut yhtään ilmoitusta, joka olisi edellyttänyt Suomen viranomaisilta toimenpiteitä. Suomi sai kaikille jäsenmaille osoitettuna ilmoituksina tiedoksi kuusi tapausta.

Elintarvikeketjun rikosepäilyjä tuli edellisvuoden tapaan yhä enemmän Eviran ja muiden elintarvikevalvontaviranomaisten tietoon ja tapauksista tehtiin aiempaa enemmän myös tutkintapyyntöjä poliisille. Muutamassa tapauksessa saatiin vuoden aikana myös käräjäoikeuden tuomio.

Elintarvikevienti

Elintarvikeketjun tuotteiden viennin mahdollistamiseksi uusiin kohdemaihin asiakkaita tuettiin vientiehtojen selvittämisessä. Selvitykset olivat elinkeinon sektorikohtaisesti (liha, maito, kala, muna, rehu, sivutuotteet) priorisoimia. Seuraavat selvitykset toimitettiin kohdemaihin vuonna 2018:

- Taiwan: eläintautiselvitys
- Japani: HPAI-regionalisaatio, nauta/BSE elintarvikehygienia, lihatuotteet
- Kiina: kalanrehu, siipikarjanliha
- Etelä-Korea: jäätelö
- Etelä-Afrikka: siipikarjaperäinen PAP
- Lisäselvityksiä Taiwaniin, Etelä-Koreaan, Japaniin ja Singaporeen

Lisäksi edistettiin seuraavia hankkeita, joissa markkinoillepääsyprosessit jatkuivat edelleen (suluissa vuosi, jona selvitys on toimitettu kohdemaahan):

- Etelä-Afrikka: sianliha (2015), siipikarjanliha (2015)

- Etelä-Korea: siipikarjanliha (2016), kananmuna (2017), munatuotteet (2017), siitosmunat (2017), untuvikot (2017)
- Filippiinit: sianliha (2017), siipikarjanliha (2017)
- Indonesia: maitotuotteet (2016)
- Japani: BSE/nauta (2017)
- Kiina: BSE/nauta (2016)
- Singapore: siipikarjanliha (2016), jäähdytetty sianliha (2017)
- Venäjä: kalastustuotteet (2017), maitotuotteet (2017), siipikarjanliha (2017), naudan ja pienmärehitijöiden liha (2017)

Seuraavia viennissä käytettäviä maakohtaisia eläinlääkintötodistuksia valmisteltiin tai niistä sovittiin vuonna 2018:

- Taiwan: munatodistus (valmisteltiin 2018) ja maitotodistus (valmisteltiin 2018)
- Saudi-Arabia: muna- ja munatuotetodistus (hyväksytty 2018), kalastustuotteiden todistusta valmisteltiin
- Ukraina: todistus eläville sioille (hyväksytty 2018) ja naudanlihatodistus (hyväksytty 2018)
- Etelä-Afrikka: munatuotteet (hyväksytty 2018), siipikarjaperäinen eläinvalkuainen (hyväksytty 2018), sikaperäisen eläinvalkuaisen viennin laajentaminen myös kalanrehukäyttöön (hyväksytty 2018)
- Thaimaa: siipikarjaperäinen eläinvalkuainen (hyväksytty 2018)
- Japani: kananmunat ja munatuotteet (hyväksytty 2018)
- Macao: sian-, naudan- ja siipikarjanliha (hyväksytty 2018) sekä kananmunat ja munatuotteet (hyväksytty 2018).

Koska on maita, jotka eivät ole määritelleet viennin ehtoja tarkkaan, on myös valmisteltu ns. yleistodistuksia. Vuonna 2018 laadittiin yleistodistukset munille ja munatuotteille, hyönteisille ja hyönteistuotteille sekä prosessoidulle eläinvalkuaiselle rehukäyttöön.

Elintarvikevalvonta

Suunnitelmallista elintarvikevalvontaa toteutetaan Oiva-järjestelmällä, jolla myös annetaan kuluttajalle tietoa yritysten elintarvikevalvonnan tuloksista Oiva-raportin muodossa. Vähittäismyymälöiden ja tarjoilupaikkojen tuloksia on julkaistu vuodesta 2013 ja elintarviketeollisuuden vuoden 2016 alusta. Elintarvikealan yrityksiin tehtiin yhteensä noin 25 000 Oivan mukaista valvontakäyntiä, joista 86 % tarjoilupaikkoihin ja vähittäismyyntiin. Vuoden 2018 loppuun mennessä vähittäismyyntipaikoista 64 %, tarjoilupaikoista 83 % ja laitoksista 71 % oli tarkastettu Oivan mukaisesti. Vähittäismyyntipaikoista oivallisen tai hyvän tuloksen sai 85 % kohteista. Tarjoilupaikoista tuloksen oivallinen tai hyvä sai 87 % kohteista. Laitoksista oivallisen tai hyvän tuloksen sai 86 %. Taulukossa 2. on esitetty yhteenvetotiedot elintarvikevalvonnasta.

Tarjoilu- ja myyntipaikkoihin tehtiin noin 20 000 tarkastusta, mikä kattoi noin 40 % kohteista. Oivallisten tai hyvien tulosten osuus oli noin 86 %, mikä vastaa edellisiä vuosia. Tarjoilu- ja myyntipaikoissa ongelmana olivat useimmiten puutteet perusasioissa, kuten elintarvikkeiden lämpötilahallinnassa, hygieniassa ja elintarvikkeista annettavissa tiedoissa.

Liha-, kala-, maito- ja munalaitoksiin tehtiin noin 1700 tarkastusta. Tarkastuksista sai oivallisen tai hyvän Oiva-tuloksen keskimäärin 87 %. Laitoksissa ongelmina olivat puutteet hygieniassa, kunnossapidossa, pakkausmerkinnöissä, pakkaus- ja kontaktimateriaaleissa, jäljitettävyydessä sekä lämpötilahallinnassa.

Oiva-järjestelmä ja kohteiden riskiluokitus ovat yhtenäistäneet suunniteltuja tarkastustiheyksiä, tarkastusten sisältöä ja tulkintoja sekä seuraamuksia. Lisäksi valvonnasta saadaan valtakunnallisesti vertailukelpoista tietoa, jota voidaan hyödyntää valvonnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Tarkastusten toteutuksessa ja tarkastettujen vaatimusten kattavuudessa on kuitenkin vielä parantamisen varaa (Taulukko 2.), vaikka tarkastusten kattavuuden arvioinnissa on huomioitava riskiluokitusohjeessa annetut ohjeelliset tarkastustiheydet.

Taulukko 2. Elintarvikevalvonnan yhteenvetotiedot vuonna 2018.

Toimintaluokka	Rekisterissä olevien valvontakohteiden määrä kpl	Tarkastusten määrä kpl	Kohteita tarkastettu kpl	Tarkastusten kattavuus %	Tarkastettujen Olva-kohteiden osuus, %	Olva A, %	Olva B, %	Olva C, %	Olva D, %	Tarkastusten osuus
Elintarvikkeiden kuljetukset	1303	180	172	13%	42	88,9	8,6	2,5	0	0,7
Elintarvikkeiden myynti	11145	4699	3813	34%	64	47,3	38,0	13,2	1,5	18,5
Elintarvikkeiden tarjoilu	33859	17189	14682	44%	83	45,3	42,0	12,3	0,4	67,6
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	652	261	177	27%	52	59,8	26,8	11,2	2,2	1,0
Elint. valm., ei maito/liha/kala/muna/viija-kasvis	585	280	217	37%	53	59,8	29,5	9,8	0,9	1,1
Kala-ala	306	561	225	74%	83	38,9	47,7	12,3	1,2	2,2
Liha-ala	338	777	221	65%	88	35,6	46,8	16,1	1,5	3,1
Maitoala	121	243	95	79%	85	62,8	31,0	5,8	0,4	1,0
Muna-ala	71	66	49	69%	78	65,1	31,7	1,6	1,6	0,3
Vienti ja tuonti	294	100	82	28%	25	56,6	22,4	20,0	1,2	0,4
Viija- ja kasvisala	1957	922	754	39%	59	40,5	46,9	12,0	0,5	3,6
Vähäriskinen toiminta elintarvikehuoneistossa	152	32	28	18%	35	47,7	52,6	0	0	0,1
YHTEENSÄ	51011	25414	20611	40%	77	45,9	41,1	12,4	0,6	

2.2 Elintarvikeketjun valvontaviranomaisten onnistuminen kriittisissä menestystekijöissä

Eviran strategiassa 2014 - 2020 määritellyt **kriittiset menestystekijät** ovat:

1. Kuluttaja luottaa suomalaiseen elintarvikeketjuun ja Eviran viesti kuluttajille tunnistetaan.
2. Evira on ennakoiva ja luotettava uuden tiedon tuottaja ja hyvä yhteistyökumppani kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa.
3. Riskien ennakointi ja analysointi on tehokasta koko elintarvikeketjussa.
4. Kansalaiset ja elintarvikeketjun toimijat ottavat vastuunsa elintarvikkeiden turvallisuudesta ja laadusta.
5. Elintarvikeketjun viranomaisten toiminta rakentuu avoimelle vuoropuhelulle ja tuottaa lisäarvoa kuluttajille ja ketjun toimijoille.
6. Viranomaisvalvonta toimii tehokkaasti ja riskiperusteisesti.
7. Kriisivalmius on korkealla tasolla.
8. Ravitsemuskysymyksiä käsitellään osana elintarviketurvallisuutta.
9. Eviralaisten asiantuntijuus, innostus ja aikaansaavuus ovat korkealla tasolla.

Näiden menestystekijöiden on yhteisesti katsottu kuvaavan kaikkien elintarvikeketjun viranomaisten toimintaa. Kriittisten menestystekijöiden toteutumista seurattiin säännöllisesti toiminnallisilla mittareilla. Mittareiden valossa kaikkien kriittisten menestystekijöiden toteutumisessa on onnistuttu varsin hyvin (Liite 2). Tavoitteesta jäätin lähinnä tietojärjestelmähankkeiden kehittämisen osalta. Tavoitteet eivät täysin toteutuneet myöskään valmiusharjoitusten osalta, vaikka kriisivalmiuden ylläpitämiseksi kaikissa toimintakokonaisuuksissa järjestettiin valmiusharjoituksia (yhteensä 5 kpl), joihin

elintarvikeketjun valvontaviranomaiset osallistuivat. Elintarvikeketjuun tehdyt sisäiset ja ulkoiset auditoinnit sekä niiden keskeiset havainnot on esitetty kappaleessa 4.

Elintarvikeketjun valvontaviranomaiset osallistuivat myös aktiivisesti sääntelyn ja hallinnollisen taakan keventämiseen, selkeyttivät ohjeistuksiaan sekä vastasivat eri tahojen hallinnolle tekemiin esityksiin ja kysymyksiin ripeästi. Tarpeettoman byrokratian purkamisessa painotetaan norminpurkua tärkeämpänä viranomaisten ja asiakkaiden valmiutta toimintatapojensa ja asenteidensa muuttamiseen. Viranomaisten tulee suuntautua roolissaan entistäkin vahvemmin laadukkaaseen asiakaspalveluun, mahdollistajaksi, edellytysten luoja ja lisäarvon tuottajaksi yhteiskunnassa. Asiakastyötä edistettiin edelleen ottamalla käyttöön uusia vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemistä tapoja vahvistaen samalla valmentavaa otetta toiminnassa. Viranomaisten roolia ruokaketjun toimintaa hyödyntävänä kumppanina painotettiin ja toimijoiden omaa vastuullisuutta kilpailukyvyyn edistämiseksi vahvistettiin.

Hallitusohjelman mukaisen maakuntavalmistelun ja Ruokaviraston organisaatiovalmistelun yhteydessä aloitettiin elintarvikeketjun valvontaan kuuluvien asiakkaiden, toimintojen, tiedon ja palveluiden kokonaisarkkitehtuurin kuvaaminen, jonka avulla edistettiin eri elintarvikeketjun toimijoiden yhteistyötä ja prosessien läpinäkyvyyttä. Kansallisesti valtiovarainministeriö suosittelee kokonaisarkkitehtuurimenetelmää viranomaisten työn suunnittelussa ja strategioiden toimeenpanossa, joten on odotettavaa, että työ jatkuu ja vakiintuu myös elintarvikeketjun viranomaisissa. Elintarvikeketjun asiakkuuksien kehittämiseen tähtäävää työtä jatkettiin tunnistamalla ja kuvaamalla elintarvikeketjun asiakkaiden palvelupolkuja (customer journey), jotta viranomaisketju pystyy tehokkaammin ja paremmin tuottamaan palveluja ja lisäarvoa ketjun toimijoille.

Tietojärjestelmien osalta sähköinen vientitodistusjärjestelmä (eCert), luomuvälvön tietojärjestelmä (Luomu) ja elintarvikevalvonnan VATI-järjestelmä otettiin tuotantokäyttöön vuoden 2018-2019 vaihteessa suunnitellusti. Järjestelmien käyttöönotto edistää merkittävästi tiedon tuotantoa, käsittelyä ja hyödyntämistä elintarviketurvallisuuden viranomaisketjussa. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimialan tietojärjestelmähankkeiden osalta kehitystyötä jatketaan. Sähköisen asioinnin kehittäminen on edennyt kohtuullisesti muun muassa kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys -toimialalla, mutta kehitystyötä hidastaa resurssien puute. EU:n tietosuoja-asetuksen voimaantulon ja tiedon avoimuuden edistämiseksi kehitettiin tiedon hallintaa ja luotiin toimintamalleja tietosuojan toteuttamiseksi.

Valvontaresurssien käyttöä on tehostettu edelleen mm. uusimalla toimintojen riskiluokitusta ja muuta ohjeistusta niin, että käytössä olevat resurssit riittävät varmistamaan tuotantopanosten ja elintarvikkeiden turvallisuuden ja laadun sekä eläinten ja ihmisten hyvinvoinnin. Merkittävää on myös, että sitoutuminen toimintaan on esimerkillistä: tiukoista resursseista huolimatta valvontaverkostossa halutaan tehdä hallinnonalan tehtäviä.

Riskinarvioinnin tulosten hyödynnettävyys ja vaikuttavuus

Riskinarviointia toteutettiin projekteittain sekä Eviran että ulkopuolisen rahoituksen turvin kaikilla toimialoilla tuottaen uutta tietoa ja käyttökelpoisia arvioita yli toimialarajojen. Riskinarvioinnit ulottuivat pellolta pöytään tuottaen arvioita elintarviketurvallisuuden, eläintautien ja kasvinterveyden riskeistä. Riskinarvioinneissa saatujen tulosten perusteella riskien hallintaa on mahdollista kohdentaa tehokkaasti, taloudellisesti ja mahdollisimman oikea-aikaisesti. Riskinarviointityö on riippumaton läpinäkyvää, ja tulosten hyödyntämisen helpottamiseksi tuotokset julkaistaan, samoin arviointiin liittyvät epävarmuudet, tiedonpuutteet ja muut mahdolliset rajoitteet.

Elintarviketurvallisuuteen liittyvissä riskinarvioinneissa syvennyttiin aikaisempaa enemmän elintarvikeketjun loppupäähän ja kuluttajaan. Suomalaisten altistumista ruoan välityksellä saataville tekijöille arvioitiin useammassakin projektissa. Vuoden 2018 aikana valmistui mm. arviot kuluttajien altistumisesta elintarvikkeista saataville *Listeria monocytogenes* -bakteereille, kasviravintolisille sekä elintarvikeparanteista lisäaineille ja aromiaineille. Kustannus-hyöty-analyysissa sianlihan salmonellariskeistä arvioitiin rehuista kuluttajaan asti ulottuvaa tuotantoketjua. Mahdollisuuksia hyödyntää jätevesilietettä lannoitteena arvioitiin lietteen sisältämän fosforin ja haitta-aineiden vaikutuksien avulla. Suomessa saatavilla olevien elintarvikkeiden arvioitiin olevan pääosin turvallisia, sillä riskiä aiheuttavien tekijöiden pitoisuus ja levinneisyys on vähäinen. Terveystieteistä haistaa aiheutuu ennemminkin siitä, että osa kuluttajista syö tiettyjä tuotteita paljon, jolloin he saattavat altistua turvallisen määrän ylittävälle vaaroille.

Edellä mainittujen lisäksi käynnissä oli elintarviketurvallisuuden arvioinnit altistuksen suuruudesta polysyklisille aromaattisille hiilivedyille (PAH), vierasaineille ja raskasmetalleille. Ruoasta aiheutuvien biologisten, kemiallisten ja ravitsemuksellisten riskien vaikutuksia kansanterveyteen ja -talouteen ryhdyttiin arvioimaan. Myös arviointi elintarviketurvallisuusriskien luokitteluksi ja priorisoimiseksi on käynnissä. Eivirassa käynnistyi myös arviointi hepatiitti E -viruksen ja afrikkalaisen sikaruttoviruksen mahdollisuudesta selviytyä tietyissä elintarviketeollisuuden prosesseissa. Mikrobilääkeresistenssin aiheuttamaa riskiä on tutkittu nautatiloilla sekä sianlihan tuotannossa. Käynnissä on myös haittaeläinten merkityksen arviointi zoonoosien leviämisen sika- ja nautatiloilla. Lisäksi on käynnissä kansallisen osaamistestien, ns. hygieniapassin, merkityksen arviointi ja riskinarviointiin liittyvän viestinnän kehittäminen.

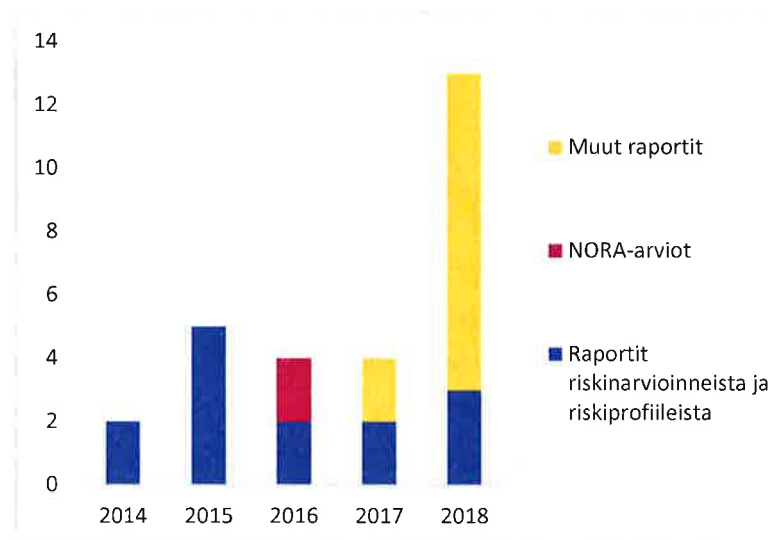
Elintarvikkeiden riskinarviointia varten valmistuivat geneeriset menetelmät biologisten ja kemiallisten vaarojen altistumisen arviointiin (BIKE) ja kuluttajan toiminnan ja ruoan valmistuksen ruoankäyttötietoihin yhdistävä 24 tunnin haastattelumenetelmä (CoHa, Consumption and Handling). Menetelmät ovat saatavilla maksuttomasti, ja käyttäjä voi muokata niitä tarpeen mukaan.

Afrikkalaisesta sikarutosta tuotettiin päivitetty riskiprofiili. Lintuinfluenssan maahantulo- ja maassa leviämisen riskin arvioimiseksi tehtiin tiedonkeruuta sekä tuottajille kyselytutkimus. Maahantuloriskiä pyrittiin arvioimaan myös kesällä käynnistyneessä ns. tuontikoiraprojektissa, jossa selvitetään erityisesti kodittomien katukoirien tuontia ja koirien mukanaan tuomia zoonoottisia taudinaiheuttajia. Eivirassa kehitettyä mallia eläintautien maahantulon aiheuttaman riskin arvioimiseksi (NORA) kehitetään edelleen.

Kasvinterveyteen liittyviä riskinarviointeja julkaistiin internetissä mm. karttoina selityksineen. FinnPRIO-mallilla priorisoitiin maa-, metsä- ja puutarhataloutta uhkaavat uudet kasvintuhoojat, minkä lisäksi sillä arvioitiin perunaa vioittavien ankeroiden riskiä Suomen kasvintuotannolle. Kuluneena vuonna valmistui myös menetelmä tuhooja-invaasioiden todennäköisyyden arvioimiseen eri alueilla. Menetelmällä tehdyt riskikartat julkaistiin tarkastustyön tehostamiseksi. Tarkastajien ja tuottajien avuksi kehitetty menetelmä tulipoltteelle herkän ajankohdan arvioimiseksi automatisoitiin. Pohjoismaisille havumetsille koristekasvikaupasta aiheutuvan tuhojariskin arviointi käynnistyi.

Riskinarviointia tehdään myös useissa tieteellisen tutkimuksen projekteissa, jotka hyödyntävät kansallisia tai kansainvälisiä asiantuntijaverkostoja. Tässä mainitut riskinarvioinnit tai niihin tarvittu tieto on tuotettu joko Eivirassa tai yhteistyössä erityisesti seuraavien tutkimuslaitosten kanssa: THL, Luke, SYKE, HY, SLV, SVA, BfR ja WU; lisäksi tietoa on saatu eri sidosryhmiltä.

Kaiken riskinarviointityön tavoitteena on ollut riskinhallinnan kehittäminen taloudelliseksi ja tehokkaaksi ilman että riski samalla kasvaa.

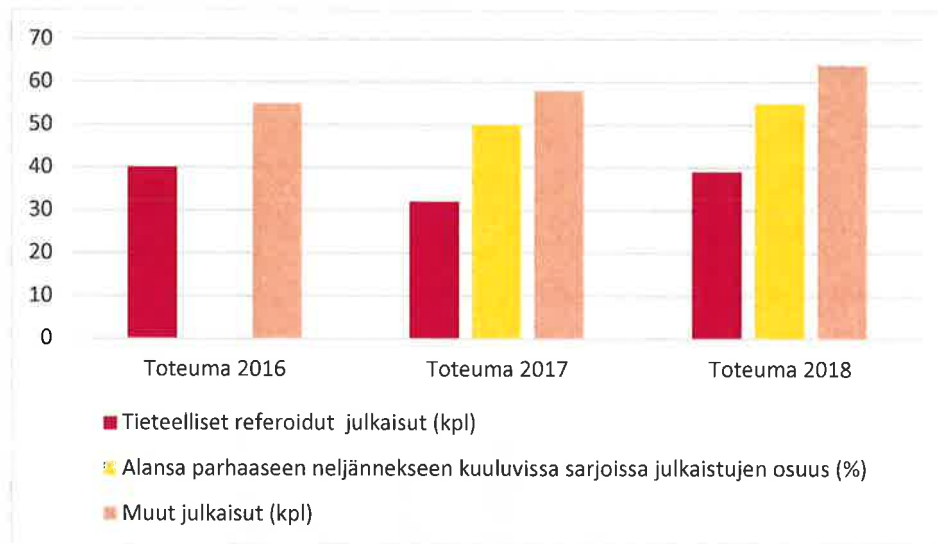
Kuva 1. Evirassa tuotettujen riskinarviointi- ja riskinarviointiin liittyvien raporttien ja asiantuntija-arvioiden määrä (kpl) 2014-2018.

Tieteellinen tutkimus

Tieteellisen tutkimuksen tavoitteena oli tehdä korkeatasoista tutkimusta toimialan strategisilla alueilla sekä ennakoida tulevat tarpeet tutkimuksen ja siihen liittyvien menetelmien kehittymisen osalta. Tavoitetta tuki Eviran [tieteellisen tutkimuksen toimenpideohjelma](#), jossa on kuvattu tieteellisen tutkimuksen profiili ja strateginen tavoite sekä kehittämisen painoalueet ja toimenpiteet.

Tieteellinen tutkimus keskittyi toisiinsa nivoutuviin kokonaisuuksiin: elintarviketurvallisuus ja laatu, eläinten terveys ja hyvinvointi sekä kasvintuotanto ja kasvinterveys. Vuonna 2018 aloitettiin lisäksi kierrätyslannoitteiden laatuun ja turvallisuuteen liittyvä tutkimustyö. Eviran [tutkimushankkeita](#) (yhteensä n. 25 kpl) tehtiin pääasiassa ulkopuolisen rahoituksen turvin yhteistutkimuksina muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Useassa hankkeessa oli myös kansainvälisiä tutkimuspartnereita mukana. Tärkeimpiä kotimaisia kumppaneita olivat THL, Luke, Helsingin Yliopisto sekä tutkimusaiheisiin liittyvät alan yritykset.

Tutkimustuloksia hyödynnettiin valvonnan suuntaamisessa, säädösvalmistelussa sekä kansainvälisten standardien ja ohjeiden kehittämisessä, riskinarvioinneissa sekä eri toimialoilla muun muassa maataloudessa, elintarviketeollisuudessa ja eläinten hyvinvoinnin parantamisessa. Erityisen merkittäviksi toiminnan kannalta osoittautuivat [EU kalat III](#) -ja [Mycoplasma bovis](#) -hankkeet, joissa saatiin laajassa yhteistyössä tuotettua tutkittua tietoa ajankohtaisiin aiheisiin.

Kuva 2. Evirassa v. 2016-2018 tuotetut julkaisut (kpl).

3 VALVONNAN TULOKSET SEKÄ TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄDÖSTENMUKAISUUS

3.1 Valvonnan suunnitelmallisuuden toteutuminen

3.1.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Kasvintuotannon eri prosesseissa valvontamäärät toteutuivat lähes suunnitelmien (85 %) mukaisesti (Taulukko 3.), eikä merkittäviä poikkeamia ollut. Heikoin valvonnan toteumatulos oli siemenkaupan markkinavalvonnassa (Taulukko 4.).

Taulukko 3. Eviran, Ely-keskusten ja valtuutettujen tarkastajien tekemät kasvinterveyden tarkastukset (kpl).

	Tuonti-tarkastukset	Sisämarkkina-valvonta	Kartoitukset ja tuotantopaikka valvonta	Vienti	Yhteensä	
Avomaan puutarhakasvit	20	206	379	5	603	12 %
Kasvihuonekasvit	165	171	623	1	960	20 %
Peruna	3	39	355	39	436	9 %
Puu ja metsä	1 502	385	679	277	2 843	58 %
Muut				72	72	1 %
Yhteensä	1 690	801	2 036	394	4 914	
	34 %	16 %	41 %	8 %		

Taulukko 4. Kasvintuotannon tarkastusten määrä kpl tavoite ja toteuma

	Tavoite kpl	Toteuma kpl	Toteuma %
Lannoitteet	390	393	101
Kasvinterveys	5927	4914	83
Metsänviljelyaineisto	31	48	155
Siemen	516	304	59
Hukkakaura	1230	1193	97
Yhteensä	8094	6852	85

Myös kasvinsuojeluainevalvonta toteutui suunnitelman mukaisesti. Kasvinsuojeluaineiden valvontamäärät toteutuivat lähes täysimääräisesti ja valvonta kohdennettiin riskiperusteisesti suunnitelman mukaisesti. Kasvinsuojeluaineiden käytön valvonnassa tarkastukset kohdennettiin maa- ja puutarhatalouteen sekä metsänhoitoyhdistyksiin. Markkinavalvonnassa näytteiden otto kohdennettiin pölyttäjille vaarallisiin valmisteisiin, minkä lisäksi Tukes osallistui yhdessä Tullin kanssa Europolin koordinoimaan laittomien kasvinsuojeluaineiden Silve Axe III -valvontaoperaatioon. Muu markkinavalvonta tehtiin ad hoc -tarkastuksina.

3.1.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi

Eviran sivutuotevalvonta ja eläinlääkinnälliset rajatarkastukset toteutuivat suunnitellusti. AVI:t suoriutuivat omista valvontatavoitteistaan pääosin hyvin. Kaikki täydentävien ehtojen ja suurin osa (90 %) tuotantoeläintilojen hyvinvoinnin otantatarkastuksista saatiin tehtyä. Tuotantotilojen lääkitsemisvalvonta toteutui kohtuullisen hyvin. Sen sijaan eläinlääkäreihin kohdistuva lääkitsemisäänösten valvonta oli edelleen liian niukkaa koko maassa. Tarkastusmäärätavoitteista jäätiin selvästi myös eläinkuljetusten hyvinvointivalvonnassa, 59 % tarkastuksista toteutui. ELY-keskusten suorittaman tuotantoeläintilojen merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan määrällinen tavoite toteutui.

Kuntien valvontaeläinlääkäreiden toteuttamien eläinsuojeluvalvontojen määrät nousivat edelleen. Siipikarjan salmonellavalvonnan viranomaistarkastuksista toteutui vain 84 % suunnitellusta. Kalanviljelylaitosten terveystarkastusten toteuma parani edellisestä vuodesta ollen 81 % (2017: 66 %). Tarkastusten toteumassa oli isoja alueellisia eroja. Eläinten keinolliseen lisäämiseen liittyvien terveysehtojen valvontakäynneistä toteutui n. 80 % suunnitelluista. Kunnaneläinlääkärien tekemästä sivutuotevalvonnasta toteutui 62 % suunnitellusta (2017: 69 %).

3.1.3 Elintarviketurvallisuus

Elintarviketurvallisuuden valvontasuunnitelmat toteutuivat pääosin suunnitellusti. Kunnallisista valvontayksiköistä n. 80 % pystyi toteuttamaan suunnitellun valvonnan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) valvontasuunnitelma toteutui 83 %:sti, puolustusvoimien 64 %:sti ja Tullin 78 %:sti. Eviran vastuulla oleva valvonta sekä valtakunnalliset valvonta- ja seurantaohjelmat toteutuivat suunnitellusti. Lapin AVI vastaa lihan tarkastuksen ja valvonnan järjestämisestä poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa suunnitelma toteutui 100 %:sti. Kaikkia tarkastusraportteja ei kuitenkaan saatu tehtyä suunnitelman mukaisesti.

Rehuvalvonta kattaa koko toimintaketjun eli rehun valmistuksen, tuonnin, viennin, markkinoille saattamisen, varastoinnin ja kuljetuksen sekä käytön maatiloilla. Eri sektoreiden valvontasuunnitelmat toteutuivat erittäin hyvin: alkutuotanto 100 %, rehualan toimijat 89 %, rehujen tuotevalvonta 104 % ja eläinperäisiä sivutuotteita rehuna käyttävien toimijoiden

valvonta 97 %. Myös luomuvälvonta toteutui pääosin suunnitellusti, kaikkia ennalta ilmoittamatta tehtäviä ylimääräisiä tarkastuksia lukuun ottamatta.

3.2 Valvonnan tulokset, todetut puutteet ja niiden yleisyys

3.2.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Kasvintuotannon eri sektoreilla tarkastusten ja valvontanäytteenottojen määrissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edellisiin vuosiin verrattuna. Valvontasuunnitelmien toteutumisen ja valvonnan tulosten perusteella toiminnan ja tuotteiden vaatimustenmukaisuus kaikilla kasvintuotannon sektoreilla on hyvä.

Kasvinterveys

Kasvinterveydessä myönnettiin vientiä varten 12 778 kasvinterveystodistusta, mikä on 17 % vähemmän kuin vuonna 2017. Tämä johtuu erityisesti Kiinaan vietävien puutavaraerien määrän vähenemisestä. Tuontimäärät pysyivät vuoden 2017 tasolla.

Kasvintuhoojaesiintymiä todettiin tuotantopaikoilla ja markkinavalvonnassa yhteensä 47 kappaletta, mikä on 59 % vähemmän kuin vuonna 2018. Tuontivalvonnassa ei löydetty kasvintuhoojia. Kasvintuhoojaesiintymien väheneminen johtuu pääosin siitä, että Suomi luopui etelänjauhiaisen suoja-alueesta toukokuussa 2018. Torjuntatoimenpiteitä jatkettiin lisäksi 271 tuotantopaikalla edellisinä vuosina annettujen torjuntapäätösten mukaisesti.

Valvonnassa annettiin pääasiassa eräkohtaisia maahantuonti- ja markkinointikieltopäätöksiä sekä torjuntapäätöksiä vaarallisten kasvintuhoojien hävittämiseksi esimerkiksi tuotantopaikoilta. Vaikka vaarallisia kasvintuhoojia ja taimiaineistotuhoojia todettiin kasvieristä ja tuotantopaikoilta, todetut kasvintuhoojat ja puutteet olivat varsin tavanomaiset. Edellisvuoteen verrattuna maahantuontikieltoja annettiin 89 % enemmän, markkinointikieltopäätöksiä 74 % vähemmän ja kasvintuhoojien torjuntapäätöksiä 63 % vähemmän. Vientiin liittyviä kieltopäätöksiä ei annettu kumpanakaan vuotena. Jonkin verran havaittiin puutteita terveystodistuksissa ja merkinnöissä.

Markkinointikieltoja annettiin, kun markkinoilla olevien kasvien pistokoetarkastuksissa todettiin vaarallisista kasvintuhoojista versopoltetta alppirusuista, suoja-alueituhoojista etelänjauhiaista maljaköynnöksistä ja taimiaineistotuhoojista kuunililjan X virusta. Yksi päätös liittyi mansikan varmennetussa tuotannossa käytettäviin emokasveihin, joista löydettiin vihannespunkkeja. Viheralueelta todettiin yksi versopolte-esiintymä, josta hävitettiin saastuneet kasvit. Avomaan puutarhatuotannossa uusia torjuntapäätöksiä tehtiin viheralueella todetulle versopoltteelle. Tämän lisäksi voimassa on kaksi torjuntapäätöstä omenan lisäversoisuustaudille. Ahvenanmaalla tehtiin päätös tulipolteen torjuntapäätöksen lopettamisesta, sillä tautia ei ole havaittu kartoituksissa vuoden 2014 jälkeen. Etelänjauhiaisia todettiin maljaköynnöksistä yhteensä 11 kasvihuoneviljelmällä, joille annettiin torjuntapäätökset. Suomi kuitenkin luopui etelänjauhiaisen suoja-alueesta 1.5.2018 alkaen, joten torjuntapäätökset keskeytettiin ennen etelänjauhiaisten torjumisen päättymistä. Peruna-ankeroisen torjuntapäätöksistä suuri osa tehtiin tuotantopaikoille, joilla on jo aiemmin todettu ankeroisia. Uusia peruna-ankeroisten esiintymiä todettiin yhteensä 6,5 % kartoituslajasta, josta valkoperuna-ankeroisen osuus oli 1 %. Vantaalla sijaitsevalta aasianrunkojäärän esiintymäalueelta ei ole todettu yhtään runkojäärää vuoden 2015 jälkeen.

Toimenpiteitä ja kartoituksia jatketaan kuitenkin toistaiseksi. EU:n Survey program -kartoitusohjelmassa tehdyissä tarkastuksissa todettiin keltaperuna- ja valkoperuna-ankeroisia, mutta ei muita vaarallisia kasvintuhoojia. Jos EU:n ulkopuolisissa maissa havaitaan puutteita Suomesta viedyissä tuotteissa, viennin kohdemaat tekevät asiasta ilmoituksen Suomen kasvinterveysviranomaisille. Näitä ilmoituksia tuli vuonna 2018 neljä kappaletta. Evira selvitti poikkeaman syyt viejien kanssa ja raportoi tuloksista ilmoittajamaalle.

Metsänviljelyaineiston toimittajien pitää ennen siemenkeräysten aloittamista tehdä ilmoitus keräysten ajankohdasta ja paikasta. Vuoden aikana käsiteltiin 404 siemenkeräysilmoitusta. Määrä oli selvästi ennakoitua suurempi, mikä johtuu siitä, että Pohjois-Suomessa aloitettiin metsäpuiden varmuusvarastosiemenen keruu. Siemenkeräysten valvontaa lisättiin ja sitä tehtiin 14 kohteessa. Lisäksi tarkastettiin kuusi siementenpakkauspistettä. Kantatodistuksia myönnettiin 114 kappaletta. Kaikki siemenkeräysilmoitukset ja kantatodistushakemukset käsiteltiin MEVI-tietojärjestelmässä sähköisillä lomakkeilla. Vuonna 2018 tarkastettiin 25 metsäpuiden taimitarhaa. Taimitarhojen tarkastustavoite oli lähes suunnitelman mukainen. Erityyppisiä tuotantopaikkojen tarkastuksia tehtiin 225 kappaletta. Niissä annettiin kaksi kirjallista huomautusta, jotka molemmat tulivat taimien laadusta. Lähes kaikki toimijat ovat siirtyneet käyttämään MEVI-tietojärjestelmää tarkastuspöytäkirjojen tarkasteluun ja korjaavien toimenpiteiden ilmoittamiseen.

Siemen, lajike ja hukkakaura

Siemenpakkaamolupia oli voimassa 135 kpl ja elinkeinonharjoittajarekisterissä oli 1730 siemenalan toimijaa. Viljelystarkastettu kokonaispinta-ala oli vuonna 2018 yhteensä 38 646 hehtaaria ja hyväksytty pinta-ala oli 37 043 hehtaaria. Viljelystarkastuksessa suurin hylkäyssyy oli edelleen hukkakaura. Tarkastetusta pinta-alasta hylättiin 1,36 % hukkakauran takia. Seuraavaksi eniten hylkäyksiä aiheutti väärä esikasvi (0,25 % pinta-alasta). Kasvukauden 2017 huonojen sääolosuhteiden takia siementen itävyydet jäivät alhaisiksi ja sato oli heikko varsinkin viljoilla. Suomi anoi itävyyespoikkeusta Euroopan Unionilta ja sai sen kevätilviljoille ja härkäpavulle. Tilojen oman siemenen itävyydet olivat alhaiset ja tästä syystä jouduttiin purkamaan viljojen huoltovarmuusvarastoja. Sertifiointimäärät nousivat erityisesti viljan osalta.

Lajikeluetteluun hyväksyttiin yhteensä 20 uutta lajiketta ja puutarhakasvien taimiaineiston kasvilajikeluetteluun hyväksyttiin 186 hedelmä- ja marjakasvilajiketta. Uusia kasvilajikeoikeussuojauksia myönnettiin 7 kpl. Lajiketestauksessa olevista lajikkeista kaksi ei täyttänyt erottuvuudelle ja yksi ei täyttänyt yhtenäisyydelle asetettuja vaatimuksia.

Siemenkaupan markkinavalvonnassa tarkastuksia tehtiin määrällisesti edellisvuotta enemmän. Suhteessa valvontatarkastuksiin puutteita havaittiin noin kolminkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Seuraamukseen puutteista johti 8 %, kun luku edellisvuonna oli 6 %. Sertifioimattoman siemenen markkinoinnissa on havaittavissa pientä lisääntymistä. Pääasiassa markkinointi tapahtuu internetissä sekä vähittäiskaupassa. Luomusiemenmarkkinoilla on havaittavissa, että markkinat eivät toimi halutulla tavalla ja lisäysaineistorekisterin ajantasaisuudessa on myös puutteita.

Hukkakauravalvonnassa kuntien yhteistoiminta-alueiden valvonnan suoritemäärissä on havaittavissa laskeva trendi kaikkien muiden valvontojen paitsi torjuntaohjeiden kohdalla. Viljelijät pyytävät lohkojen puhtaaksi tarkastuksia heikosti, koska lohkon kuulumista hukkakaurarekisteriin ei pidetä haitallisena. Samoin monivuotisten torjuntasuunnitelmien määräämisen trendi on laskeva. ELY-keskusten maaseutuosastojen tekemästä hukkakauravalvonnasta yli 90 % tehtiin peltotukivalvonnan yhteydessä. Torjuntasuunnitelmien ja muita tukivalvonnan ulkopuolisia tarkastuksia ELY-keskukset ovat

siirtäneet yhä enemmän kokonaan kuntaviranomaisten tehtäväksi. Hukkakauran valvonta tukivalvonnan yhteydessä on lisännyt vaikuttavuutta, koska peltotukivalvonta tehdään pääsääntöisesti tilan koko peltoalalle ja samalla tulee valvottua myös tilalle mahdollisesti määrätyt torjuntaohjeet ja -suunnitelmat.

Lannoitteet ja kasvualustat

Erilaisten jätteiden ja sivutuotteiden hyödyntäminen sellaisenaan tai käsiteltyinä lannoitevalmisteina lisääntyy koko ajan. Kiertotalouspolitiikka ja hallituksen kärkihankkeet ovat entisestään kiihdyttäneet tätä muutosta. Samanaikaisesti puhdistamolietteiden käyttö maataloudessa on ollut vastatuulella, kun useat elintarvikkeiden jalostajat ovat rajoittaneet viljelysopimuksissa puhdistamolietettä sisältävien tuotteiden käyttöä. Myös orgaanisen aineksen kaatopaikkakielto ja nitraattiasetuksen myötä tiukentuneet käyttömäärät ovat tuoneet muutospaineita lannoitesektorille. Tämä muutos näkyi sekä tarpeena löytää uusia käyttökohteita lannoitevalmisteille että uuden tyyppisinä raaka-aineina ja markkinoille tulevinä tuotteina. Edellä kuvatun toimintaympäristön muuttumisen perusteella lannoitevalmisteiden tuotevalvonnan painopisteeksi oli valittu kiertotaloustuotteet eli teollisuuden sivutuotteet ja jätteet, joita käytetään lannoitevalmisteiden raaka-aineena tai sellaisenaan lannoitevalmisteena.

Valvontatulosten perusteella Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut lannoitteet, maanparannusaineet ja muut lannoitevalmisteet täyttävät pääosin lainsäädännössä niiden turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset. Tuotteiden valvonnassa havaitut vakavat puutteet ovat pysyneet vähäisellä tasolla. Valvontanäytteiden perusteella tehtyjä kieltopäätöksiä ei annettu. Tuotteisiin liittyviä poikkeamia havaittiin kaikissa muissa tuoteryhmissä paitsi kalkitusaineissa. Hieman keskimääräistä enemmän poikkeamia oli orgaanisissa lannoiteissa. Tähän vaikuttaa osaltaan materiaalien luonne; orgaanisten raaka-aineiden ominaisuuksien vaihtelu ja tuotteissa tapahtuva muuttuminen varastoinnin aikana.

Kasvinsuojeluaineet

Kasvinsuojeluaineiden käytön valvonnan perusteella kasvinsuojeluaineiden käytössä noudatetaan pääsääntöisesti lainsäädännön velvoitteita integroitu kasvinsuojelun mukaan lukien. Lähes kaikki kasvinsuojeluaineiden käyttäjät ja tarvittava määrä myyjiä ovat suorittaneet kasvinsuojelututkinnon. Tutkinnon suorittaminen edellyttää kasvinsuojeluaineiden käytön asiantuntemusta. Markkinavalvonnassa mehiläisille vaarallisissa valmisteissa ei todettu puutteita eikä Silver Axe -operaatiossa havaittu laittomia kasvinsuojeluaineita maahantuonnin yhteydessä.

Tulli tekemät kasvinterveystarkastukset

Tulli teki asiakirjatarkastuksen 1291 kolmansista maista tuodulle kasviserälle. Näistä 864 erälle tehtiin fyysinen kasvinterveystarkastus. Yksi erä hylättiin määräystenvastaisena, sillä siitä löytyi eläviä hyönteisiä.

3.2.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi

Valvontatulokset sekä laiminlyöntien määrä ja luonne vastasivat aiempien vuosien tuloksia. Epäilyyn perustuvien tarkastusten tulokset olivat suunnitelmalliseen valvontaan verrattuna odotetusti huonompia. Ahvenanmaan tuloksia oli käytettävissä hyvin rajallisesti.

Eläinten terveys

Eläntäutilainsäädäntöä noudatettiin pääsääntöisesti hyvin. Eläntäutiepäilyjen ilmoittaminen tapahtui vaatimusten mukaisesti. Ilmoitusten määrä 176 väheni edellisvuodesta (2017: 246),

jolloin oli suuri määrä luonnonvaraisten lintujen lintuinfluenssaepäilyjä. Vuonna 2018 suurin osa ilmoituksista koski lepakkorabiasta (42 kpl).

Suunnitelmallinen eläintautiseuranta pääosin täytti sekä EU-lainsäädännön vaatimukset että kansalliset tavoitteet. Afrikkalaisen sikaruton seuranta lisääntyi edelleen tautiuhan ja villisikakannan kasvaessa: metsästäjät lähettivät Eviraan 715 villisian näytteet tutkittavaksi (2017: 527, 2016: 366, 2015: 171, 2014: 138). Luonnonvaraisten pienpetojen raivotautiseurannan tavoitteesta syöttirokotusalueella toteutui vain 71 %, (2017: 98 %). Näytteiden saanti on metsästäjien vapaaehtoisuuden varassa. Evira on ollut aktiivisesti yhteydessä metsästäjiin näytteiden saamiseksi. Itsestään kuolleita tai tilalla lopetettuja nautoja tutkittiin TSE-tautien varalta yhteensä 11 300 kpl (2017: 11556, 2016: 11203 kpl), lampaita 1584 kpl (2017: 1614, 2016: 1360 kpl) ja vuohia 281 kpl (2017: 198, 2016: 124 kpl). Siipikarjan lintuinfluenssan seurantasuunnitelmasta toteutui 88 % (2017: 82 %, 2016: 89 %).

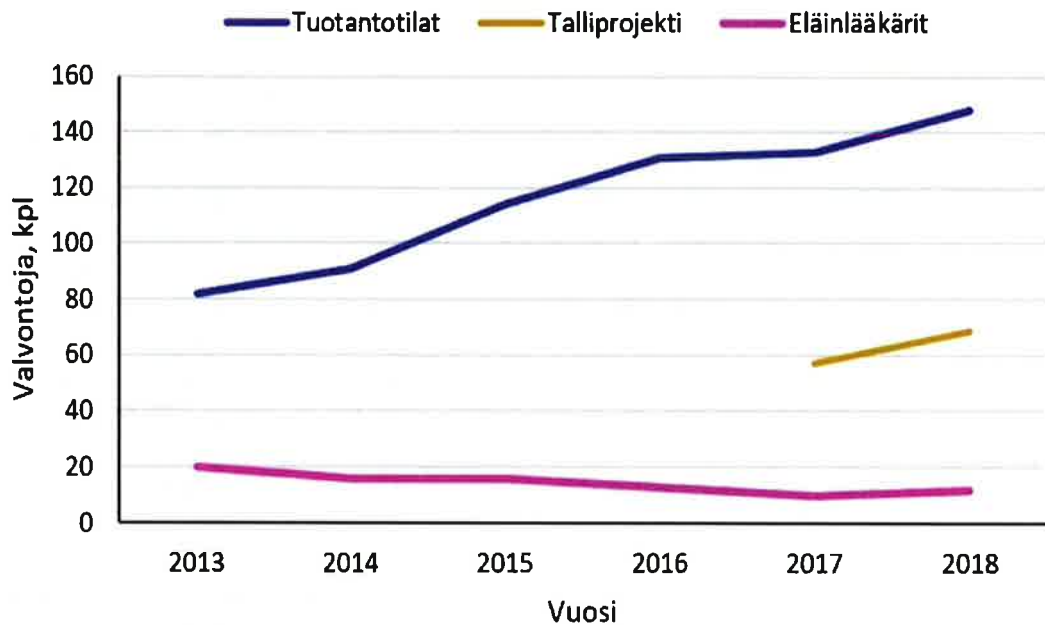
Kansallisesti rahoitettuja seurantaohjelmia toteutettiin naudalle (sinikielitauti, IBR-tauti, BVD-tauti ja leukoosi), sialle (Aujeszky'n tauti, klassinen sikarutto, TGE- ja PRRS-taudit), siipikarjalle (Newcastlen tauti) ja eri lajien luomistaukeille (*Brucella abortus*, *B. suis* ja *B. melitensis*) sekä luonnonvaraisille eläimille (ekinokokkoosi). Hirvieläinten näivetystaudin (Chronic Wasting Disease, CWD) seurantaohjelma aloitettiin vuonna 2018. Eläintautiseurannan tavoitteet täyttyivät kokonaisuutena hyvin, mukaan lukien eläintautien varhainen havaitseminen ja tautivapauksien säilyttäminen ja osoittaminen. Seurantaohjelmien tulokset julkaistaan Eläintaudit Suomessa -vuosiraportissa.

Uusia salmonellatartuntoja todettiin nauta-, sika- ja siipikarjatiloiilla yhteensä 36 kpl (2017: 19, 2016: 16, 2015: 21, 2014: 9, 2013: 17). Salmonella todettiin 26 nautatilalla, mikä on huomattavasti tavanomaista enemmän. Kansallisen salmonellavalvontaohjelman mukainen tavoite (esiintyvyys alle 1 %) kuitenkin saavutettiin.

AVIt tallensivat Elite-tietojärjestelmään todetun tai epäillyn vastustettavan eläintaudin takia 34 taudin leviämisen estämiseksi annettua päätöstä (2017: 26). Tapauksista kahdeksan jäi epäilyksi, 19:ssä tapauksessa (2017: 19, 2016: 12) päätös annettiin todetun vastustettavan eläintaudin takia. Kaikkia päätöksiä ei ole AVEissa kirjattu resurssien niukkuuden ja ELITE-järjestelmän käytettävyysongelmien vuoksi. Eläintautiepäilyt tutkittiin nopeasti, ja päätökset purettiin parissa päivässä, jos tautia ei todettu. Todetut eläintaudit eivät päässeet leviämään uusiin pitopaikkoihin rajoituspäätösten antamisen jälkeen.

Eläinten lääkitseminen

Eläinlääkäreiden toiminnan tarkastusmäärä oli edelleen liian alhainen: tarkastuksia tehtiin vain 12 (2017: 10, 2016: 13). Kahdessa aluehallintovirastossa ei tehty yhtään tarkastusta ja muut neljä AVIa tarkastivat 1-5 eläinlääkäriä. Eniten puutteita todettiin lääkkeiden luovutuksessa ja varalle luovutuksessa, lääkekirjanpidossa ja potilaskortistoissa. Eläinlääkärien valvonnan vaikuttavuutta ei pystytty arvioimaan liian vähäisen määrän vuoksi; jopa eläinlääkärit itse toivovat enemmän valvontaa.

Kuva 3. Eläinten lääkitsemisen valvonnan toteuma 2013 - 2018, kpl.

Tuotantotiloja tarkastettiin 144, mikä on hieman enemmän edellisinä vuonna. Eniten tarkastettiin jälleen nautatiloja (102). Lisäksi tarkastettiin 23 kalanviljelylaitosta, 9 lammas-/vuohitilaa, 6 sikalaa ja 5 muuta tuotantotilaa. Kaikki AVI:t tekivät sekä otantatarkastuksia että selvityksiä, jos meijerissä tai vierasainevalvonnassa todettiin lääkejäämiä. Tuotantotilojen lääkekirjanpidot ja eläinten merkitseminen lääkitsemisen ja varoajan aikana ovat tiloilla pääosin kunnossa. Kaikista tarkastetuista tiloista 24 %:lla (34 %:lla v.2017 ja noin kolmasosalla vuosina 2015 ja 2016 sekä 20 % vuonna 2014) havaittiin pääasiassa yksittäisiä puutteita lääkekirjanpidossa ja lääkkeiden säilytyksessä. Lääkekirjanpidon yleisimmät puutteet koskivat edelleen omistajan itse aloittamien lääkehoitojen kirjaamista. Viiden AVI:n alueella jatkui vuonna 2017 alkanut hevostallien valvontaprojekti. Kuten edellisenäkin vuonna elintarviketurvallisuuden kannalta merkittäviä puutteita todettiin noin puolella talleista. Puutteet arvioitiin laajoiksi ja vakaviksi yhdeksän tallin (13 %) osalta.

Mikrobilääkeresistenssi

Mikrobilääkkeiden käyttö Suomessa oli maltillista tuotantoeläimillä ja tuotantoeläinpatogeenien resistenssitilanne on pääosin hyvä, vaikka sikojen ripulia aiheuttavissa patogeeneissa moniresistentit kannat ovat edelleen yleisiä. Nautojen hengitystiepatogeeneista *Mannheimia haemolytica* -bakteerien penisilliinille vastustuskykyisten ja herkkyydeltään alentuneiden kantojen osuus jatkoi kasvuaan. Tilanteen muuttumisen arvioimiseksi eläinpatogeenien resistenssitilanteen seuranta olisi edelleen tehostettava, sillä näytteitä saadaan tutkittavaksi varsin harvoilta tiloilta. Moniresistentti *Salmonella* Kentucky ST198 -tartunta todettiin Suomessa ensi kertaa tuotantotiloilla (neljä nautatilaa). Resistenssi on yleistä harraste-eläinten tautia aiheuttavilla bakteereilla, mutta resistenssikehityksen suunta oli suotuisa (viimeisimmät tiedot vuodelta 2017). *Staphylococcus pseudintermedius* -bakteerin oksasilliiniresistenttien eli MRSP-kantojen määrä laski ensimmäisen kerran vuodesta 2011 alkaneen seurannan aikana alle 10 prosenttiin. Aktiivisia resistenssin vastustamistoimia tarvitaan edelleen kaikilla eläinlajeilla ja tätä työtä tehdään eri tahoilla toteuttaen Suomen kansallinen resistenssin torjunnan toimintaohjelman toimenpiteitä vuosille 2017 – 2021.

Eläimistä saatavat sivutuotteet

Paikalliset valvojat ja Evira tekivät yhteensä 198 tarkastusta, joissa todettiin puutteita yhteensä 108 kpl. Useimmiten puutteet olivat lieviä tai keskivakavia ja liittyivät entiseen tapaan omavalvontaan, kaupallisiin asiakirjoihin, merkintöihin, kirjanpitoon, siisteyteen, jäljitettävyyteen, näytteenottoon ja analyysiin. Polttolämpötilojen mittaamisessa tai varmentamisessa oli usein puutteita. Vakavia, ihmisten, eläinten tai ympäristön turvallisuutta vaarantaneita puutteita todettiin 2 kpl (2017: 6, 2016: 11). Vakavat puutteet korjattiin.

Raatojen keräily ja siten turvallinen hävitys toimi pääsääntöisesti hyvin. Keräilyalueella keräilyyn toimitettu nautojen raatojen osuus oli samalla tasolla kuin edellisvuosina 96 % (2017: 96 %, 2016: 95,8 %, 2015: 97,2 %). Lampaiden ja vuohien raatoja hävitettiin keräilyn kautta keräilyalueella 85 % eli hieman enemmän kuin edellisinä vuosina (2017: 83 %, 2016: 77 %, 2015: 75 %). Pikkumärehtijöitä hävitetään keräilyalueella huomattavasti nautoja enemmän hautaamalla, polttamalla ja ilmoittamattomilla tavoilla. Sikoja ja siipikarjaa hävitettiin raatojenkeräilyn kautta lähes saman verran kuin aiemmin.

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa

Eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirtoja Suomeen (sisämarkkinatuonti) oli hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna. Eriä myös tarkastettiin hieman aiempaa vähemmän. TRACES-järjestelmän raportointitietojen perusteella viranomaiset tarkastivat Suomeen siirretyistä 3 778 erästä 82 erää. Suurin osa tarkastuksista kohdistui elävien eläinten siirtoihin, joissa eläintautien leviämisen riski on suuri. Kaikkia tarkastuksia ei ole raportoitu TRACES-järjestelmään. Aluehallintovirastot tarkastivat lisäksi pistokokeina jäsenmaiden välillä siirrettävien lemmikkieläinten asiakirjoja ja tunnistusmerkintöjä.

Suurin osa toimijoista on vakiintuneita, ja toiminta täytti vaatimukset. Eniten määräystenvastaisuutta esiintyy lemmikkieläinten ja hevosten siirroissa. Viranomaisten tietoon tuli toisesta jäsenvaltiosta 155 ehtojen vastaisesti siirrettyä, lemmikkieläimenä esiteltyä koiraa ja/tai kissaa ja 30 hevoseläintä. Todennäköisesti vain osa määräystenvastaisista siirroista tulee viranomaisten tietoon mm. siksi, että Tullin toimivalta tarkastaa EU:n sisällä siirtyviä eläimiä rajoittuu selviin rikosepäilyihin. Lemmikkieläinten, siipikarjan ja hevosten kohdalla todettiin ammattimaiselta vaikuttavaa salakuljetusta sekä sisämarkkinoilta että kolmansista maista. Virkaeläinlääkärit tekivät tapauksista tutkintapyyntöjä poliisille.

Suomeen saapuneista 1683 sivutuote-erästä 1194 (noin 71 %) erälle on Traces-järjestelmään merkitty vastaanottokuittaus. Sivutuotelainsäädännön edellyttämä saapumisvahvistus on tehty edellisvuotta useammalle erälle. Saapuneista sivutuote-eristä 175 (n. 10 %) asiakirjatarkastettiin, 45 (alle 3 %) tunnistus-tarkastettiin ja 21 (noin 1 %) erälle tehtiin fyysinen tarkastus. Kaksi erää hylättiin.

Toisiin jäsenvaltioihin siirrettiin 904 elävien eläinten lähetystä (2017: 1135, 2016: 1413). Näistä lähetyksistä ei raportoitu eläinten terveyteen liittyviä puutteita. Suomesta lähetetyistä 523 sivutuote-erästä vahvistettiin TRACES-järjestelmässä vastaanotto 274 erälle. 174 erälle tehtiin asiakirjatarkastus, 126 erälle tunnistustarkastus ja 120 erälle fyysinen tarkastus. Kaikki fyysiset tarkastukset olivat hyväksyttäviä.

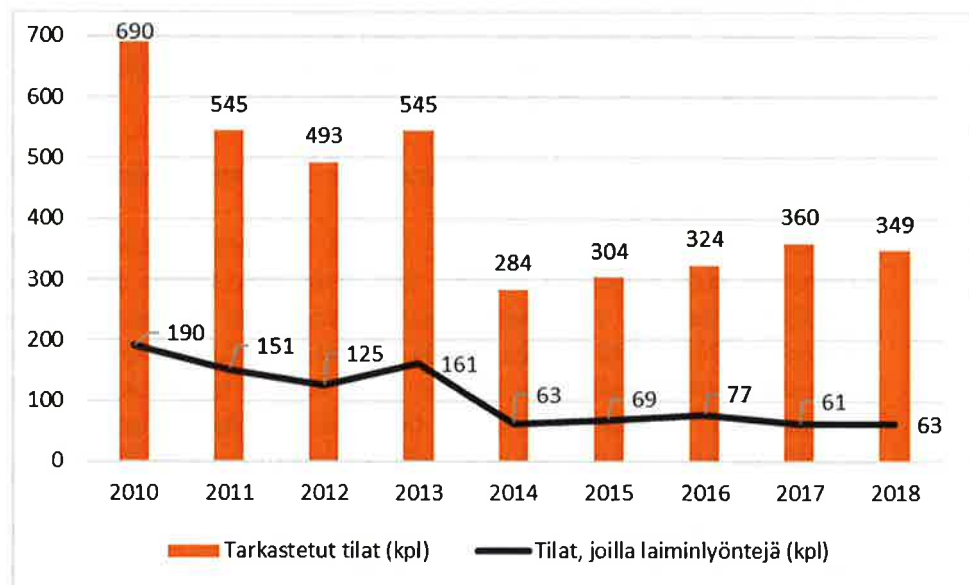
Elävien eläinten ja muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden tuonti

Kolmansista maista tuotiin eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen kautta eläviä eläimiä 676 erää, mikä oli merkittävä lasku edelliseen vuoteen (2017: 975, 2016: 571; 2015: 216); kaikki erät tarkastettiin. Tuonnin lasku aiheutui pääosin vähentyneestä katukoiratuonnista. Puutteita

todettiin 1,9 % eristä, 1,6 % eristä hylättiin. Ei-kaupallisten lemmikkieläinten laittoman tuonnin takia tehtiin lisäksi 38 hallintopäätöstä. Sivutuotteita tuotiin 727 erää, joista puutteita todettiin 2,2 % eristä, 1,0 % eristä hylättiin.

Eläinten hyvinvointi

Suunnitelluista tuotantoeläintilojen otantatarkastuksista toteutui suunnilleen saman verran kuin edellisvuonna 90 %, (2017: 93 %, 2016: 91 %; 2015: 83 %). Valvontakohteista 75 % valittiin riskiperusteisesti ja loput satunnaisotannalla. Huomioidut riskit ja painotukset vaihtelivat tuotantoeläinryhmittäin. Vaatimukset täyttävien tilojen osuus tarkastetuista oli 82 % (2017: 83 %, 2016: 76 %; 2015: 77 %), mutta vaihteli paljon eläinlajikohtaisesti. Vakavia, kiireellisiä toimenpiteitä edellyttäviä laiminlyöntejä ei todettu lainkaan otantavalvonnassa.

Kuva 4. Tarkastettujen tilojen lukumäärä vuosina 2010 - 2018 ja niiden tilojen lukumäärä, joilla on havaittu laiminlyöntejä.

Nautatiloilla laiminlyöntejä todettiin 10 %:lla (2017: 15 %, 2016: 17 %; 2015: 23 %) tarkastetuista tiloista. Valtaosa, 44 %, liittyi yhä vasikoiden pitoon. Kuten aiemminkin, suurin osa sekä vasikoilla että aikuisilla naudoilla havaituista laiminlyönneistä vaikutti suoraan eläinten hyvinvointiin: puutteita oli useimmiten tilassa, puhtaudessa, turvallisuudessa ja sorkkahoidossa sekä satunnaisesti ruokinnassa ja juotossakin. Lisäksi usein todettiin haittaeläimiä.

Laiminlyöntien määrä tarkastetuilla sikatiloilla nousi edellisvuodesta ollen 27 % (2017: 15 %, 2016: 28 %; 2015: 20 %, 2014: 29 %). Yleisimmin havaittiin puutteita tilojen puhtaanapidossa ja virikemateriaalin tarjoamisessa.

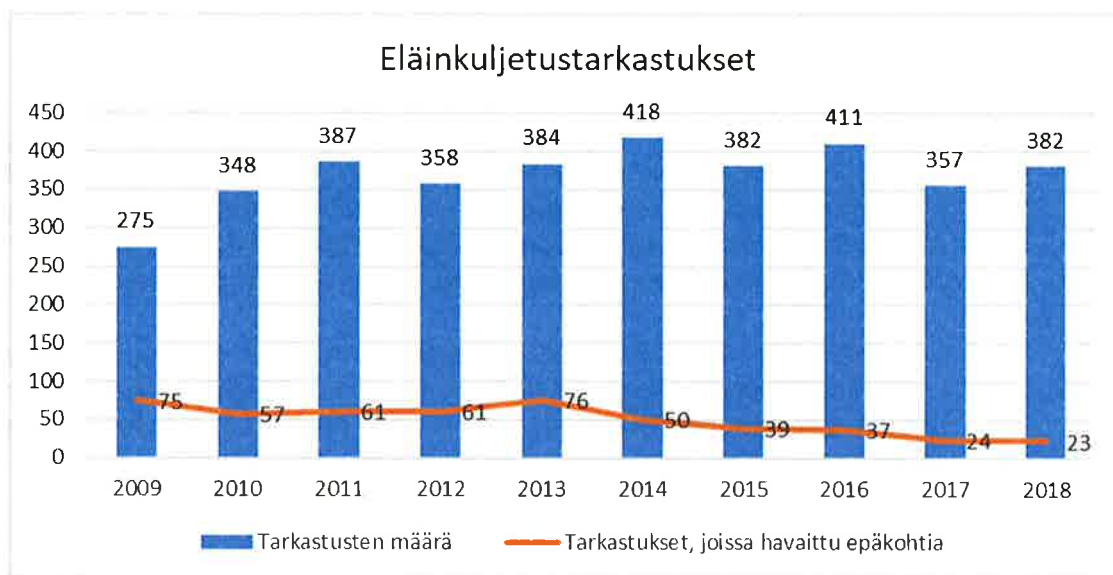
Turkistarhoja tarkastettiin 90, joista 37 %:lla havaittiin puutteita. Tämä on selkeästi enemmän kuin edellisvuonna (23 %). Yleisimmät laiminlyönnit liittyivät aiempaan tapaan virikemateriaalin tarjoamiseen, verkkopohjan kuntoon sekä rakennusten ja laitteiden kuntoon ja turvallisuuteen.

Lammastiloja tarkastettiin 21, laiminlyöntejä ei ensimmäistä kertaa todettu lainkaan (2017: 18 %, 2016: 18 %; 2015: 17 %). Viidestä tarkastetusta siipikarjatilasta puutteita todettiin kahdella.

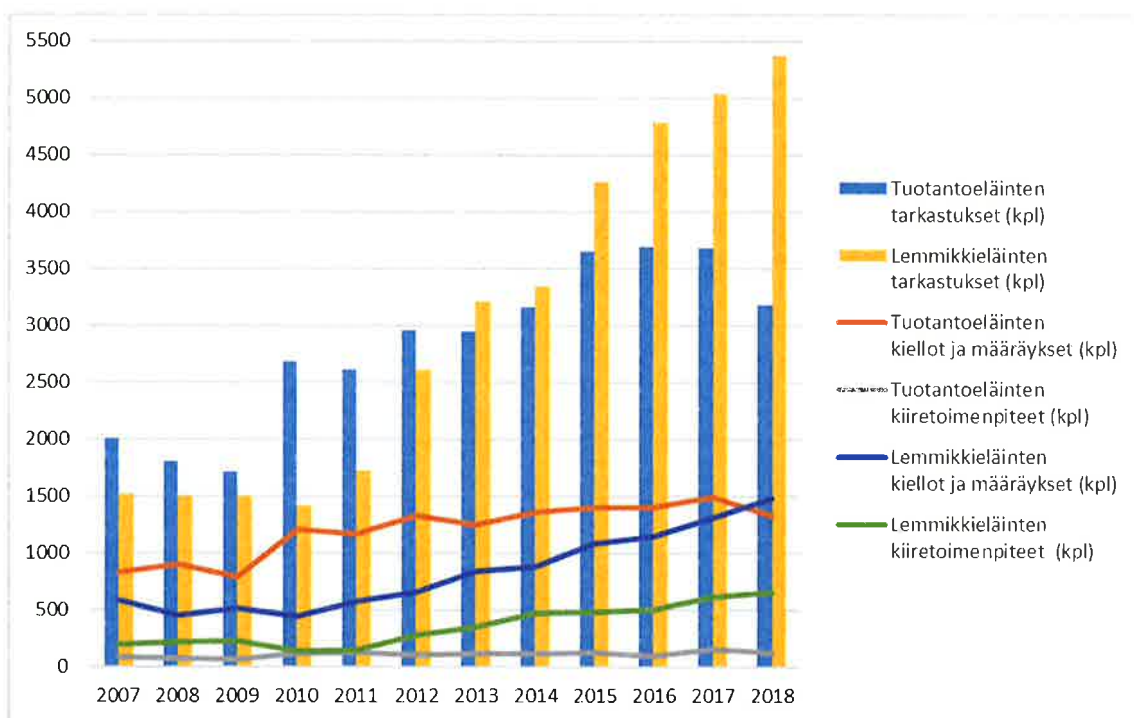
Kaupallisia eläinkuljetuksia tarkastettiin 382 (2017: 357, 2016: 411; 2015: 382). Tarkastustavoitteesta toteutui 59 %. Tarkastustulosten myönteinen kehitys jatkui:

kuljetuksista 94 % täytti vaatimukset (2017: 93 %, 2016: 91 %; 2015: 90 %). Välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi ei jouduttu turvautumaan kertaakaan.

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten määrä jatkoi kasvuaan: tarkastuskäyntejä raportoitiin 6 508 (2017: 6 448, 2016: 6 368; 2015: 6 018.) Tarkastuksista 30 %:lla annettiin kielloja tai määräyksiä (2017: 29 %, 2016: 28 %; 2015: 31 %). Käynneistä 10 %:lla (2017: 9 %, 2016: 8 %; 2015 ja 2014: 9 %) jouduttiin ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Niihin päädyttiin useimmiten seura- ja harraste-eläinten kohdalla.

Kuva 5. Kaupallisten kuljetusten eläinsuojelutarkastukset 2009 – 2018.

Kuva 6. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset 2007–2018 eläintyypeittäin.

Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvontamäärän tavoite (3 % tiloista) saavutettiin, ja valvontakäynti tehtiin 854 tilalle (2017: 791, 2016: 836). Vaatimukset täyttävien tilojen osuus 49 % nousi hieman edellisvuodesta (2017: 44 %, 2016: 56 %, 2015: 55 %). Vakaviksi puutteet luokiteltiin 18 %:lla tiloista (2017: 14 %, 2016: 7 %, 2015: 6 %, 2014: 9 %). Märehtijätiloilla todettiin yleisimmin aiempaan tapaan korvamerkki- ja rekisteröintipuutteita. Sikatiloilla todettiin puutteita vähemmän kuin märehtijätiloilla. Yleisimpiä puutteita olivat pitopaikkakohtaisten eläinluetteloiden ajantasaisuuden ja rekisteri-ilmoitusten puutteet. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin puutteista aiheutuvia eläinten siirtokieltoja annettiin vuoden aikana yhteensä 32 kertaa.

Täydentävien ehtojen valvonta

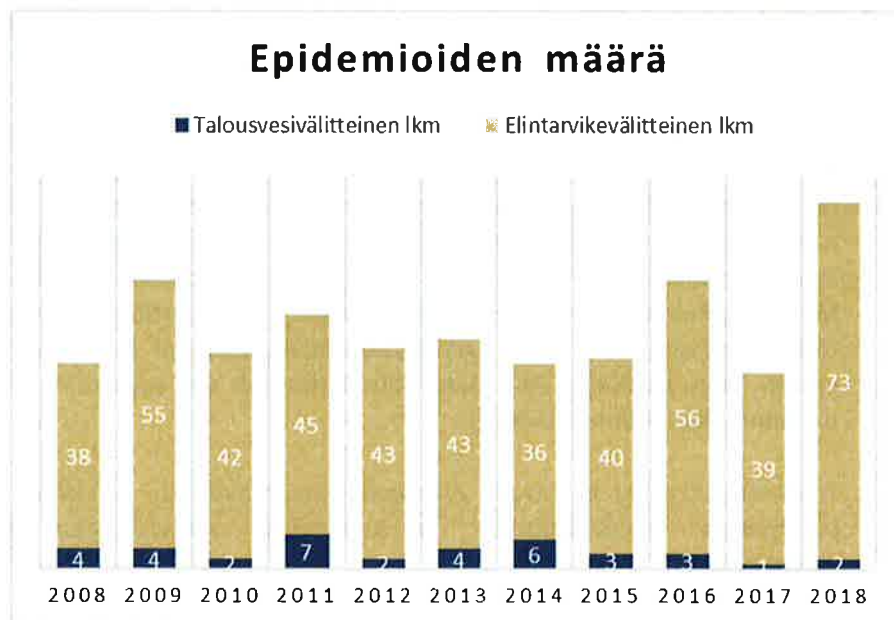
Täydentävien ehtojen eläinten merkinnän ja rekisteröinnin otantavalvonta sekä säädösrhythma-perusteinen otantavalvonta (eläinten hyvinvointi, TSE-taudit, elintarvikkeet ja kielletyt aineet) saatiin toteutettua sekä vähimmäismäärästä että tilakäynneistä annettujen säädösten mukaisesti valvontavuoden aikana. Eläintilojen säädösrhythma-otantavalvonnessa olleista 181 tilasta tukiseuraamuksia ehdotettiin 12 tilalle kuten edellisenäkin vuonna.

Lainsäädäntöön ei tullut valvontavaatimuksiin liittyviä muutoksia vuonna 2018. Laajennusvalvontojen raportointi on kesken, mutta myös niiden osalta seuraamusten määrä tulee vähenemään edellisvuosista. Ruokaviraston maaseutulinja vastaa täydentävien ehtojen valvontatulosten raportoinnista vuosittain komission DG AGRI:lle.

3.2.3 Elintarviketurvallisuus

Elintarvike- ja talousvesivälitteiset epidemiat

Elintarvike- (73 kpl, 1475 sairastunutta) ja talousvesivälitteisten (2 kpl, 472 sairastunutta) epidemioiden määrä oli suurempi kuin viime vuosina. Epidemioissa sairastuneiden määrä oli kuitenkin viime vuosien tasoa. Tavallisimmista ruokamyrkytysten aiheuttajista norovirus oli edelleen epidemioiden yleisin tunnistettu taudinaiheuttaja (27 epidemiaa, 1430 sairastunutta). Elintarvikevälitteisiin norovirusepidemioihin vaikuttavana tekijänä tunnistettiin usein infektoitunut keittiötyöntekijä (vähintään 13 epidemiassa). Norovirusepidemioiden luokittelussa on haastavaa arvioida, onko tartunta tapahtunut ihmisten, ruoan vai pintojen välityksellä.

Kuva 7. Elintarvike- ja talousvesivälitteisten epidemioiden määrät vuosina 2008 – 2018.

RASFF

Vuonna 2018 Suomi teki EU:n RASFF-järjestelmään 84 ilmoitusta Suomessa havaituista määräystenvastaisuuksista. Määrä on 19 ilmoitusta enemmän kuin edellisvuonna ja 27 enemmän kun sitä edeltävänä vuonna. Ilmoituksista 60 (71 %) koski elintarvikkeita, 16 (19 %) rehuja ja 8 (10 %) kontaktimateriaaleja. Suomen tekemät elintarvikkeita koskevat ilmoitukset liittyivät, kuten ennenkin, enimmäkseen maahan tuotujen elintarvikkeiden huonoon mikrobiologiseen laatuun (14 elintarviketta ja 16 erää rehua) ja kasvinsuojeluainerikkomuksiin (14 kpl). Mikrobiologisesta syystä elintarvikkeeksi kelpaamattomista eristä puolet oli tuoreita kasviksia, yrttejä tai mausteita. Kasvinsuojeluainesyistä tehdyistä 14 ilmoituksesta peräti kymmenessä oli kyse teestä.

Suomen tekemistä ilmoituksista 39 (46 %) perustui Tullin tekemään rajavalvontaan ja markkinavalvontaan, mikä on edellisvuotta hieman pienempi osuus. Paikallisen elintarvikevalvonnan ja kuluttajien havainnot johtivat kumpikin kymmeneen uuteen RASFF-ilmoitukseen, mikä on kummankin kohdalla tavanomaista enemmän. Yritysten itse omaavalvonnassaan toteamien määräystenvastaisuuksien johdosta Suomi teki seitsemän RASFF-ilmoitusta elintarvikkeista.

Suomen salmonellaerityistakuiden vuoksi mm. kaikki maahan tuotavat rehuerät tutkitaan salmonellan varalta. Näissä tutkimuksissa todettiin toimijoiden omaavalvonnassa tai viranomaisnäytteenotossa 18 erässä salmonellaa (vuotta aiemmin kolme erää vähemmän). Tapauksista tehtiin ilmoitukset RASFF-järjestelmään.

Takaisinvedot

Elintarvikkeiden takaisinvetojen määrän kasvu jatkui kolmatta vuotta peräkkäin. Takaisinvedoksi laskettuja tapauksia oli 168 eli 10 kappaletta edellisvuotta enemmän.

Eniten takaisinvetoja tehtiin allergeeneihin liittyvistä syistä (21 %). Erilaiset mikrobiologiset virheet (salmonella-, listeria- ym. bakteerit ja homeet) olivat fysikaalisten syiden kanssa (metalli, muovi, lasi) toiseksi yleisimpiä takaisinvetojen syitä (kummatkin 18 %). Fysikaaliset virheet johtivat tarkasteluvuonna aiempaa selvästi useampiin takaisinvetoihin.

Takaisinvedetyistä elintarvikkeista ja kontaktimateriaaleista 27 % oli kotimaisia, 44 % muusta EU-maasta, ja loput 29 % oli lähtöisin EU:n ulkopuolisista maista.

Takaisinvetoon johtava tieto tuotevirheestä tulee Suomeen usein RASFF-järjestelmän kautta. Näiden tapausten osuus nousi pienen notkahduksen jälkeen taas 34 %:iin kaikista takaisinvedoistamme. Erityisen paljon edellisvuotta enemmän tehtiin takaisinvetoja, joissa tuotteessa olevan virheen oli havainnut tuotanto- ja jakeluketjun aiemmassa tai myöhäisemmässä vaiheessa oleva toimija. Nämä tapaukset nousivat liki kolminkertaisesti. Määrä on kutakuinkin sama kuin kuluttajien ja suurkeittiöasiakkaiden havaintojen johdosta tehdyt takaisinvedot. Tullin tutkimusten aikaansaamien takaisinvetojen määrä puolestaan väheni noin puoleen. Osa tästä vähenemisestä voi selittyä Tullin hieman suunniteltua pienemmällä tutkimusmäärällä.

Tulokset viittaavat toimivaan elintarvikevalvontaketjuun ja ainakin Suomen osalta ketjun toimijoiden vastuullisuuteen ja kuluttajien aktiivisuuteen elintarviketurvallisuuden vaalimisessa.

AAC

Suomi teki EU:n hallinnollisen avunavun AAC-AA -järjestelmään neljä ilmoitusta. Kaksi pyynnöstä koski ulkomailla valmistetun ravintolisän markkinointia suomalaisena, yksi ilmoitus koski ulkomaisen kirsikkaerän alkuperätietoja ja kolmas koski ravintolisän lainsäädännön vastaista lääkkeellistä markkinointia. Suomi sai AAC-AA -järjestelmän kautta 21 ilmoitusta, joista kuudessa pyydettiin valvontatoimia Suomelta. Ne koskivat kolmea tapausta, jotka koskivat lihavalmisteen nimeämistä, allergeenien merkitsemistä ja rehutuohteen pakkausmerkintävirheitä.

Elintarvikepetoksia koskevan AAC-FF -järjestelmän kautta Suomi ei tehnyt yhtään ilmoitusta, eikä Suomi saanut yhtään ilmoitusta, joka olisi edellyttänyt Suomen viranomaisilta toimenpiteitä. Suomi sai kaikille jäsenmaille osoitettuna ilmoituksina tiedoksi kuusi tapausta, jotka koskivat oreganon väärentämistä, laihduttamiseen tarkoitettujen ravintolisien sisältämiä terveydelle haitallisia aineita, kielletyn väriaineen käyttöä säilötyssä naurissa ja alkoholijuoman merkintävirheitä.

Laatu- ja vastuullisuusjärjestelmät

Kansalliseen laatujärjestelmään Sikavaan liittyviä LaatuVastuu-sianlihan toimijakohtaisia hakemuksia ei toimitettu Eviraan vuoden 2018 aikana (yhteensä edelleen kymmenen toimijaa, joilla yksi tai useampia LaatuVastuu-hyväksytyjä toimipaikkoja).

Hyvän käytännön ohjeet

Vuonna 2018 arvioitiin Suomen Mehiläishoitajain Liitto ry:n laatimat hyvän käytännön ohjeet hunajantuotantoon. Hyvän käytännön ohjeita on arvioitu kahdeksan elintarvikealalla ja yksi rehualalla.

Hygieniasaaminen

Hygieniapasseja myönnettiin 59 060 kpl, mikä nosti kaikkien myönnettyjen passien lukumääräksi 1 201 025 kpl. Yhden hygieniapassitestaajan oikeudet peruutettiin toiminnassa havaittujen oleellisten puutteiden ja virheiden johdosta. Hygieniasaamisen todentaminen laitoksissa ja ilmoitetuissa elintarvikehuoneistoissa sai Oiva-tuloksen A tai B 98,7 %:ssa tehdyistä tarkastuksista (tarkastuksia yhteensä 10809 kpl). Oiva-tulokset olivat hieman parantuneet verrattuna v. 2017 tuloksiin. Laitosten arvosanat olivat parantuneet edellisestä vuodesta ja pakkotoimien määrä oli laskenut kolmasosaan verrattuna vuoden 2017 tuloksiin.

Elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonnin valvonta sekä kasvien kaupallisten vaatimusten valvonta

EU:n ulkopuolelta suoraan Suomeen tuotavia eläimistä saatavia elintarvikkeita tuotiin eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen kautta 653 erää (2017: 775), joista 12 (1,8 %) (v. 2017 3 kpl, 0,4 %) sai kirjallisen huomautuksen ja neljä (0,6 %) (v. 2017 0 kpl) hylättiin. Huomautukset annettiin puutteellisten pakkausmerkintöjen (9), lämpötilan (2) tai aistinvaraisen arvioinnin perusteella (1). Hylkäyssyynä oli puutteelliset asiakirjat (2) ja hyväksymätön tuontimaa (2).

Toisesta EU-jäsenvaltiosta eläimistä saatavia elintarvikkeita tuovia ensisaapumistoimijoita oli noin 650 kpl. Näitä valvottiin 162 tarkastuksella, joista 10 johti uusintatarkastukseen. Näytteitä otettiin 38 kpl, joista kahdesta todettiin salmonella. Yleisimmät puutteet liittyivät ensisaapumistoiminnan ilmoituksiin, omavalvontasuunnitelmiin ja omavalvonnan näytteenottoon.

Tulli valvoo muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuontia Suomeen. Tulli tutki yhteensä 2656 elintarviketta ja elintarvikekontaktimateriaalia. Tutkituista tuotteista 1164 kpl (44 %) oli tuotu Suomeen suoraan EU:n ulkopuolelta. Sisämarkkinatuonnin näytteistä 393 kpl (26 %) oli alkuperältään EU:n ulkopuolelta, joten kaikkiaan valvonta painottui EU:n ulkopuolella tuotettuihin tuotteisiin.

Elintarvikkeita tuotiin eniten Espanjasta; näistä valvottiin yhteensä 245 tuote-erää lähinnä tuoreita vihanneksia ja hedelmiä, mausteita ja riisiä. EU:n ulkopuolelta elintarvikkeita tuotiin eniten Thaimaasta, josta tuotuja elintarvikkeita, enimmäkseen säilykkeitä ja tuoretuotteita, valvottiin 141 tuote-erän verran. Tuoteryhmittäin tarkasteltuna eniten tutkittiin tuoreita hedelmiä ja hedelmätuotteita (yhteensä 485 erää) sekä tuoreita vihanneksia ja vihannestuotteita (yhteensä 402 erää).

Tulli teki tarkastuksia 1335 kaupan pitämisen erityisvaatimusten piiriin kuuluvalla sitrus-, omena-, päärynä- ja viinirypäle-erälle. Fyysinen vaatimustenmukaisuus kohdistettiin 654 erään, joista yhteensä 24 erää hylättiin fyysisen tarkastuksen perusteella.

Elintarvikevalvonnassa tutkituista tavaraeristä määräystenvastaiseksi todettiin 212 (8 %). Lievempiä virheitä todettiin 306:ssa (12 %) eristä. Määräystenvastaisten erien osuus oli EU:n ulkopuolisista maista tuoduissa elintarvikkeissa 11 % ja EU-alueelta tuoduissa tuotteissa 6 %. Yleisimmin määräystenvastaiseksi todettu elintarvike-erä oli tuotu Thaimaasta. Seuraavaksi yleisimmät määräystenvastaisten tuotteiden alkuperämaat olivat Kiina ja Yhdysvallat.

Lukumääräisesti eniten ongelmia todettiin tuoteryhmässä vihannekset ja vihannestuotteet, josta löytyi kaikkiaan 29 elintarvikemääräysten vastaista tuote-erää (6 %). Ryhmään kuuluvista tuoretuotteista todettiin liikaa kasvinsuojeluaineiden jäämiä, mikrobiologisen laadun ongelmia ja luvaton säteilyttämistä. Vihannesvalmisteista löydettiin muun muassa lisäaineiden käyttöön ja merkitsemiseen liittyviä virheitä.

Luomuelintarvikkeita tutkittiin yhteensä 265 näytteen verran. Niistä viisi ei täyttänyt luomusäädöksiä sisältämiensä kasvinsuojeluainejäämien vuoksi. Luomuelintarvikkeissa todettiin myös muita elintarvikemääräysten vastaisuutta, kuten pakkausmerkintävirheitä. Valvonnan piirissä oli kaikkiaan 53 toimijaa. Tutkituista näytteistä 200 otettiin sisäkaupan tuonnista ja 65 näytettä kolmasmaatuonnista.

Maahan tuoduista elintarvikekontaktimateriaaleista tutkittiin 382 erää, joista 86 % oli peräisin EU:n ulkopuolelta. Määräystenvastaisia eriä oli 23 kpl (6 %) ja ne olivat alkuperin Kiinasta. Yleisimmät hylkäämiseen johtaneet syyt olivat irtoavat haitalliset aineet, liian korkeat raskasmetallipitoisuudet sekä virheet pakkausmerkinnöissä ja asiakirjoissa.

Kotimaisen elintarviketuotannon valvonta

Lihantarkastus

Lihantarkastuksessa hyväksytyn punaisen lihan (254 milj. kg, v. 2017 264 milj. kg) määrä väheni edelleen hieman ja siipikarjan lihan lisääntyi edelleen (135 milj. kg, v. 2017 128 milj. kg). Lisäksi tarkastettiin 1171 (v. 2017 1054) luonnonvaraista riistaeläintä, 696 (v. 2017 373) tarhattua riistaeläintä ja 55 158 (v. 2017 60 995) poroa. Poroteurastamoissa tarkastettiin porojen lisäksi 26 tarhattua villisikaa, 548 (v. 2017 891) lammasta tai vuohta, 11 (v. 2017 6) hirveä, 36 tarhattua riistaeläintä (vuonna 2017 12) ja yksi karhu (v. 2017 9) karhua.

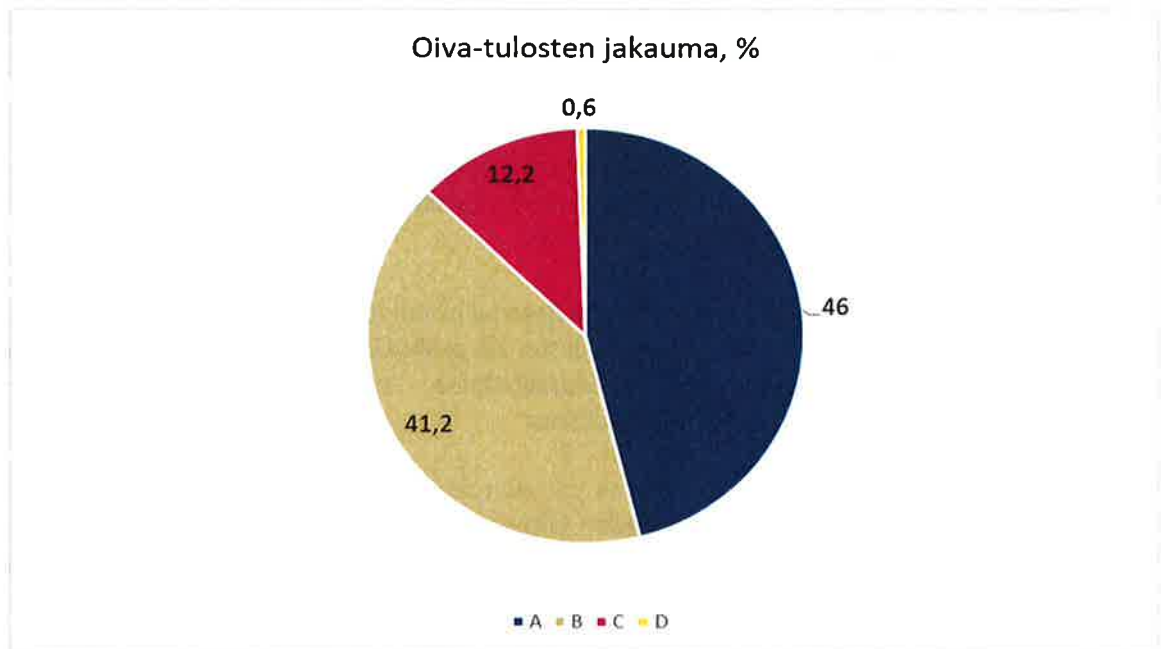
Lihantarkastuksessa hylättyjen ruhojen osuudet nousivat hieman 0,46 % (punainen liha, vuonna 2017 0,42 %) ja 4,9 % (siipikarja, vuonna 2017 3,7 %). Yleisimmät hylkäyssyyt sioilla olivat keuhkokalvontulehdukset (lihasioilla 22,4 %) ja suolinkaisvauriot (lihasioilla 6,1 %). Hännänpurennan esiintyminen oli vähäistä jääden alle prosentin. Naudoilla yleisimmät hylkäyssyyt olivat ruhjeet ja vertymät (3,0 %) sekä pneumonia (2,5 %). Siipikarjalla yleisimpiin hylkäyssyihin kuuluivat ihomuutokset, ruumiinontelon muutokset ja teurastusvirheet. Porojen yleisin hylkäyssyy oli loisten aiheuttamat muutokset. Hylkäyssyissä ei ollut havaittavissa suuria muutoksia edellisvuoteen verrattuna.

Suomella on valmiudet EU-lainsäädännön mahdollistamaan visuaaliseen lihantarkastukseen sekä hyväksytyistä valvotuista pito-olosuhteista peräisin olevien sikojen trikiinitestauksen vähentämiseen. Näiden mahdollisuuksien käyttö on kuitenkin vielä vähäistä, koska vientimaat edellyttävät perinteistä lihantarkastusta ja kattavaa trikiinitestausta. Suomessa on tällä hetkellä ainoastaan yksi sikatila, jolla on tunnustetut valvotut pito-olosuhteet.

Elintarvikevalvonnan Oiva-tulokset

Oiva-järjestelmässä julkaistaan nyt alkutuotantoa sekä alkoholijuomien valmistusta, tukku-, Alkon myymälä- ja tilaviinimyymyntä lukuun ottamatta kaikkien Suomessa toimivien elintarvikealan yritysten elintarvikevalvonnan tulokset. Oivallisen tai hyvän tuloksen sai keskimäärin 87 % yrityksistä. Oiva-tarkastuksia ei ole kuitenkaan vielä pystytty toteuttamaan kaikkiin suunnitelmallisen valvonnan piirissä oleviin yrityksiin eikä valvonnan tiheys ole ollut riskiluokitussuosituksen mukainen. Lisäksi kaikkia tarkastettavia vaatimuksia ei ole pystytty tarkastamaan suositusten mukaisesti.

Vuonna 2018 julkaistiin noin 25 000 raporttia. Oiva-tulosten mukaan elintarvikeyritysten lakisääteisten vaatimusten toteutuminen on hyvällä tasolla (keskimäärin 87 %, A+B tulos) kaikilla alan sektoreilla. Vain 0,6 %:lla yrityksistä oli vakavia puutteita (D-tulos) elintarvikevaatimusten täyttymisessä. Valvontatietojen julkistaminen on parantanut edelleen valvonnan yhtenäisyyttä sekä toimijoiden omaa vastuunottoa. Oiva on myös tehostanut valvonnan reaaliaikaista tiedonkeruuta ja valvontatiedon hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Kuva 8. Oiva-tulokset vuonna 2018.

Teurastamot

Vuoden 2018 lopussa Evira vastasi 15 teurastamon, 48 pienteurastamon ja 8 riistan käsittelylaitoksen valvonnasta. Teurastamoista viisi oli siipikarjateurastamo. Siipikarjapien-teurastamoja oli viisi. Lapin aluehallintovirasto järjesti 19 poroteurastamon ja seitsemän niiden yhteydessä olevan laitoksen valvonnan. Teurastamojen kokonaismäärä lisääntyi yhdellä, kun yksi pienteurastamo siirtyi isoksi teurastamoksi. Uusia pienteurastamoja hyväksyttiin viisi. Lisäksi hyväksyttiin yksi omalla laitosnumerollaan toimiva leikkaamo pienteurastamon yhteyteen. Riistan käsittelylaitosten määrässä ei tapahtunut muutosta.

Tarkastuskohtaisia kehotuksia annettiin teurastamoiden valvonnassa 92 kpl kaikkiaan 13 teurastamossa (2017: 107 kpl) ja 75 kpl kaikkiaan 16 pienteurastamossa (2017: 73 kpl). Hallinnollisia pakkokeinoja käytettiin teurastamoissa laitosvalvonnan yhteydessä kuusi kertaa (2017: 7 kertaa) ja pienteurastamoissa seitsemän kertaa (2017: 2 kertaa). Teurastamovalvonnan pakkokeinot ovat kohdistuneet mm. tilojen ja laitteiden kunnossapidon, elintarvikkeiden tuotantohygienian, henkilökunnan työskentelyhygienian, pintojen, kalusteiden, laitteiden ja välineiden puhtauden epäkohtiin.

Teurastamoissa, pienteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa oivallisen tai hyvän tuloksen (A tai B) sai 81 % ja korjattavaa tai huono (C tai D) tuloksen 19 %. Epäkohtia (korjattavaa tai huono -tuloksia) havaittiin suhteellisesti eniten tilojen, pintojen ja laitteiden puhtaudessa (C tai D 8 %, tarkastuksia 273 kpl) sekä tilojen, pintojen ja välineiden kunnossapidossa (C tai D 6 %, tarkastuksia 119 kpl). Epäkohtia ei havaittu elintarvikkeen koostumuksessa tai pakkausmerkinnöissä.

Kala-, liha-, maito- ja munalaitokset (hyväksytyt elintarvikehuoneistot)

Kalaa, lihaa, maitoa ja munia jalostavien laitosten suositeltu tarkastustiheys on vähintään kerran vuodessa. Laitosten määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viime vuosina.

Kalalaitoksista, joita oli 306 kpl, tarkastettiin 74 % (225 kpl). Tarkastuksia tehtiin yhteensä 561 kpl (hyväksymistarkastukset, suunnitelman mukaiset ja uusintatarkastukset sekä muista syistä tehdyt tarkastukset). Lihalaitoksista, joita oli kaikkiaan 338 kpl, tarkastettiin 65 % (221 kpl). Tarkastuksia tehtiin 777 kpl. Maitolaitoksista, joita oli 121 kpl, tarkastettiin 79 % (95 kpl).

Tarkastuksia tehtiin yhteensä 243 kpl. Muna-alan laitoksista, joita oli 71 kpl, tarkastettiin 69 % (49 kpl). Tarkastuksia tehtiin yhteensä 66 kpl.

Oiva-arviointitulosten perusteella kalalaitokset täyttivät vaatimukset oivallisesti tai hyvin 86 %:sti (v. 2017 86 %). Tarkastuksista noin 13 % (v. 2017 10 %) johti korjauskehotuksiin tai pakkokeinojen käyttöön. Yleisimmät puutteet olivat elintarvikkeista annettavissa tiedoissa ja elintarviketuotannon tutkimuksissa.

Lihalaitosten tarkastuksista oivallisen tai hyvän tuloksen sai 80 % (v. 2017 84 %). Tarkastuksista noin 18 % johti korjauskehotuksiin tai pakkokeinojen käyttöön. Yleisimmät puutteet olivat tilojen ja laitteiden kunnossapidossa, elintarvikkeista annettavissa tiedoissa ja elintarviketuotannon tutkimuksissa.

Maitolaitosten tarkastuksissa parhaimpien tulosten osuus oli 94 % (v. 2017 95 %). Huonoa tulosta (D) ei saanut yksikään laitos. Kehotuksia annettiin 9 %:lle tarkastetuista kohteista. Puutteita oli elintarviketuotannon tutkimuksissa, elintarvikkeiden tuotantohygieniassa ja elintarvikkeiden lämpötilojen hallinnassa.

Munlaitosten tarkastuksissa parhaimpien tulosten osuus oli 97 % (v. 2017 92 %). Huonon tuloksen (D) sai 1,6 % ja 3 % kohteista annettiin korjauskehotus. Puutteita oli henkilökunnan toiminnassa ja koulutuksessa, jäljitettävyydessä, takaisinvedoissa sekä kaupan pitämistä koskevilla vaatimuksilla.

Muut laitokset (ilmoitetut elintarvikehuoneistot)

Muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden jalostavien laitosten määrä oli 2542 kpl. Leipomoita, joissa valmistetaan helposti pilaantuvia elintarvikkeita, oli 775 kpl, ruoka- ja kahvileipien valmistusta 460 laitoksessa, kasvi-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistusta 423 laitoksessa, pakkaamotoimintaa, jossa vähäistä kauppakunnostusta 198 laitoksessa. Loput laitokset kattavat myllytoiminnan (63 kpl), muiden viljatuotteiden valmistuksen (38 kpl), yhdistelmätuotteiden valmistuksen (100 kpl), makeisten valmistuksen (73 kpl), juomien valmistuksen (76 kpl) ja muun valmistuksen (esim. ravintolisät, erityisille ryhmille tarkoitetut elintarvikkeet, kahvinpaahto) (336 kpl).

Näihin laitoksiin tehtiin yhteensä 1 084 tarkastusta. Tarkastusten tuloksissa oivallisen tai hyvän tuloksen vaihteluväli oli noin 82–100 % toimintatyyppistä riippuen. Yli 85 %:sti vaatimukset täyttyivät muissa paitsi leipomoissa, joissa käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita. Puutteita oli elintarvikkeista annettavissa tiedoissa ja elintarvikekohtaisissa erityisvaatimuksissa, tilojen, pintojen ja välineiden puhtaudessa ja elintarvikkeiden koostumuksessa.

Alkoholijuomien valmistus ja tukkumyynti

Alkoholijuomien valmistajia ja tukkumyyjiä oli 482 kpl. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 112. Alkoholijuomien valmistajien tarkastuksessa todetut puutteet liittyivät pääsääntöisesti omavalvontasuunnitelmaan ja puutteelliseen kirjanpitoon sekä tuotteiden osalta virheellisiin pakkausmerkintöihin ja alkoholipitoisuuden poikkeamiin. Tukkuomyyjillä yleisin poikkeama oli elintarvikelainsäädännön mukaiset pakolliset pakkausmerkinnät.

Tuotevalvonnassa havaitut puutteet pakkausmerkintöjen lisäksi olivat poikkeamat alkoholipitoisuuden ilmoittamisessa. Joillakin tuotteilla analyysissä määritelty alkoholipitoisuus ylitti lainsäädännössä määritellyn toleranssin pakkausmerkinnöissä ilmoitettuun alkoholipitoisuuteen verrattuna.

Elintarvikekontaktimateriaalit

Kontaktimateriaalitoimijoita oli 428 kpl, niissä valvottavia toimintoja 862 kpl, ja tarkastettuja kohteita 105 (24,5 %). Tarkastuksia tehtiin yhteensä 115, ja niissä oivallisen tai hyvän (A+B) tuloksen sai 96 %. Yleisimmin puutteita oli tuotteista laadittavissa vaatimustenmukaisuusilmoituksissa ja laadunhallinnassa.

Elintarvikkeiden kuljetus

Elintarvikekuljetustoimijoita oli 1303 kpl, joista tarkastettiin 172 (13 %). Tarkastuksissa oivallisen tai hyvän tuloksen sai 97 %. Puutteita oli omavalvonnassa ja lämpötilahallinnassa.

ATP-sopimuksen mukaisia helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisten kuljetusten kaluston tarkastuksia tehtiin kunnissa 63 kpl. Huomautuksia annettiin kaksi, syinä olivat puutteet ATP-asiakirjoissa. ATP-luokiteltuja ajoneuvoja on kunnallisissa valvontayksiköissä rekisteröitynä 509 kpl.

Elintarvikkeiden tukkumyynti ja varastointi

Elintarviketukkuja oli 508 kpl ja pakkas- ja muita varastoja 652 kpl. Näistä tarkastettiin 437 kpl (n. 38 %). Tukut täyttivät vaatimukset oivallisesti tai hyvin 82 %:ssa ja varastot 87 %:ssa tarkastuksista. Puutteita oli elintarvikekohtaisissa erityisvaatimuksissa, elintarvikkeista annettavissa tiedoissa sekä tilojen, pintojen ja välineiden puhtaudessa.

Elintarvikkeiden vähittäismyynti ja tarjoilu

Elintarvikkeiden vähittäismyyntipaikkoja oli 10239 kpl, joista 35 % tarkastettiin (3621 kpl). Vähittäismyyntipaikat täyttivät vaatimukset oivallisesti tai hyvin 85 %:ssa tarkastuksista. Yleisimmät puutteet liittyivät elintarvikkeista annettaviin tietoihin ja koostumukseen, elintarvikkeiden erityisvaatimuksiin, elintarvikkeiden toimituksiin sekä lämpötilojen hallintaan ja omavalvontasuunnitelmaan.

Luomuelintarvikkeiden myynti tarkastettiin yhteensä 161 tarkastuksella. Kahdella tarkastuksella havaittiin huomautettavaa. Toisessa tapauksessa luomuelintarvikkeena myynnissä oleva elintarvike ei ollut luomua, ja toisessa luomuelintarvikkeiden myyjä ei kuulunut luomuvalvonnan piiriin.

Elintarvikkeiden tarjoilupaikkoja oli 33 659 kpl, joista ravintoloita 9919 kpl, grillejä ja pikaruokaloita 2460 kpl, kahviloita 5535 kpl, pubeja 1799 kpl, suurtalouksia (laitos-, keskus- ja tarjoilukeittiöitä) 13 946 kpl. Näistä tarkastettiin yhteensä 14 682 (44 %) 16 050 tarkastuksella. Puolustusvoimien valvonnassa olevia suurtalouksia ja kenttämuonituksia tarkastettiin 94 kpl.

Kaikista tarjoilupaikoista 87 % täytti vaatimukset oivallisesti tai hyvin, suurtalouskohteista noin 94 %. Eniten korjattavaa oli ravintola-, grilli- ja pikaruokapaikoissa. Puutteita oli eniten lämpötilojen hallinnassa ja omavalvonnassa.

Puolustusvoimien elintarvikevalvonnassa havaitut puutteet liittyivät rakenteiden korjaustarpeeseen, tilojen ja laitteiden puhtaanapitoon tai omavalvonnan epäkohtiin. Kenttä- ja alusmuonituksessa todettiin yleisimmin epäkohtia omavalvontakirjauksissa ja omavalvonnan toteuttamisessa, elintarvikkeiden varastointilämpötilojen ja allergeenien hallinnassa sekä yleisessä hygieniassa ja siihen liittyvissä rakenteellisissa järjestelyissä (esim. käsienpesupisteet).

Elintarvikkeiden kaupallisten vaatimusten valvonta

EU:n nimisuoja järjestelmään lukeutuvien elintarvikkeiden valmistusta, kaupanpitämistä ja markkinointia tarkastettiin 480 kohteessa. Suurin osa tarkastuksista kohdistui

tarjoilupaikkoihin ja pienempi osa nimisuojat tuotteita, erityisesti karjalanpiirakkaa valmistaviin kohteisiin. Oivallisen tuloksen sai 74 % kohteista, hyvän 22 % ja korjattavaa-tulos annettiin neljälle prosentille eli 22 kohteelle. Puutteita todettiin feta-nimen käytössä sekä karjalanpiirakan hyväksytyissä aineosissa.

Kasvien kaupanpitämisen vaatimuksia tarkastettiin pakkaamoissa (viisi tarkastusta, 33 erää), tukuissa (25 tarkastusta, 181 erää) ja vähittäiskaupoissa (47 tarkastusta, 2572 erää). Määrällisesti tarkastettiin eniten tomaatteja, omenaa, paprikaa, salaatteja, viinirypäleitä ja päärynöitä. Eniten vaatimustenvastaisia erää oli appelsiineissa (25 %), satsumissa (19 %), nektariineissa (18 %), mandariineissa (15 %), persikoissa (11 %). Yleisimmät syyt vaatimustenvastaisuuksille olivat merkintävirheet (132 erää), pilaantuminen (70 erää), pintaviat (17 erää) ja fysiologiset viat (15 erää).

Kananmunien kaupanpitämisen vaatimuksia valvottiin tuotantomuodon hyväksymisen osalta kuudessa lattiakanalassa (kanaloita 124 kpl) ja kolmessa ulkokanalassa (kanaloita 11 kpl). Tarkastuksia tehtiin yhteensä yhdeksän, jotka kaikki liittyivät uusien lattia- ja ulkokanaloiden tuotantomuotojen hyväksymiseen.

Kananmunapakkaamoihin (68 kpl) tehtiin yhteensä 113 tarkastusta kaupanpitämisen vaatimusten osalta. Tarkastuksista oivallisen tai hyvän tuloksen sai 99 %. Ohjausta ja neuvontaa annettiin mm. paino- ja laatuluokitukseen liittyvissä asioissa, leimaus- ja pakkausmerkinnöissä sekä kirjanpitoon liittyvissä asioissa.

Elintarvikkeiden markkinointi

Määräystenvastaisten väitteiden käytön vuoksi tehtiin 60 valvontapyyntöä kuntien elintarvikevalvontaan. Väitteiden käyttö liittyi määräysten vastaisiin lääkkeellisiin väitteisiin tai hyväksymättömiin terveysväitteisiin. Kolmelle toimijalle annettiin kehoitus korjata markkinointiaan määräysten vastaisten väitteiden käytön vuoksi. Yhdelle toimijalle annettiin kiello uusien määräystenvastaista markkinointia sekä asetettiin uhkasakko kiellon tehosteeksi.

Oliiviöljyjen vaatimustenmukaisuus

Suomessa tarkastettiin oliiviöljyjen vaatimustenmukaisuutta ensimmäisen kerran vuonna 2018, jolloin näytteeksi otettiin eri kauppaketjuista yhteensä neljän eri tuotemerkin ekstra-neitsytoliiviöljyä. Kemiallisten laboratorioanalyysien ja aistinvaraisen arvioinnin perusteella kaikki neljä eri ekstra-neitsytoliiviöljyä olivat sitä laatuluokkaa, joksi ne oli merkittykin. Tarkastettujen ekstra-neitsytoliiviöljyjen pakkausmerkinnät olivat pääosin kunnossa, ja yhden tuotemerkin alkuperää ilmaisevat pakkausmerkinnät olisivat voineet olla selkeämmät.

Jäljitettävyyden

Jäljitettävyydsvaatimusten tarkastuksia tehtiin 8922 kpl eli n. 1500 tarkastusta enemmän kuin edellisenä vuotena, ja n. 2500 tarkastusta enemmän kuin vuonna 2016. Oivallisia ja hyviä tuloksia oli 98,5 % lukuun ottamatta naudanlihan pakollisen merkintäjärjestelmän arviointia, jossa tulokset jäivät heikommaksi. Kokonaisuutena oivallisten ja hyvien tuloksien osuus oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna.

Rehuvalvonta

Valvonnan kohteena olevia rehualan toimijoita oli 2392 kpl. Näihin kohdistui 172 tarkastusta, mikä oli 89 % suunnitellusta. Rehuista otettiin yhteensä 5891 näytettä, joista tehtiin 13 813 analyysiä.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden rehuvalvonnassa, joka on samalla täydentävien ehtojen tukivalvontaa, tarkastettiin 549 tilaa ja otettiin 179 näytettä, mikä vastasi suunniteltua. Tiloista

364 oli kasvinviljely- ja 185 eläintuotantotiloja. Puutteita esiintyi 35 tilalla (2017: 23 tilalla). Yleisin poikkeama oli näytteistä löytyneet tuhohyönteiset tai muut visuaaliset poikkeamat, joista annettiin puhdistuskehotuksia. Rehualan alkutuotannon toimijoita oli rekisterissä 63 458 kpl.

Elintarviketuotantoeläinten rehujen valmistukseen, varastointiin, maahantuontiin ja välitykseen kohdistui 63 laitostarkastusta, mikä oli 86 % suunnitellusta. Valvonnassa ei todettu vakavia puutteita. Lievempiä puutteita, joiden perusteella edellytettiin toimenpiteitä, havaittiin 159 kpl. Puutteita esiintyi HACCP-järjestelmissä, laadunvarmistuksessa, tukijärjestelmissä, ohjeistuksessa, tietojen kirjaamisessa, pakkausmerkinnöissä ja saateasiakirjoissa. Vientitarkastuksia liittyen rehujen vientiin Venäjälle tai tulliliiton maihin tehtiin 13 kpl. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaittiin eniten puutteita lakisäätteissä salmonellanäytteenotossa.

Elintarvikkeiden ja rehujen mikrobiologiset valvonta- ja seurantaohjelmat

Elintarvikkeiden salmonella

Teurastamoilla sioista ja naudoista otetuista noin 18 900 näytteestä löytyi salmonellaa vain neljästä. Siipikarjasta teurastamoilla otetuista noin 1300 näytteestä ei salmonellaa löytynyt ollenkaan. Leikkaamoista otettiin kotimaisesta lihasta yhteensä 2756 näytettä, joista yhdestäkään ei löytynyt salmonellaa. Siipikarjan jauhelihaa tai raakalihavalmisteita valmistavista laitoksista otettiin 630 näytettä, joista yhdestäkään ei löytynyt salmonellaa. Tulokset osoittavat Suomen lihantuotantoketjun salmonellatilanteen säilyneen edelleen erinomaisena.

Rehujen salmonella

Viranomaisvalvonnan salmonella-analyysyjä tehtiin rehuista ja rehuympäristönäytteistä yhteensä 5193 kpl. Tuonti-, valmistus- ja markkinavalvonnassa salmonella-analyyseistä 4717 kohdistui rehuaineisiin, 265 rehuseoksiin ja 13 rehun lisäaineisiin. Lisäksi alkutuotannon valvonnassa otettiin salmonellatartuntatiloilta sekä tiloilta, joille oli epäilty viedyn salmonellalla saastunutta rehua, yhteensä 189 rehu- ja rehuympäristönäytettä. Kuljetusvälineiden tarkastuksen yhteydessä otettiin yhdeksän rehuympäristönäytettä kuljetusvälineistä. Rehuaineista salmonellaa analysoitiin pääasiassa maahantuonnin ja sisämarkkinakaupan näytteistä. Rehuseoksista ja rehun lisäaineista salmonellaa analysoitiin puolestaan pääasiassa kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Rehuaineiden salmonella-analyysien osuus rehujen tuonnin, valmistuksen ja markkinavalvonnan salmonella-analyyseistä oli 94 % (2017: 93 %, 2016: 93 %, 2015: 92 %).

Tuonnin yhteydessä joko viranomaisvalvonnassa tai toimijan omaavalvonnassa todettiin yhteensä 29 salmonellaposiitivista rehuerää (16 kpl 2017; 18 kpl 2016; 5 kpl 2015). Saastuneiden erien määrä oli aikaisempia vuosia merkittävästi suurempi. Toimijat hakivat salmonellaposiitivisiksi todetuille erille käsittelyluvan Ruokavirastosta. Käsittelyn jälkeen rehueristä otettiin viralliset näytteet ja erät hyväksyttiin käyttöön vasta sen jälkeen, kun ne oli todettu puhtaaksi. Toimijat ottivat käyttöön uusia käsittelyaineita ja joitakin eriä jouduttiin käsittelemään useampaan kertaan. Yksi luomurapsipuriste-erä, yksi luomusoijaerä ja yksi siipikarjajauhoerä (PAP) palautettiin lähtömaahan. Yhteensä salmonellaposiitiviset erät edustivat 57,7 miljoonaa kiloa tuoduista rehuaineista (2017: 37,1 milj. kg, 2016: 35,6 milj. kg, 2015 10,3 milj. kg).

Elintarviketuotantoeläimille tarkoitettua, kotimaassa valmistetusta rehuaineista ja rehuseoksista ei todettu salmonellaa. Eläimistä todettujen salmonellatartuntojen vuoksi maatiloilta otetuista rehunäytteistä ei todettu salmonellaa. Myöskään maatiloilta otetuista

rehu- ja rehuympäristönäytteistä, jotka otettiin rehun salmonellaepäilyn vuoksi, ei todettu salmonellaa. Kuljetusvälineistä otetuista rehuympäristönäytteistä ja eläimistä saatavista sivutuotteista valmistetuista, turkiseläimille tarkoitetuista rehuista otetuista näytteistä ei todettu salmonellaa. Markkinavalvonnassa todettiin salmonellaa kahdessa luonnonlinnuille tarkoitettu rehuerästä ja kolmesta lemmikkieläimille tarkoitetuista kuivatuista eläinperäisistä sivutuotteista. Erät kiellettiin ja määrättiin takaisinvedettäväksi.

Evira vastaanotti ja käsitteli 69 rehualan toimijoilta tullutta ilmoitusta liittyen tehdasympäristössä otettuihin omavalvontanäytteisiin ja niiden salmonellalöydöksiin. Kotimaisissa elintarviketuotantoeläinten rehuseoksissa ei todettu salmonellaa myöskään toimijoiden omavalvonnassa.

Broilereiden kampylobakteeri

Broilereiden teuraseristä otettiin 2078 näytettä, joista 2,9 %:sta (61 kpl) löydettiin kampylobakteeri. Tulokset osoittavat, että kampylobakteerien esiintyvyys suomalaisessa broilerissa on erittäin alhainen.

Nautojen EHEC

Teurastamoilla otettiin naudoista 600 ulostenäytettä, joista *E. coli* O157-bakteeri löytyi 2,88 %:sta (18 kpl). Lisäksi tutkittiin ihmisten EHEC-tartuntojen selvityksiin liittyen seitsemältä nautatilalta otettuja näytteitä, joista STEC löytyi kolmelta. *E. coli* O157 esiintyvyys teurasnaudoissa on pysynyt alhaisena.

Mikrobilääkeresistenssi

Mikrobilääkeherkkyys tutkittiin salmonellavalvontaohjelmassa naudoista, sioista ja siipikarjasta eristetyistä salmonelloista sekä kampylobakteerien omavalvontaohjelmassa broilereilta eristetyistä *C. jejuni* -kannoista. Salmonellakannoilla resistenssiä todetaan vuosittain hyvin vähän. Vuonna 2018 kotimaisista tuotantoeläimistä eristetyt kannat olivat kaikki herkkiä lukuun ottamatta neljällä nautatilalla todettua moniresistenttiä *S. Kentucky* -kantaa. Noin neljäsosa broilereista eristetyistä *C. jejuni* -kannoista oli resistenttejä siprofloksasiinille ja nalidiksiinihapolle.

Vuonna 2018 seurattiin myös ESBL-, AmpC- ja karbapenemaasia tuottavien *E. coli* -bakteerien esiintymistä teurastetuissa broilereissa sekä tuoreessa, vähittäismyynnissä olleessa broilerinlihassa. Broilereissa ESBL/AmpC-bakteerien esiintyvyys oli 13,1 % (38/289): näytteistä 1,7 %:ssa todettiin ESBL- ja 11,4 %:ssa AmpC-*E. coli*. ESBL/AmpC-*E. coli* -bakteerien esiintyvyys broilereissa on samaa suuruusluokkaa kuin edellisenä seurantajaksona vuonna 2016. Tuoreessa broilerinlihassa (n=300) ESBL/AmpC-*E. coli* -bakteereita todettiin 15,3 %, mikä on vähemmän kuin vuonna 2016 (22,0 %). Vuonna 2018 ESBL-*E. coli* -todettiin broilerinlihassa 3,0 %:ssa ja AmpC-*E. coli* 12,3 %:ssa tutkittuja näytteitä.

Elintarvikkeiden kemialliset valvonta- ja seurantaohjelmat

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelma

Ohjelmassa tutkitaan kiellettyjä lääkeaineita, lääkettäjämiä ja ympäristökontaminantteja elävistä eläimistä ja eläimistä saatavista elintarvikkeista. Yhteensä 4265 näytettä tutkittiin, ja tuloksia saatiin lähes 50 000. Kiellettyjen kasvua edistävien aineiden käyttöä ei ole todettu koskaan Suomessa. Sallittujen lääkeaineiden jäämiä on todettu ainoastaan yksittäisissä tapauksissa vähän raja-arvon ylittäviä pitoisuuksia, vuonna 2018 ei ollenkaan. Tulosten perusteella voidaan todeta, että Suomessa tuotetut elintarvikkeet ovat turvallisia kuluttajalle ja että eläinten lääkityssäädöksiä noudatetaan hyvin. Tarhatun riistan näytemäärä on pysynyt

samana ja suuresta osasta porojen maksa- ja munuaisnäytteitä osoitettiin kadmiumia, kuten edeltävinäkin vuosina.

Kasvinsuojeluainejäämät

Kasvinsuojeluainejäämiä tutkittiin 575 kotimaista alkuperää, 920 toisesta EU-jäsenvaltiosta peräisin olevasta ja 420 EU:n ulkopuolelta peräisin olevasta tuotteesta. Eristä yhteensä 66:sta (3,4 %) löytyi raja-arvot ylittäviä määriä jäämiä ja kahdeksasta luomutuotteesta luomussa kiellettyjen aineiden jäämiä. Määräystenvastaisista tuotteista 32 oli peräisin EU:n ulkopuolelta ja 34 EU:n alueelta. Jäämiä löytyi etenkin tuoreista hedelmistä ja marjoista sekä tuoreista vihanneksista.

Kontaminantit

Kontaminantteja tutkittiin 49 näytteestä, joista tehtiin 123 analyysiä yhdisteille, joille on asetettu lainsäädännöllinen enimmäismäärä. Määräystenvastaisia näytteitä ei todettu. Yhdisteille, joille ei toistaiseksi ole asetettu lainsäädännöllistä enimmäismäärää, tehtiin 1074 analyysiä. Näiden yhdisteiden pitoisuudet olivat elintarvikkeissa pääsääntöisesti erittäin pienet, eikä tulosten perusteella ollut tarvetta valvontatoimenpiteisiin.

Kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset tekivät yhteensä 188 kontaminantteihin liittyvää tarkastusta Oiva-järjestelmän puitteissa. Kontaminanttien hallinnassa havaittiin puutteita (C - tulos) kolmessa tarkastetussa kohteessa. Havaitut puutteet liittyivät siihen, että elintarvikealan toimijat eivät olleet huomioineet PAH-yhdisteiden hallintaa omavalvonnassaan tai PAH-yhdisteisiin liittyvä näytteenotto oli puutteellista.

Muuntogeeniset elintarvikkeet

Muuntogeenisiä ainesosia tutkittiin yhdeksästä elintarvikenäytteestä. Muuntogeenisiä ainesosia todettiin kahdessa näytteessä (1 soijaproteiini ja 1 soijapapu). Molemmissa näytteissä GM-aineksen pitoisuus oli kuitenkin alle analyysimenetelmän määritysrajan 0,1 %, joten pitoisuus ei ollut luotettavasti määritettävissä. Havaitut pitoisuudet eivät myöskään ylittäneet lainsäädännössä asetettua merkintärajaa (0,9 %). Kummassakaan positiiviseksi havaitussa näytteessä ei havaittu EU:ssa hyväksymätöntä muuntogeenistä ainesosaa, joten kaikki tutkitut tuotteet olivat GM-lainsäädännön vaatimusten mukaisia.

Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden valvonta

Rehujen viranomaisvalvonnan näytteenottomäärät toteutuivat vuonna 2018 valvontasuunnitelman mukaisesti. Kemiallisten haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien määrä oli 5280 analyysiä, mikä vastasi 111 % suunnitellusta analyysien määrästä. Viranomaisnäytteistä valvottiin mykotoksiinien ja raskasmetallien pitoisuuksia sekä rehujen muuntogeenisyyttä suunniteltua suuremmasta määrästä rehunäytteitä, mikä lisäsi toteutuneiden analyysien lukumäärää.

Rehujen kemiallisten haitallisten ja kiellettyjen aineiden valvonnassa ei todettu säädöstenvastaisuuksia mykotoksiinien, raskasmetallien, melamiinin, dioksiinien ja kasvinsuojeluaineiden pitoisuuksien osalta. Yhdessä kalajauhon valmistuserässä todettiin dioksiinien toimintarajan ylitys, mutta pitoisuus ei kuitenkaan ylittänyt dioksiineille kalajauhossa annettua enimmäispitoisuutta. Yhdellä rehutehtaalla todettiin säädöstenvastaisuus kokkidiosaattien jäämien osalta. Erän päätyminen elintarvikeketjuun saatiin kuitenkin estettyä.

Lääkerehujen valmistusta ja lääkerehujen omavalvonta-analyyseja tarkastettiin osana lääkerehujen valmistavien toimijoihin kohdistuneita laitostarkastuksia. Viranomaisnäytteenotossa sinkkilääkerekerehusta ei todettu huomautettavaa.

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta painottui EU:ssa hyväksyttyjen muuntogeenisten organismien valvontaan sekä niistä valmistettujen rehujen merkintöihin ja jäljitettävyyteen. Viranomaisnäytteenottoa kohdistettiin pääosin rehuihin, joissa ei ollut merkintää muuntogeenisyydestä, mutta valvonnan kohteeksi otettiin myös muuntogeenisiä rehuja. Tutkituista rehuista ei todettu EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä aineksia. Viranomaisnäytteenotossa rehuista ei todettu sellaisia pitoisuuksia hyväksyttyjä muuntogeenisiä aineksia, jotka olisivat edellyttäneet rehuerän merkitsemistä muuntogeeniseksi. Vuoden aikana ilmeni laajamittainen, kotimaassa valmistetun tavanomaisen soijaproteiinikonsentraatin kontaminoituminen muuntogeenisellä raaka-aineella. Tapauksen johdosta rehualan toimijoille annettiin laajalti selvitys- ja toimenpidemääräyksiä, tehtiin ylimääräisiä laitostarkastuksia ja edellytettiin omavalvontaanalysien lisäämistä sekä lisättiin viranomaisnäytteenottoa.

3.3 Puutteiden analyysi

3.3.1 Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Kasvintuotannon sektoreilla havaitut puutteet johtuivat usein toiminnanharjoittajien ja viljelijöiden tietämättömyydestä tai ymmärtämättömyydestä säädösten vaatimuksista. Osa poikkeamista johtui selvästi myös tahallisuudesta ja välinpitämättömyydestä. Tärkeää on seurata, onko petosten määrä nousussa. Tarvittaessa on tiukasti puututtava asiaan yhteistyössä muiden viranomaiset (esim. talousrikospoliisi ja verohallinto) kanssa. Puutteiden analysointi on tärkeää valvonnan vaikuttavuuden kehittämiseksi. Puutteiden syiden tunteminen auttaa viranomaisia kohdentamaan työnsä enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan.

Toimijoiden tiedostonpitovelvoitteiden laiminlyöntiä esiintyi lähes kaikilla sektoreilla. Yleensä syyinä oli tiedon puute eikä niinkään tahallinen välinpitämättömyys. Tämä puute on kuitenkin varsin merkityksellinen elintarviketurvallisuuden kannalta, koska se heikentää tuote-erien jäljitettävyyttä.

Kasvinterveys

Suomessa todettu aasianrunkojääräesiintymä osoittaa, että riski karanteenituhoojien leviämislle ja asettumiselle Suomeen on suuri. Haasteena on esiintymän havaitseminen riittävän nopeasti, koska riskipaikkoja on paljon ja tuhoojan havaitseminen on vaikeaa. Markkinavalvonnan tulokset osoittavat, että alppirusujen taimien mukana Suomeen leviää versopoltetta ja maljaköynnösten taimien mukana etelänjauhiaisia. Vastaavanlaisia tuloksia on saatu myös edellisinä vuosina, joten valvonta lähtömaassa ei aina ole riittävää.

Maahantuonnin valvonnassa eniten puutteita havaittiin puutavarassa ja puisessa pakkausmateriaalissa. Puutavarassa merkittävin ongelma olivat vanhentuneet tai puutteelliset kasvinterveystodistukset, joita todettiin Venäjän tuontipuun valvonnassa. Puisessa pakkausmateriaalissa ISPM 15 merkinnän puuttuminen sekä sukkulamato- ja hyönteislöydökset olivat yleisimmät virheet. Vastaavia puutteita esiintyy vuosittain. Vaikka vuonna 2018 puupakkausmateriaalista ei löytynyt karanteenituhoojia, ei standardi pysty täysin estämään vaarallisten kasvintuhoojien leviämistä. Sukkulamatojen löytyminen osoittaa, että joko standardin mukainen käsittely ei hävitä puutavarasta kaikkia kasvintuhoojia tai sitten käsittelyä ei ole tehty asianmukaisesti.

Muista EU-maista peräisin olevien taimien mukana leviää erityisesti versopoltetta. Riski myös muiden meille uusien kasvintuhoojien leviämislle on suuri. Tämä on havaittu monen vuoden ajan sisämarkkinakaupan valvonnassa. Nykyinen kasvipassijärjestelmä ei ole pystynyt takaamaan taimien terveyttä eikä estämään tuhojien leviämistä maasta toiseen.

Perunan tuotannossa suurin ongelma ovat peruna-ankeroiset, joiden saastuttamien peltojen määrä kasvaa edelleen. Lisäksi ankerioiset ovat pystyneet leviämään uusille lohkoille tiloilla, joilla torjuntatoimenpiteitä on tehty aiempina vuosina.

Siemen, lajike ja hukkakaura

Siemenkaupan markkina- ja valvonnassa puutteiden määrässä havaittiin kasvua edellisvuoteen verrattuna. Kasvu saattoi johtua siitä, että valvontaan osui paljon toimijoita, joita ei ole valvottu pitkään aikaan tai lainkaan. Puutteet olivat pääasiassa lieviä. Määrällisesti eniten puutteita esiintyi aiempien vuosien tapaan elinkeinonharjoittajien rekisteröitymisessä. Elinkeinonharjoittajien rekisteröitymiseen liittyvät puutteet johtavat siihen, että kylösiemenen markkinointia ei pystytä valvomaan tasapuolisesti ja säännöllisesti, koska kaikki toimintaa harjoittavat eivät ole rekisterissä. Tiedostonpidon puutteet aiheuttavat riskin kauppaerien jäljitettävyyden varmistajana ongelmatilanteissa. Sertifioimattoman siemenen havaittu lehti- ja nettimarkkinointi vilkastui edellisvuoteen verrattuna. Sertifioimattoman siemenen riskit ostajalle liittyvät siemenen lajikeaitouteen, lajipuhtauteen, itävyyteen ja kasvinterveyteen sekä hukkakauran leviämiskisriin. Lisääntynyt sertifioimattoman siemenen markkinointi saattaa johtua heikon kasvukauden aikaansaamasta kasvaneesta kysynnästä.

Siemenpakkaamokatselmuksissa eniten ongelmia oli tiedostonpidossa. Siementuotannossa hukkakauran aiheuttamat hylkäykset johtuvat hukkakauran leviämisestä siementuotantopelloille. Hukkakauralla on paljon erilaisia leviämistieto, leviäminen tapahtuu todennäköisesti tulvavesien mukana, naapureiden pelloilta, eläinten kuljettamana tai esimerkiksi eläinten talviruokinnassa tai peittämättömistä viljakuormista. Hukkakauran alkuperä ei yleensä ole sertifioitu siemen, mutta EU:n alueelta tuoduissa erikoiskasvien siemenissä (esim. rehuvirna) on hukkakauran leviämiskisri.

Viljelijät ilmoittivat tukihakemusten yhteydessä hukkakauran saastuttamaksi alaksi 400 981 ha, joka oli 17,7 % viljelyssä olevasta peltoalasta. Hukkakauran saastuttama peltoala kääntyi laskuun palaten vuoden 2016 tasolle.

Lannoitteet ja kasvualustat

Lannoitevalmisteissa esiintyvät puutteet, joista voisi aiheutua riskejä turvallisuudelle, terveydelle tai ympäristölle, liittyvät lähinnä haitallisiin aineisiin tai tuotteiden hygieeniseen laatuun. Mikäli tuotteet sisältävät sallittua suurempia määriä haitallisia aineita, riskinä on viljelymaan tai ympäristön pilaantuminen. Orgaanisista raaka-aineista valmistetut lannoitevalmisteet voivat sisältää taudinaiheuttajia, jollei niiden käsittely ole ollut riittävä. Haitallisten metallien pitoisuuksia seurattiin etupäässä tuhkalannoitteista. Lisäksi valvottiin epäorgaanisten fosforilannoitteiden kadmiumpitoisuutta. Yleisesti haitallisten metallien pitoisuudet ovat alhaisella tasolla. Tutkituissa tuotteissa ei havaittu ongelmia valvontavuoden aikana. Ilmoitettujen ravinnepitoisuuksien ylitykset tuotteissa aiheuttavat ylimääräistä ravinnekuormitusta ympäristössä ja voivat johtaa ympäristön pilaantumiseen. Tarvetta suurempi ravinnekäyttö samoin kuin myös ilmoitettua pienemmät ravinnepitoisuudet voivat aiheuttaa ongelmia ja satotappioita tuotannossa. Orgaanisten raaka-aineiden ominaisuuksien vaihtelu on suurempaa kuin epäorgaanisissa materiaaleissa ja tuotteissa tapahtuu luonnollista muuttumista varastoinnin aikana. Esimerkiksi tuotteiden sisältämä tyyppi on helposti haihtuvaa. Orgaanisten lannoitevalmisteiden valmistus on tyyppillisesti pienimuotoisempaa eikä toiminta ole samalla tavalla vakiintunutta kuin epäorgaanisten lannoitevalmisteiden tuotanto. Ammattikäyttöön tarkoitetuilla tuonti- ja sisämarkkinakaupan lannoitteilla suomen-

ja ruotsinkielisten tuoteselosteiden puuttuminen on tyypillisin puute. Laitostarkastuksissa vakavat puutteet kohdistuivat yksittäisiin toimijoihin ja yleisesti ottaen voidaan edelleenkin todeta, että toimijoiden osaaminen ja lainsäädännön tuntemus ovat hyvällä tasolla ja todetut puutteet korjataan pääosin nopeasti.

Kasvinsuojeluaineet

Kasvinsuojeluaineiden valvonnan perusteella kasvinsuojeluaineiden käyttöä, kauppaa ja markkinointia koskevaa lainsäädäntöä noudatetaan pääsääntöisesti hyvin. Maa- ja puutarhataloudessa valvonnassa havaittiin puutteita hieman alle 40 tilalla. Tiloilla oli käytetty joko Suomessa hyväksymättömiä kasvinsuojeluaineita tai kasvinsuojeluaineita niiden käyttöohjeiden vastaisesti. Metsänhoitoyhdistyksissä puutteita havaittiin vain kahdessa yhdistyksessä, joista toisessa ei oltu suoritettu vaadittavaa kasvinsuojeluainetutkintoa ja toisessa ei pidetty kirjaa käytetyistä kasvinsuojeluaineista. Kasvinsuojeluaineiden todettiin aiheuttaneen yhdellä tarhalla mehiläiskuolemia. Valvonnassa ei kuitenkaan selvinnyt, johtuiko kuolema kasvinsuojeluaineiden väärinkäytöstä.

3.3.2 Eläinten terveys ja hyvinvointi

Ilmoituksiin perustuvissa eläinten hyvinvoinnin tarkastuksissa tilanne oli huonompi, kaikkein huonoin lemmikkieläinten suhteen. Lemmikki- ja harraste-eläinten pitäjien laiminlyöntien taustalla on usein tietämättömyyttä. Vakavimpiin ongelmiin liittyy yleensä sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia.

Ammattimaisessa eläintenpidossa laiminlyöntien taustalla on harvoin tiedonpuute. Tyypillisiä syitä voivat olla turtuminen, jaksamisen väärinarviointi, säästöjen noudattamisen kalleus ja alan lisääntyneet tuottavuusvaatimukset. Uusia vaatimuksia koskevien siirtymäaikojen päättymiseen ei aina osata varautua. Sivutuotetoimijoiden säännöstenvastaisen toiminnan arvioitiin johtuvan tiedon ja ymmärryksen puutteesta sekä resurssien vähyydestä: varsinkaan pienillä toimijoilla ei välttämättä ole asiantuntemusta laadunvarmistussuunnitelmien laatimiseksi tai toisaalta resursseja tila- ja laiteinvestointeihin.

Eläintilojen tautivalvonnassa havaittujen harvojen säännöstenvastaisuuksien arvioitiin yleensä johtuvan tietämättömyydestä ja ammattitaidottomuudesta. Toisaalta eläintautien esiintymisen aiheuttamat tappiot vaikuttavat suoraan tuottajien toimeentuloon, joten tuottajilla on hyvä oma motivaatio noudattaa lainsäädäntöä.

Vakavimman suoran vaaran maan eläintautitilanteelle aiheuttivat laittomasti maahantuodut eläimet, joiden alkuperästä ja terveydentilasta ei ole luotettavaa tietoa. Suurin osa näistä oli seura- ja harraste-eläimiä, joita välillä vaikutettiin salakuljetettavan ammattimaisesti. Syynä on toisinaan tietämättömyys tai ymmärtämättömyys, toisinaan taloudellisen edun tavoittelu tai eläinten pelastushalu. Suomen viranomaisten on vaikea puuttua ulkomailta järjestettyyn toimintaan.

Laiminlyöntien syyt ja määrät johtuvat eräillä sektoreilla myös hyvin yksityiskohtaisesta lainsäädännöstä ja sen noudattamisen tarkasta valvonnasta, esim. eläinten rekisteröinnissä ja merkitsemisessä. Myös otantojen riskiperusteinen kohdentaminen mm. eläinten suojelu-, rekisteröinti- ja merkitsemisvalvonnassa on lisännyt laiminlyöntien toteamista.

Joissain tapauksissa valvonnassa ei aina käytetä riittävän tehokkaita keinoja, kuten kieltoja ja määräyksiä, uhkasakkoa tai teettämisuuhkaa puututtaessa säännösten noudattamatta jättämiseen. Osalla valvontasektoreita, kuten tuonti- ja sisämarkkinavalvonnassa, valvonnan maksullisuus ja toisaalta sanktioiden puute saattavat houkutella laittomaan toimintaan ja

vähentää valvonnan uskottavuutta ja vaikuttavuutta. Tehokkaampia hallinnollisia puuttumiskeinoja kaivataan myös lääkitsemisvalvontaan.

Puutteet valvonnan toteuttamisessa johtuivat pääsääntöisesti resurssien niukkuudesta suhteessa tehtävien määrään.

3.3.3 Elintarvike turvallisuus

Vakavia puutteita todettiin elintarvikevalvonnassa vain vähän. Oiva-tulosten perusteella yleisimpiä puutteita olivat hygienian, paikkojen soveltuvuuteen ja kunnossapitoon, omavalvontaan ja näytteenottoon sekä pakkausmerkintöihin liittyvien vaatimusten täyttäminen. Kotimaisissa tuotteissa esiintyi vähemmän määräystenvastaisuuksia kuin muualta tuoduissa.

Vaatimusten täyttymisen puutteiden syinä olivat tavallisesti elintarvikealan toimijoiden tietämättömyys vaatimuksista, osaamisen puute, välinpitämättömyys, kieli- ja kulttuurieroista johtuva ymmärtämättömyys tai heikko taloudellinen tilanne. Taloudellisen hyödyn tavoittelemiseksi tai kustannusten välttämiseksi rikotaan lainsäädännön vaatimuksia myös tarkoituksella. Oiva-järjestelmä on parantanut toimijoiden tietoja vaatimuksista ja niiden arviointikriteereistä sekä tehnyt valvonnasta ennakoitavaa ja avointa. Oiva on myös yhtenäistänyt lainsäädännön vaatimusten tulkintaa ja seuraamusten käyttöä. Elintarvikelainsäädännön keinot puuttua nopeasti lainsäädännön vastaisuuksiin ovat edelleen heikkoja ja niitä on tarve kehittää.

Kulutuksen muoti-ilmiöt, kulttuurilliset erot, erilaisen informaation tulva sekä välinpitämättömyys tai tietämättömyys elintarvikkeiden vaaroista aiheuttavat kuluttajille riskejä. Viestintää ja tiedottamista eri kielillä on pidettävä jatkuvasti yllä. Etämyynti on haaste sekä valvonnalle että kuluttajille, jotka eivät tiedosta etämyynnissä myytävien tavaroiden riskejä. Etämyynnin valvontaan kehitettiin uusia menetelmiä. Myös elintarvikeketjun rikollisuuden torjunta edellyttää valvojilta osaamista tunnistaa rikollinen toiminta sekä uudenlaisia valvonnallisia keinoja puuttua niihin eri viranomaisten yhteistyöllä. Rikollinen toiminta voi olla monialaista ja ammattimaista, jolloin viranomaisyhteistyön ja viranomaisten tietojen vaihdon merkitys kasvaa entisestään.

Tuontielintarvikkeissa esiintyy enemmän elintarvike turvallisuusriskejä kuin kotimaassa tuotetuissa. EU:n ulkopuolelta, joko suoraan tai etenkin sisämarkkinoiden kautta, tulevien elintarvikkeiden valvonnan ja näytteenoton riskiperusteisuutta ja vaikuttavuutta on syytä parantaa, jotta riskielintarvikkeiden pääsy markkinoille pystytään estämään.

Viranomaisresurssien väheneminen näkyy valvonnassa tarkastusmäärien ja näytteenoton ja niistä tehtävien laboratoriotutkimuksien määrän vähenemisenä. Uudistettu riskiluokitus on kuitenkin mahdollistanut suunnitelmallisen valvonnan tarkastusmäärien vähentämisen ja resurssien kohdentamisen uusintatarkastuksiin, joilla todennetaan puutteiden korjaamista. Toisaalta suunnitelluista tarkastuksista, tarkastettavista vaatimuksista ja näytteenotoista jäädään edelleen selvästi. Yksityisten laatujärjestelmien hyödyntämistä virallisen valvonnan tukena selvitetään.

4 AUDITOINNIT, ARVIOINNIT JA PALAUTTEET

4.1 Valvontaketjuun kohdistuvat auditoinnit

Elintarvikeketjun valvonnan auditoinneilla varmistetaan, että virallinen valvonta on suunniteltujen järjestelyiden mukaista, vaikuttavaa ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta sopivaa. Auditoinnin tavoitteena on virallisen valvonnan jatkuva parantaminen.

Suomi uudisti auditointijärjestelmäänsä EU-komission auditoinnin tulosten johdosta. Auditointijärjestelmän riippumattomuutta parannettiin organisaatiossa sijoittamalla auditoinnista vastaava viranomainen suoraan viraston pääjohtajan alaisuuteen. Monivuotisen riskiperusteisen auditointiohjelman laatiminen sekä auditoinnin ohjeiden ja mallilomakkeiden päivittäminen aloitettiin. Kaksi auditointiraportin yhteenvedoa julkaistiin viranomaisten intranetissä.

Lihantarkastuksen auditointi valmistui keväällä. Auditoinnissa toimi ryhmä viranomaisia Evirasta, aluehallintovirastosta ja kunnista. Auditointi toteutettiin haastattelemalla viranomaisia sekä havainnoimalla valvontaa valvontakohteissa. Auditoinnilla ei todettu poikkeamia; valvonnan parantamiseksi annettiin kehittämisohjeita.

Suomi on toiminut aktiivisesti eri Pohjoismaiden kanssa Pohjoismaiden Neuvoston alaryhmän projektissa, jossa Pohjoismaat arvioivat toistensa auditointijärjestelmiä. Nämä ns. ristiinauditoinnit saatiin päätökseen vuonna 2018 ja projektin loppuraportti valmistuu vuonna 2019. Ristiinauditointi ja hyvien käytäntöjen vaihtaminen Pohjoismaiden välillä on osoittautunut erinomaiseksi tavaksi kehittää auditointijärjestelmiä ja yhteistyö auditoinneissa jatkuu.

Taulukko 5. Elintarvikeketjun valvonnan auditoinneilla havaitut poikkeamat ja niihin liittyvät korjaavat toimenpiteet.

Auditointikohde	Poikkeamien lkm	Korjaavat toimenpiteet		
		Aloittamatta	Kesken	valmis
Siemenprosessin valvonta	0	-	-	-
Vierasainevalvonta	5	0	5	0
Salmonellavalvontaohjelma (siipikarja)	2	0	2	0
Lihantarkastus	0	-	-	-

Euroopan unionin auditoinnit ja tarkastukset

Euroopan komission terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosastolta (Directorate General for Health and Food Safety, DG SANTE) tehtiin Suomeen vuonna 2018 kolme auditointia. Yleisauditoinnin seuranta-auditoinnilla tarkastettiin aikaisempien suositusten korjaamista. Valtaosa suosituksista saatiin korjattua ja avoimia suosituksia jäi auditoinnin jälkeen enää viisi kappaletta. Avoimeksi jääneet suositukset koskivat auditointijärjestelmää (2 kpl), kasvinsuojeluaineiden hyväksyntää (1 kpl) ja laatumerkintöjen valvontaa (2 kpl). Suomi sai hyvää palautetta systemaattisesta työstä korjaavien toimenpiteiden toteuttamiseksi samoin kuin auditointeihin liittyvästä avoimuudesta ja toiminnan parantamiseen tähtäävästä asenteesta.

Maaseutuvirasto teki eläinten merkinnän ja rekisteröinnin laadunvalvontoja 20 tilalle.

4.2 Viranomaisten ulkoiset ja sisäiset auditoinnit

Eviran sisäiset auditoinnit ja tarkastukset

Vuodelle 2018 oli suunniteltu yksi Eviran yhteinen auditointi (Korjaavien toimenpiteiden varmistaminen), mutta auditointi jäi toteuttamatta virastofuusiokiireiden vuoksi. Valvonnan auditointi- sekä arviointi- ja ohjauskäyntien suunnitelmassa oli 3 suunniteltua sisäistä auditointia, joista kaikki toteutuivat. Auditoinnit kohdistuivat siementarkastukseen. Laboratoriopalveluissa toteutettiin eri yksiköissä yhteensä 22 sisäistä auditointia, joissa vaatimuksena oli sisäisten ohjeiden lisäksi laboratoriostandardi ISO 17025. Muut sektorit eivät tehneet sisäisiä auditointeja. Tältä osin tilannetta on parannettava tulevana vuosina.

Taulukko 6. Eviran valvonnan auditointisuunnitelman toteuma 2014 – 2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Suoritettujen auditointien määrä, kpl	6*	4	2	10	3
Suunnitelmien toteuma, %	38*	80	33	80	100

* Arviointi- ja ohjauskäyntejä on seurattu erikseen vuodesta 2014 alkaen, kun tätä aiemmin ne olivat mukana sisäisissä auditoinneissa. Toteuman vertailulukku olisi aikaisempien vuosien mukaisesti laskettuna 61 %.

Evira teki vuoden aikana yhteen ns. isoon teurastamoon arviointi- ja ohjauskäynnin, jonka tavoitteena oli arvioida teurastamon eläinsuojeluviranomaisvalvonnan vaatimuksenmukaisuutta, toimivuutta ja tehokkuutta. Arvioidussa kohteessa eläinsuojelun viranomaisvalvonta toimii kokonaisuutena hyvin, joskin teurastamoissa todettiin joitain käytänteitä, jotka eivät täysin vastanneet lainsäädännön vaatimuksia, ja jotka voivat muodostaa riskin eläinten hyvinvoinnille. Myös pienteurastamoissa on arvioitu eläinsuojeluvälvontaa kaikki toiminnot kattavien arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä.

BDO Suomi teki vuonna 2018 Evirassa kolme sisäistä tarkastusta: laboratorioprosessin tietosuoja, hankintaprosessi ja käyttövaltuushallinta. Ruokavirastoon siirtymistä valmisteltaessa Eviran avoimet suositukset otettiin valmistelutyössä huomioon ja suositukset pääsääntöisesti suljettiin.

Eviran laboratorioiden ulkoiset auditoinnit ja arvioinnit

Eviran laboratoriopalvelut arvioitiin FINAS-akkreditointipalvelun toteuttamassa ulkoisessa arvioinnissa standardin SFS-EN ISO/IEC 17025 mukaisesti. Arvioinnin kohteena oli yli 150 akkreditoitua eläin- ja kasvitautien sekä elintarvikkeiden ja rehujen kemiallisen ja mikrobiologisen analytiikan tutkimusmenetelmää. Arvioinnin tuloksena akkreditoitiin myös uusia analyysimenetelmiä. Arviointiin sisältyi Ruokaviraston aloitukseen liittyvä laboratoriotoiminnan organisaatiomuutos. Siementen näytteenotto- ja analyysipalvelut arvioitiin akkreditointia varten ISTAn kansainvälisessä arvioinnissa.

Kunnallisten valvontayksiköiden auditoinnit

Sisäisiä auditointeja tehtiin seitsemässä valvontayksikössä yhteensä 14 kpl (2017 yhdeksässä yksikössä 27 kpl) ja ulkoisia auditointeja seitsemässä kunnallisessa valvontayksikössä yhteensä 7 kpl (2017 9 yksikössä 11 kpl).

Tullin sisäiset auditoinnit

Tullilaboratorion sisäinen auditointisuunnitelma kattaa standardin SFS-EN ISO/IEC 17025 kaikki osa-alueet niin, että ne tulevat vähintään kerran akkreditointikautena auditoitua. Tullilaboratorion sisäisiä auditointeja tehtiin 8 osa-alueelle (2017: 10 kpl). Lisäksi tehtiin yksi Tullin sisäinen auditointi ja ulkoisia auditointeja tehtiin kolme kappaletta.

Tullin tekemissä valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukaisissa sisäisen valvonnan auditoinneissa noudatetaan vuosisuunnitelmaa. Auditointipäällikön lisäksi auditointiryhmään kuuluu kuusi henkilöä Tullin eri yksiköistä. Vuonna 2018 elintarvikekontaktimateriaalien auditoinnissa keskityttiin Kiinasta tuotaviin muovisiin keittiövälineisiin. Auditoinnissa ei kirjattu poikkeamia.

Tullin ulkoiset auditoinnit ja arvioinnit

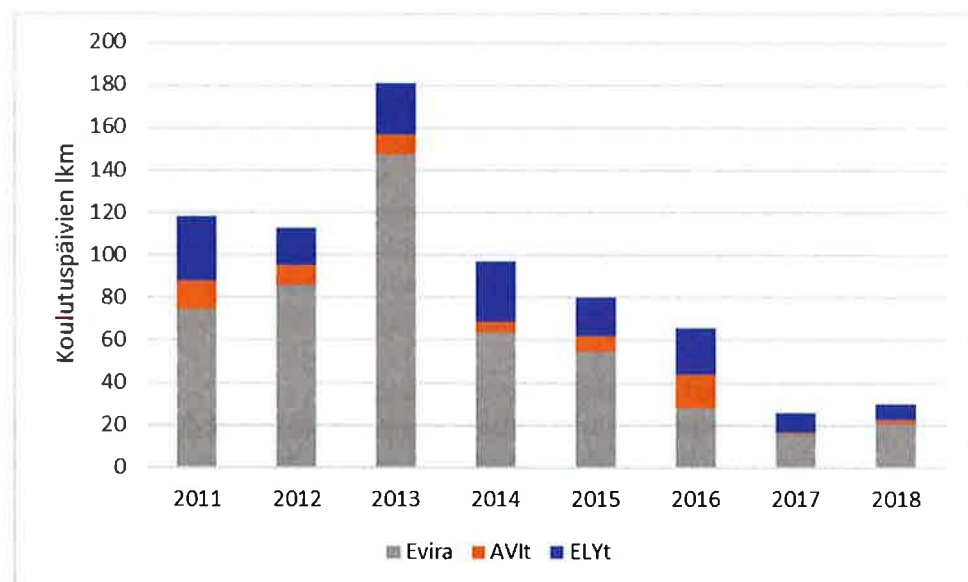
Tullilaboratorio arvioitiin FINAS-akkreditointipalvelun toimesta standardin SFS-EN ISO/IEC 17025:2005 vaatimuksien mukaiseksi. Tullilaboratorion pätevyysalue laajeni päätöksen myötä 6 menetelmällä. Käynnillä kirjattiin 15 poikkeamaa, joihin tehtiin korjaavat toimenpiteet. Arvioinnin ja korjaavien toimenpiteiden jälkeen FINAS-akkreditointipalvelu antoi päätöksen akkreditoinnin jatkamista, pätevyysalueen laajentamista ja muuttamista laboratorion esittämällä ja arvioinnissa sovitulla tavalla.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Koulutusten kokonaismäärä

Toimijoiden osaamistarpeet keskittyvät yhä edelleen pitkälti säädösten ja niiden vaatimusten yleiseen tuntemiseen, sekä muuttuvan lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin ja niihin liittyviin tulkintoihin. Elintarvikeketjussa on järjestetty viranomaisten toimesta paitsi koulutustilaisuuksia, myös erilaisia avoimia työpajoja, uusiin säädöksiin liittyviä yhteisiä tulkintatapahtumia sekä harjoitettu tilannekohtaista viestintää. Fyysistä läsnäoloa edellyttävät tilaisuudet ja perinteiset luennot näyttävät yhä edelleen väistyvän (Kuva 10.) ja uusiksi toimintatavoiksi ovat nousseet valmentavat videomateriaalit, digitaaliset oppimisympäristöt ja toimija-viranomais -työpajat. Tältä osin mittarin uudelleenarviointi onkin lähivuosina tarpeen.

Kuva 9. Eviran, AVI:n ja ELY-keskusten toimijoille antama koulutus kokonaisiksi päiviksi muutettuna 2011-2018.

Kuvassa 10 esitettyjen koulutusten lisäksi kunnalliset valvontayksiköt järjestivät yhteensä 46 kpl toimijoille tarkoitettuja koulutustilaisuuksia, joihin osallistui yhteensä 1445 henkilöä.

Ruokajärjestelmän omat etujärjestöt ja sidosryhmät toimivat osaltaan myös osaamisverkostoina, joissa jaetaan - tarvittaessa yhteisessä vuoropuhelussa viranomaisten kanssa - mm. ymmärrystä lainsäädännöstä ja sen vaatimuksista osana liiketoimintaa.

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Kasvintuotannon eri prosesseissa järjestettiin edellisvuosien tapaan monipuolista koulutusta asiakkaille ja valvontaketjun kumppaneille. Koulutuksen lisäksi Evira osallistui seminaareihin ja yrittäjien tilaisuuksiin, joissa kerrottiin säädösten vaatimuksista ja niiden perusteista. Ohjeita on tehty ja päivitetty sekä neuvontaa annettu toimijoille kaikilla sektoreilla. Kaikilla sektoreilla on ollut aktiivista viestintää mm. lehti- ja nettikirjoituksina, messuilla ja sosiaalisessa mediassa. Valvonnan vaikuttavuustavoitteiden saavuttaminen edellyttää toiminnanharjoittajien oman vastuunoton ja riskien hallintaan liittyvän osaamisen ja tiedon lisäämistä.

Toimijoiden tietämyksen kasvinsuojeluaineisiin liittyvistä velvoitteista voidaan olettaa olevan korkea, sillä valvontatulosten perusteella lähes kaikki kasvinsuojeluaineiden ammattikäyttäjät ja myyjät ovat suorittaneet kasvinsuojeluinventuukinnon. Tutkinnon avulla varmistetaan, että toimijat osaavat käyttää ja myydä kasvinsuojeluaineita vastuullisesti.

Kasvinsuojeluaineasioista kerrottiin vuonna 2019 myös mahdollisimman kansantajuisesti viestintäkampanjalla, johon sisältyi mm. Youtube-blogi ja aktiivinen Twitter-tiedottaminen. Tukes myös kertoi kasvinsuojelulainsäädännön velvoitteista ja niiden valvonnasta monissa eri tilaisuuksissa.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteet ovat monipuoliset, ja ala on tarkkaan säänneltyä EU- ja kansallisessa lainsäädännössä. Tämän vuoksi säädösten tuntemus ja asiantuntemus ylipäättään vaativat paljon panostusta. Sidosryhmäyhteistyötä tehtiin neuvottelemalla, ohjeistamalla, neuvonnalla ja viestinnällä mm. eläinkuljettajien, tuottajajärjestöjen, teurastamoiden, eläinlääkärien ja sisämarkkinatoimijoiden kanssa. Tämän ohella hyvin suuri merkitys oli virka-eläinlääkärien aktiivisella puuttumisella havaittuihin laiminlyönteihin. Lainsäädännön muutosten vuoksi päivitettiin ohjeita, oppaita, lomakkeita ja verkkosivuja, sekä koulutettiin ja neuvottiin toimijoita ja valvojia. Muutoksista ja voimassa olevistakin säädöksistä viestittiin tiedottein, ajankohtaisnostoin, sosiaalisessa mediassa, sähköpostitse ja jopa tiloille lähetetyin kirjein.

Elintarviketurvallisuus

Elintarvikevalvonnassa Oiva-järjestelmä ja siihen liittyvät avoimet vaatimusten arviointikriteerit ovat parantaneet merkittävästi toimijoiden ja valvontaviranomaisten vaatimusten tuntemusta ja ymmärrystä siitä, mitä toiminnan parantamiselta odotetaan. Elintarviketurvallisuudessa on panostettu myös merkittävästi yhteistyöhön asiakkaiden ja etujärjestöjen kanssa, mikä on parantanut ymmärrystä vaatimuksista ja niiden toteutuksesta.

Koulutusta annetaan sekä toimijoille että valvontaviranomaisille. Koulutuksiin on pääsääntöisesti mahdollisuus osallistua myös etäyhteyksillä ja osa koulutuksista videoidaan, mikä madaltaa kynnystä osallistua niihin. Kunnallisten valvojien osaamisen parantamiseksi on eräille erikoissektoreille, kuten lisäaineet, kontaktimateriaalit, vientivalvonta, perustettu valvontaverkostoja, joissa edistetään ko. sektorin osaamisen syventämistä. Elintarviketurvallisuudessa on myös otettu käyttöön opastavia tarkastuksia, joissa käydään yhdessä Eviran, kunnallisten valvojien ja toimijoiden kanssa läpi eri sektorien vaatimuksia ja niiden soveltamista erityyppisissä yrityksissä.

Elintarvikealaa on kannustettu laatimaan omia hyvän käytännön oppaita. Joillakin sektoreilla näitä onkin (<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/elintarvikealan-yhteiset-vaatimukset/omavalvonta/hyvan-kaytannon-ohjeet/>). Toisilla taas sektorien pienuus rajoittaa alan mahdollisuuksia laatia näitä. Eviran oppaiden ja ohjeiden laatimisessa pyritään siihen, että ne tehdään yhdessä alan kanssa. Esimerkkinä tästä on hyönteisten käyttö elintarvikkeena.

Elintarvikealan yrittäjien osaamisen parantamista edistetään hallitusohjelman kärkihankkeessa, joka tähtää pysyvän toimintamallin luomiseen pk-yritysten neuvonnassa. Hanke tähtää myös pk-yritysten vientiosaamisen kehittämiseen. Hankkeessa on jo nyt syntynyt helposti ymmärrettävää monikielistä materiaalia, joka helpottaa eri kielialueilta ja kulttuureista tulevien yrittäjien tiedonsaantia elintarvikeyrityksiä koskevista vaatimuksista. Hankkeen toimintamallien hyödyntämistä laajennetaan edelleen.

5.2 Käytetyt pakkokeinot, rikosoikeudelliset seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Pakkokeinojen käytön tehostamiseen ja toimenpiteiden loppuun saattamisen varmistamiseen on kiinnitetty runsaasti huomiota viime vuosina. Myös poikkihallinnollista viranomaisyhteistyötä kehitettiin edelleen etenkin verottajan ja poliisin kanssa elintarvikeketjun rikollisuuteen puuttumiseksi. Kehotusten ja pakkokeinojen kokonaismäärät on esitetty taulukoissa 6-8.

Taulukko 7. Toimijoille annetut kehotukset 2012 – 2018.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Elintarviketurvallisuus*) **)	13 793	5668	3434	4267	4086	3197	3177
Eläinten terveys- ja hyvinvointi	-	-	-	-	-	-	-
Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys	1 193	1764	1111	754	211	89	214
Yhteensä	14 986	7432	4545	5021	4086	3286	3391

*) Vuonna 2012 huomautusten tai kehotusten määrä yhteensä,

**) 2013-2017 valvontakäyntien lkm, joilla on annettu yksi tai useampi huomautus tai kehoitus.

Taulukko 8. Valvonta-asetuksen 882/2004 54 §:n mukaiset toimet säädösten noudattamatta jättämisepäyksissä (hallinnolliset pakkokeinot) 2012 – 2018.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Elintarviketurvallisuus	559	545	402	554	422	109	93
Eläinten terveys- ja hyvinvointi	2 482	5455	2549	2611	2141	2092	2850
Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys	666	591	614	338	319	148	128
Yhteensä	3 707	6591	3565	3503	2874	2349	3071

Taulukko 9. Eläinten hyvinvoinnin rikosoikeudelliset seuraamukset 2012 - 2018.

Rikos	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 *
17:14§ Eläinsuojelurikos	98	145	130	139	154	135	
17:14a§ Törkeä eläinsuojelurikos	3	6	6	9	10	16	
17:15§ Lievä eläinsuojelurikos	11	11	13	8	12	7	
Eläinkuljetusrikkomus	0	1	2	0	2	1	
Eläinsuojelurikkomus	12	22	16	17	16	15	
Yhteensä	124	185	167	173	194	174	

* Vuoden 2018 tiedot eivät vielä ole saatavissa, tilastot valmistuvat lokakuussa 2019.

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Pakkokeinoina puutteiden korjaamiseksi annettiin kirjallisia huomautuksia, määrättiin tuote-erille maahantuonti- ja markkinointikieltoja ja hävittämismääräyksiä sekä tarvittaessa puututtiin toiminnanharjoittajan oikeuksiin harjoittaa elinkeinoa. Näytön saaminen rikkomustapauksissa on osoittautunut usein hankalaksi ja työlääksi.

Valvonnan käytössä olevien pakkokeinojen voidaan kasvinterveyden ja tuotantopanosten valvonnassa arvioida yleisesti olevan kohtalaisen riittävät ja niitä myös käytetään tarvittaessa. On kuitenkin tervetullutta, että vuonna 2018 valmistelussa olevaan siemen- ja kasvinterveyslakeihin on tulossa uutena sanktiomahdollisuutena viraston määräämä seuraamusmaksu sekä mahdollisuus sulkea epäasiallisia nettisivuja.

Kasvinterveys

Kasvinterveydessä yhteensä 53 kasvierän maahantuonti kiellettiin varsin tavanomaisten syiden kuten puuttuvien tai virheellisten terveystodistusten, havaittujen tuhoojien tai muiden puutteiden takia. Suurin osa maahantuontikielloista koski puutavaraa, haketta ja puupakkausmateriaalia. Markkinakieltoja tehtiin 13 kpl, joista useimmat annettiin alppiruusun versopolteen esiintymisen vuoksi.

Metsänviljelyaineiston valvonnassa annettiin kirjallinen huomautus kahdelle toimijalle. Molemmat huomautukset liittyivät taimien laatuun.

Siemen

Siemenkaupan markkinavalvonnassa ELY-keskusten tarkastajat antoivat toimijoille yhteensä 20 väliaikaista markkinointikieltoa, jotka johtivat varsinaiseen markkinointikieltopäätökseen. Siemenkauppalaan rikkomuksista annettiin kaikkiaan yhteensä 23 markkinointikieltoa. Jatkotoimenpiteitä tehtiin 3 kpl. Kahta markkinointikieltoa tehostettiin uhkasakolla. Viljelystarkastuksissa hylättiin 2,45 % tarkastetusta pinta-alasta vuonna 2018. Vuosina 2014-2017 on hylätty 3,04 - 3,8 % tarkastetusta alasta. Siemenerien sertifiointissa tehtiin 97 hylkäävää päätöstä, joista 78 koski viljakasveja. Edellisenä vuotena, kun kasvukausi oli hyvin märkä, hylkääviä päätöksiä tehtiin 290.

Lannoite

Lannoitevalmisteiden tuotevalvonnassa kaikista tuotevalvontatapahtumista 24,7 %:lle annettiin joko yksi tai useampi huomautus, kehoitus tai määräys. Yleisimmin huomautukset liittyivät tuoteselosteessa ilmoitettujen tietojen poikkeamiin mitatuista tuloksista. Tuoteselosteisiin tai pakkauksiin liittyviä huomautuksia, kehoituksia tai määräyksiä annettiin 1,7 %:lle valvontatapahtumista. Toimija korjaa useimmiten havaitun puutteen jo valvontaprosessin aikana, jolloin asian käsittelyssä ei käytetä pakkokeinoja tai puute arvioidaan niin vähäiseksi, ettei kiellon tai määräyksen käytölle ole perustetta. Yhdenkään tuote-erän markkinoille saattamista ei tarvinnut kieltää. Orgaanisia lannoitteita valmistavilla laitoksilla havaittiin 99 poikkeamaa 39 tarkastuksella eli keskimäärin 2,5 poikkeamaa/tarkastus, mikä on samaa tasoa kuin edellisenä vuotena. Puutteet liittyivät mm. käsittelemättömän raaka-aineen luovuttamiseen tuotteena, hygienisoinnin palakokovaatimuksen laiminlyöntiin, kriittisten valvontapisteisiin sekä omavalvontasuunnitelmien sisältöön ja toteutukseen.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Asiakkaille annettiin tarvittaessa hallintoasioiden hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattiin asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Eläintenpitäjien ja muiden eläinalan toimijoiden neuvonta- ja ohjausvastuu jakautuvat toimivallan mukaisesti Eviraan, AVI:ihin ja kuntiin.

Vakavien laiminlyöntien seuraukset johtivat usein maataloustukien leikkauksiin ja/tai poliisitutkintaan. Monessa tapauksessa, mm. eläinsuojelu- ja sivutuotevalvonnassa, käytössä oli myös uhkasakko ja teettämishukka. Suurin osa lievemmistä laiminlyönneistä johti korjaaviin toimenpiteisiin jo tarkastuksen aikana tai aihealueesta riippuen huomautukseen, kehoitukseen, määräykseen tai kieltoon ja uusintatarkastukseen. Tarkastuksilla toimijoita neuvottiin ja ohjattiin, osittain jo ennakoivasti. Tilat, joilla oli todettu laiminlyöntejä aiempina vuosina, päätyivät herkemmin uudelleen tarkastettavaksi riskiperustaisen otannan myötä. Tarvittaessa tarkastuskäyntejä lisättiin muutenkin puutteiden toistuvuuden tai vakavuuden perusteella.

Vastoin tuontivaatimuksia tuodut eläimet pääsääntöisesti joko palautettiin tai eristettiin, tutkittiin ja voitiin toimenpiteiden jälkeen hyväksyä maahantuotaviksi. Joissain tapauksissa eläimiä myös lopetettiin. Maasta poistuminen tai lopetus varmistettiin todistuksin, mutta kaikkien päätösten toteutumista ei kyetty seuraamaan.

Eläintautien leviämisen rajoittamiseksi annettiin rajoittavia määräyksiä pitopaikkoihin, joissa vastustettavaa tautia epäiltiin tai todettiin. Jos epäily osoittautui aiheettomaksi, rajoittavat määräykset purettiin nopeasti.

Elintarvikeeturvallisuus

Elintarvikevalvonnassa käytetään yleisesti kehoituksia, joilla pyritään saamaan toimija korjaamaan puutteita. Oiva-järjestelmä yhtenäistää myös pakkokeinojen käyttöä. Oiva lisää ja systematisoi myös uusintatarkastuksia, joilla tarkastetaan edellisissä tarkastuksissa havaittujen puutteiden korjaaminen. Uusintatarkastuksilla varmistetaan epäkohtien poistuminen. Uhkasakkoja ja markkinointikieltoja käytettiin vakavien laiminlyöntien jatkuessa.

Viranomaisen on annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Oiva-järjestelmä on toiminut myös keinona opastaa toimijoita vaatimuksista ja tehdä ne selkeämmiksi ymmärtää ja toteuttaa.

Tuontivalvonnassa vaatimustenvastaiset elintarvike-erät hävitettiin tai palautettiin tietyillä ehdoilla lähtömaahan. Kun Tulli havaitsi määräystenvastaisuuden tuotteessa, tavaranhaltija veloitettiin pysäyttämään jakelu ja kaupanpito. Saman tuotteen seuraavista eristä otettiin seurantanäytteitä, jolloin tuote-erät asetettiin käyttöönottokieltoon näytteiden tutkimisen ajaksi.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät ennaltaehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet

Henkilökunnan riittävyys ja osaaminen

Henkilökunnan määrä elintarvikeketjun valvonnassa säilyi käytännössä viime vuoden tasolla (Liite 3). Julkishallinnon resurssien yleisesti vähetessä tulee entistä kekseliäämmin etsiä uusia keinoja, joilla viranomaistyötä voidaan tehostaa ja riskejä pienentää. Toimintatapojen, erityisesti viranomaisvalvonnan riskiperusteisuuden kehittäminen on esimerkiksi edistänyt valvonnan suunnitelmallista toteuttamista. Valtaosa elintarvikeketjun viranomaisvalvontaa tekevästä henkilöstä toimii virkasuhteessa valtion tai kunnallishallinnon organisaatioissa. Vakituksella henkilöstöllä on käytännössä aina viran edellyttämä peruskoulutus.

Euroopan komission Better Training for Safer Food (BTSF) -koulutus

BTSF –koulutusohjelmaa, joka tarjosi elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua sekä kasvien ja eläinten terveyttä valvovien ja tutkivien virkamiesten ammatilliselle osaamiselle välttämätöntä ja osallistujille edullista substanssikoulutusta, käytettiin elintarvikevalvontaketjun valvontaviranomaisten substanssiosaamisen ylläpidon ja kehittämisen tukena.

Suomalaiset viranomaiset täyttivät vuonna 2018 komission järjestämissä Better Training for Safer Food (BTSF) koulutuksissa yhteensä 111 kurssipaikkaa (Taulukko 10). Perinteisiä, lähiopiskeluna suoritettavia kurssipaikkoja, täytettiin 98. Vuonna 2014 käynnistyneet verkko-opiskeluna suoritettavat eLearning koulutusohjelmat jatkuivat vuonna 2018. Verkkokoulutuksena toteutettavia eLearning kurssipaikkoja täytettiin yhteensä 13.

BTSF-koulutuksiin osallistui Suomesta yhteensä 107 henkilöä. Osallistujista 50 oli Evirasta ja 57 henkilöä muista valvontaketjun organisaatioista. Osa henkilöistä osallistui useampaan kuin yhteen BSTF-koulutukseen, jotkut esimerkiksi perinteiselle lähiopiskelukurssille sekä verkko-opiskeluna suoritettavalle eLearning-kurssille.

BTSF-koulutuksista hyötyivät kurssille osallistuneiden lisäksi paikalliset ja alueelliset viranomaiset, joita on koulutettu kurssien aiheista ”training the trainers” -hengessä. BTSF-koulutuksista saatua tietoa on osallistujien velvollisuus jakaa eteenpäin omassa maassaan eri tavoin.

Taulukko 10. Suomalaisten osallistuminen BTSF-koulutukseen vuosina 2013-2018

KOULUTUSOHJELMA	2013	2014	2015	2016	2017	2018
AFRICAN SWINE FEVER (ASF)				41	1	
ANIMAL BY PRODUCTS (ABP)	1	9	4	2		
ANTIMICROBIAL RESISTANCE (AMR)						8
ANIMAL HEALTH CONTROLS (BEES/ZOO)		2	2		2	
ANIMAL NUTRITION					3	3
ANIMAL TRACEABILITY		4	2		3	
ANIMAL WELFARE	7	12	6	8		3
AUDITING PLASTIC RECYCLING PROCESSES				3		
BORDER INSPECTION POST (BIP)	2	4			3	3
CARCASSES CLASSIFICATION					1	1
COMMERCIAL AND NON-COMMERCIAL MOVEMENTS OF PETS		10	1	5	3	10
CONTINGENCY PLANNING	1	2	8	3	9	
CONTROLS ON CONTAMINANTS IN FEED AND FOOD	3	8	3	1	3	8
CONTROL ON SEMEN & EMBRYOS		2	4			
EMERGING ANIMAL DISEASES	5					
EU HYGIENE RULES AND HACCP	5	4				
EU SANITARY AND PHYTOSANITARY (SPS) PROGRAMME	1					
FEED AND FOOD OF NON-ANIMAL ORIGIN (FNAO)	2	1				
FOOD ADDITIVES	3	11	4	2	6	
FOOD AUDITS	7	4	4	12	4	2
FOODBORNE OUTBREAKS	10	6	12	7		2
FOOD CONTACT MATERIALS (FCM)						4
FOOD COMPOSITION	8	6	2	3		5
FOOD HYGIENE AND FLEXIBILITY		7	6	5	5	5
FOOD HYGIENE AT PRIMARY PRODUCTION		3	2	3	3	6
HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point)	12	4	13	5	5	2
MICROBIOLOGICAL CRITERIA AND CONTROL OF ZOOSES				2	4	1
MICROBIOLOGICAL CRITERIA ON FOODSTUFF	1	5	4	5		
NEW FOOD INVESTIGATION TECHNIQUES		5	5	6	4	8
ORGANIC FARMING				2	1	2

PESTICIDES APPLICATION EQUIPMENT CONTROL (PAE)			3	1	4	2
PLANT HEALTH CONTROLS	8	2	6	5	2	8
PLANT HEALTH SURVEYS					2	3
PLANT PROTECTION PRODUCTS (PPP)	4	4	22	4		
PRINCIPLES AND METHODS OF FOOD RISK ASSESSMENT		6	6		4	3
QUALITY SCHEMES (PDS)		12	2		1	1
RABIES					2	
RAPID ALERT SYSTEM FOR FOOD AND FEED (RASFF)		3	5			
TRACES	5	5	2	3	3	8
TRANSMISSIBLE SPONGIFORM ENCEPHALOPATHY (TSE)		2		1		
VETERINARY MEDICINAL PRODUCTS (VMP)	4	3	1			
eLearning: Animal Health Aquaculture Animals (AA)			3	1	1	
eLearning: Animal Nutrition (AN)			4		1	
eLearning: Animal Welfare (AW)		21	3	1	3	1
eLearning: Food Contact Materials (FCM)		37	12	7		11
eLearning: Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP)			22	11	3	1
eLearning: RAPID ALERT SYSTEM FOR FOOD AND FEED (RASFF)			21	1	2	
eLearning: TRANSMISSIBLE SPONGIFORM ENCEPHALOPATHY (TSE)				1		
eLearning: Food hygiene and control on fishery products and live bivalve molluscs			4	1		
YHT.	89	204	198	152	94	111

Arviointi- ja ohjauskäynnit

Arviointi- ja ohjauskäyntejä muiden viranomaisten toiminnan arvioimiseksi tehtiin vuoden 2018 aikana 100 kpl (2017 127 kpl). Toteuma on edellisen vuoden tasolla. Yhteensä 53 % tavoitteesta toteutui (2017 77 %).

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Evira kehitti aktiivisesti kasvintuotannon valvontaketjun tarkastajien osaamista koulutusten ja viestinnän avulla. Koulutustapahtumia järjestettiin eri sektoreilla valvontaan osallistuville kokeneille ja uusille tarkastajille, ja niissä käsiteltiin valvonnan painopisteitä, ajankohtaisia säädösmuutoksia sekä uusia valvonnan menetelmiä ja työvälineitä. Videokoulutusten käyttö jatkui kaikilla sektoreilla, koska se säästää tarkastajien aikaa ja tavoittaa koko maan kattavasti kaikki tarkastajat. Tarkastusprosesseja kehitettiin tarkastajilta saatujen kehittämissuositusten pohjalta.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Valvontaviranomaisten kouluttamista, ohjeistamista ja yhteistä ongelmanratkaisua jatkettiin kaikilla sektoreilla. Koulutuksissa painotettiin sitä, että tarkastuksissa havaittujen laiminlyöntien ja puutteiden johdosta on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, ja että vaadittavien toimenpiteiden toteuttaminen on varmistettava. Monessa yhteydessä avattiin tavoitteiden ja säädösten mukaisen toiminnan hyötyjä myös toimijoille ja korostettiin toimijan omaa vastuuta seurata ja noudattaa lainsäädäntöä.

Valvontoja tehostettiin ja resurssien niukkuutta hallittiin kehittämällä valvontojen riskiperusteisuutta, laatimalla ohjeita ja lomakkeita valvoville viranomaisille ja yhdistämällä valvontoja toisiinsa. Resurssien niukkuutta hallittiin myös tekemällä enemmän hallinnollista valvontaa ja asiakirjatarkastuksia.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmää uudistettiin resurssien sallimissa rajoissa. Tavoitteena on luoda valvonnan käyttöön koko viranomaisketjun kattava järjestelmä, tehostaa valvontatoimenpiteiden seurantaa ja analysointia kokonaisuudessaan sekä keventää nykyisiä hallinnollisesti raskaita prosesseja eri viranomaisportaissa.

Elintarviketurvallisuus

Evira panosti valvontaketjun ja toimijoiden osaamisen parantamiseen koulutuksilla, verkkomateriaalilla sekä muun materiaalin avulla. Lisäksi Evira teki opastavia tarkastuksia yhdessä kuntien valvojien kanssa ja perusti kuntien valvojien tueksi virtuaalisesti toimivia valvontaverkostoja. AVI:t ohjasivat ja neuvoivat kunnan valvontaviranomaisia mm. sähköpostilla, puhelimitse, ohjauskirjeillä ja työkokouksissa. Keskeisinä ohjausaiheina olivat Oiva-järjestelmä sekä myös muihin elintarvikesäädöksiin ja hankkeisiin liittyvät ajankohtaiset asiat.

6 RESURSSIT

6.1 Valvonnan resurssit

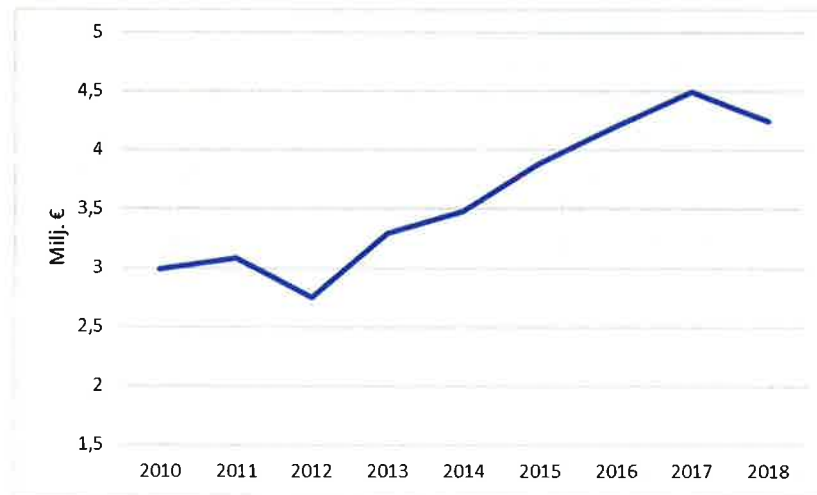
Valvonnassa käytetyt henkilöresurssit on kuvattu viranomaisittain liitteessä 3. Koko elintarvikeketjun valvontaan, mukaan lukien laboratoriotoiminta ja riskinarviointi, käytettiin 1216,3 henkilötyövuotta, mikä on käytännössä edellisen vuoden tasolla (1218,9 htv). Luku ei sisällä yksityisten laboratorioiden osuutta.

Huolimatta resurssien vähenemisestä pidemmällä aikavälillä (2013-2018), viranomaisten toimintatapojen jatkuva kehittäminen on mahdollistanut viranomaisvalvonnan riittävän toteutumisen lähestulkoon kaikilla valvontasektoreilla. Esimerkkejä näistä toimintatavoista ovat mm. viranomaisvalvonnan riskiperusteisuuden jatkuva edistäminen, valmentavan roolin omaksuminen, uudet valvonnalliset keinot sekä digitalisaation edistäminen. Toimintatapojen edelleen kehittäminen on kuitenkin keskeistä myös tulevaisuudessa, toiminnan jatkuvan parantamisen filosofian mukaisesti.

Sektoreittain tarkasteltuna kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden valvonnan resurssit säilyivät käytännössä edellisen vuoden tasolla. Eläinten ja terveyden valvonnan resursseissa on aikaisempina vuosina ollut haasteita ja sitä vahvistettiin n. 12 htv:n osalta erityisesti Evirassa, mutta osin myös AVEissa ja ELYissä. Elintarviketurvallisuuden alueella kuitenkin kunnallisten valvontayksiköiden resurssit vähenivät 17 htv:llä vuoteen 2017 verrattuna. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tehtäviä joudutaan jatkuvasti priorisoimaan, mutta elintarvikevalvonnan riskiperusteisen kohdentamisen käyttöönotto on tuonut tähän selkeitä työkaluja.

Kunnallisen elintarvikevalvonnan maksullisuus

Kunnan elintarvikevalvonnasta perittiin elintarvikelain perusteella maksuja sekä elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä että suunnitelmallisesta valvonnasta. Yhteensä elintarvikevalvonnasta kerättiin kunnissa maksuja noin 4,25 miljoonaa euroa, mikä oli hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna. Valvonnan arvioidaan maksavan 25 - 30 miljoonaa euroa, joten maksuilla katetaan noin 14 - 17 % valvonnan kustannuksista. Kunnat osin subventoivat näin ollen edelleen elintarvikevalvonnan kustannuksia, vaikka maksullisuus onkin 2010-luvun aikana hieman parantunut.

Kuva 10. Kuntien elintarvikevalvonnan maksullisuuden kehitys 2010 - 2018 (Mij. €; vuosien 2014 - 2016 luvut eivät sisällä ilmoitusmaksuja).

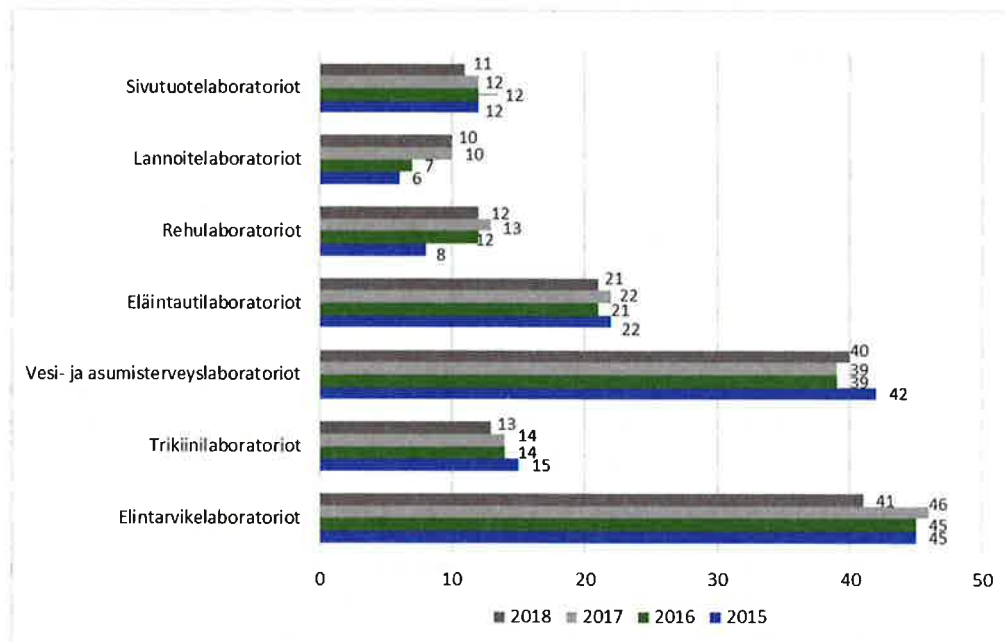
6.2 Hyväksytyt laboratoriot

Eviran hyväksymät laboratoriot tarjosivat viranomaisille elintarvike- ja terveydensuojeluvalvontaan liittyviä analyysi- ja näytteenottopalveluita. Myös rehujen, lannoitevalmisteiden, sivutuotteiden sekä eläin- ja kasvitautien viralliseen valvontaan liittyvät tutkimukset voitiin teettää Eviran hyväksymissä laboratorioissa, vaikka tällä hetkellä nämä tutkimukset olivat keskittyneet Eviraan lukuun ottamatta vastustettavana eläintautina pidettävän salmonellan varalta tutkittavia viranomaisnäytteitä.

Hyväksytyissä laboratorioissa tutkittiin lisäksi elintarvike- ja rehualan toimijoiden lakisääteiset omavalvontanäytteet sekä mm. kansallisiin seurantaohjelmiin kuuluvat näytteet (esim. salmonella- ja EHEC-seuranta). Näytteet voitiin tutkia myös kansallisessa vertailulaboratoriossa. Hyväksytyt laboratoriot tarjosivat elintarvikeketjun toimijoille myös mm. näytteenottopalveluita.

Alla olevassa kuvassa on esitetty hyväksytyjen laboratorioiden lukumäärät kullakin sektorilla. Kansalliset vertailulaboratoriot Evira, Tullilaboratorio ja THL eivät sisälly kuvan lukuihin. Kasvinterveyden suojelemiseksi tehtäviä viranomaistutkimuksia varten ei ollut hyväksytty yhtään laboratoriota - tutkimukset tehtiin Evirassa tai muissa EU:n vertailulaboratorioissa. Laboratorioiden määrä on pysynyt lähes samana vuosina 2015-2018. Ainoastaan elintarvikelaboratorioiden määrässä oli nähtävissä laskua, kun kaksi ketjulaboratoriota luopui elintarviketutkimuksista ja kolme elintarvikealan yritysten omavalvontalaboratoriota lopetettiin. Hyväksytyistä elintarvikelaboratorioista noin kolmasosa oli elintarvikeyritysten laboratorioita, jotka eivät pääsääntöisesti tarjoa palveluanalytiikkaa yrityksen ulkopuolisille asiakkaille.

Eläintautilain 441/2013 mukaisesti rekisteröityjä ilmoitettavien eläintautien varalta näytteitä tutkivia laboratoriota oli vuonna 2018 Eviran lisäksi 26 (eivät näy kuvassa).

Kuva 11. Hyväksytyjen laboratorioiden lukumäärät vuosina 2015-2018.

Elintarvikeanalytiikan saatavuus

Kemiallista ja mikrobiologista perusanalytiikkaa oli hyväksytyissä suomalaisissa palvelulaboratorioissa saatavilla vuonna 2018 vastaavasti kuin edellisenä vuonna:

- elintarvikkeiden kemiallinen perusanalytiikka: noin 10 laboratoriota
- elintarvikemikrobiologinen perusanalyysivalikoima¹: 7 laboratoriota
- indikaattoribakteerit ja tavallisimmat ruokamyrkytysbakteerit: noin 20 laboratoriota.

Elintarvikkeiden ja vesien kemiallinen ja mikrobiologinen erityisanalytiikka kuten harvinaiset taudinaiheuttajat ja kemialliset yhdisteet (esim. norovirus, *Giardia*, *Cryptosporidium*, *Vibrio*, dioksiinit) oli keskittynyt vertailulaboratorioihin (Evira, Tullilaboratorio, THL). Tiedyt harvinaiset tutkimukset hankitaan vertailulaboratorioiden kautta ulkomailta (esim. *Clostridium botulinum*). Yersinia-tutkimuksia teki vuonna 2018 Eviran lisäksi neljä hyväksyttyä laboratoriota ja STEC-tutkimuksia kolme laboratoriota.

6.3 Vertailulaboratoriotoiminta

Evira toimii kansallisena vertailulaboratoriona seuraavilla tutkimusaloilla:

- elintarvikkeiden, rehujen ja lannoitteiden mikrobiologisen, virologisen, parasitologisen ja kemiallisen turvallisuuden analytiikka (yhteensä kaikkiaan 25 vertailulaboratorion aluetta)
- eläintautien ja zoonoosien diagnostiikka (18 vertailulaboratorion aluetta)
- kasvianalytiikka

¹ Mikrobiologinen perusanalyysivalikoima mm. epidemiaselvitysten aloittamiseen: Aerobiset mikro-organismit, *Escherichia coli*, Enterobakteerit, koagulaasipositiiviset stafylokokit/staphylococcus aureus, bacillus cereus, clostridium perfringens, campylobacter jejuni/coli, listeria monocytogenes (kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen), salmonella.

Evira on toiminut tammikuusta 2018 alkaen kansallisena vertailulaboratoriona uudella tutkimusalalla:

- elintarvikevälitteiset virukset

Vertailulaboratoriotoiminnan puitteissa Evira järjestää säännöllisesti kansallisille laboratorioille pätevyyskokeita seuraavista tutkimuksista: STEC-analytiikka elintarvikkeista, *Trichinella* -loisen osoittaminen lihanäytteistä, *Yersinia pseudotuberculosis* -bakteerin osoittaminen elintarvikkeista, kampylobakteerin toteaminen broilerin umpisuolen sisällöstä ja lihan mikrobiologinen mikrobilääkejäämätesti (21/EEO/2001).

Vuonna 2018 Evira järjesti STEC –analytiikan osalta pätevyyskokeen kaikille kolmelle analyysia tekeväälle laboratorioille. Lisäksi järjestettiin ylimääräinen pätevyyskoe yhdelle aloittavalle laboratorioille. Tulokset olivat hyvät.

Trichinella-vertailututkimukseen osallistui lokakuussa 2018 yhteensä 12 laboratoriota, joista 11 kykeni tunnistamaan positiiviset näytteet oikein. Virheellisen tuloksen saanut laboratorio tunnisti näytteet oikein pätevyyskokeen uusintakierroksella marraskuussa 2018. Kaikki laboratoriot tunnistivat negatiiviset *Trichinella*-näytteet oikein.

Lihan mikrobiologisen mikrobilääkejäämätestin vertailututkimus järjestetään kahden vuoden välein, seuraavan kerran syksyllä 2019.

Eviran järjestämän seleenianalytiikan vertailututkimuksen tulokset raportoitiin vuoden 2018 alussa. Seleenin vertailututkimukseen osallistui yhteensä kymmenen laboratoriota, joista seitsemän oli suomalaisia laboratorioita. Kaikkien osallistuneiden laboratorioiden mittaustulokset olivat tulosten arvioinnin perusteella hyväksyttäviä.

Evira seurasi kansallisten viranomais- ja omavalvontatutkimuksiin hyväksytyjen/nimettyjen laboratorioiden menestymistä ulkopuolisten vertailukoejärjestäjien järjestämissä pätevyyskokeissa, jotka koskevat tuotantoeläinten, elintarvikkeiden, rehujen ja lannoitteiden mikrobiologista ja kemiallista analytiikkaa.

Hyväksytyjen laboratorioiden mikrobiologian ja kemian menetelmien vertailutulokset vuosilta 2016 ja 2017 kerättiin huhtikuussa 2018. Hyväksytyjen laboratorioiden osallistuminen pätevyyskokeisiin oli ollut pätevyyden osoittamisen kannalta riittävää, ja saadut tulokset pääosin hyviä. Laboratoriot ovat selvittäneet syyt joihinkin heikkoihin tuloksiin ja osoittaneet pätevyyden osallistumalla uusintamittauksiin tai uusiin vertailuihin. Vertailulaboratorion asiantuntijat ovat selvittäneet poikkeavien tai puutteellisten tulosten syyt ja korjaavia toimenpiteitä yhteistyössä laboratorioiden kanssa. Evira seurasi lisäksi laboratorioiden mikrobiologisten analyysien laatua laboratorioiden varmistukseen ja kantakokoelmaan toimittamien näytteiden (mikrobikannat) avulla.

Eläinten alkutuotantotilojen salmonellatutkimuksia tekemään hyväksytyjen laboratorioiden on täytynyt osallistua vuodesta 2010 alkaen Ruotsin SVA:n järjestämiin vertailututkimuksiin ulostenäytteillä vähintään kerran kolmessa vuodessa. Tutkimuksiin on osallistunut Suomesta vuosittain 8 – 17 laboratoriota, joiden menestymisestä Evira on saanut tiedon suoraan SVA:lta. Pääsääntöisesti laboratoriot ovat menestyneet vertailututkimuksissa hyvin. Jos tutkimuksissa on ilmennyt ongelmia, laboratorioihin on oltu Evirasta yhteydessä ja sovittu toimenpiteistä ja seurannasta.

Muita vertailulaboratoriotoiminnan muotoja olivat hyväksytyjen laboratorioiden menetelmäneuvonta, hyväksytyjen laboratorioiden koulutus, lausunnot laboratorioiden

menetelmistä sekä tiedotus verkkosivuilla ja vertailulaboratorion uutiskirjeen välityksellä. Uutiskirje ilmestyi vuonna 2018 neljä kertaa, ja siinä tiedotettiin mm. uudesta lainsäädännöstä, koulutuksesta, menetelmien päivityksestä sekä EU-vertailulaboratorion antamasta tiedosta.

Asiantuntijuus ja luotettavien sekä nykyaikaisten menetelmien ylläpito on keskeinen osa vertailulaboratoriotoimintaa, jotta laboratoriokenttää voidaan neuvoa ja tarvittaessa tarjota tieteellistä ja teknistä apua valvonnan toteuttamisessa. Evira osallistui EU:n vertailulaboratorioiden (EURL) kokouksiin, koulutukseen ja vertailumittauksiin, sekä sen lisäksi ISO:n, CEN:in, EPPO:n, ISTA:n ja NMKL:n menetelmäkehitystyöhön. Menetelmäkehityksessä huomioitiin myös kansalliset tarpeet ja puutteet analytiikassa. Evira ylläpiti sellaisia erikoismenetelmiä, joita muut laboratoriot Suomessa eivät tarjoa, ja tarvittaessa Evira hankki tutkimuksia alihankintana muiden EU-maiden laboratorioista. Evira osallistui valitsemiensa vertailukoejärjestäjien sekä EU-vertailulaboratorioiden edellyttämiin vertailututkimuksiin vuosisuunnitelmiensa mukaisesti kaikilla akkreditoituilla menetelmillään. Menestyminen on ollut hyvää eikä tulosten oikeellisuutta vaarantavia tuloksia ole saatu.

Tullilaboratorio

Tullilaboratorio on ei-eläinperäisten elintarvikkeiden kansallinen vertailulaboratorio seuraavilla aloilla:

- pestisidijäämät
- GMOt
- mykotoksiinit
- raskasmetallit

Lisäksi Tullilaboratorio on elintarvikekontaktimateriaalien kansallinen vertailulaboratorio.

Tullilaboratorio on kaikilla näillä pätevyysalueilla tehnyt aktiivista yhteistyötä EU:n vertailulaboratorioiden (EURL) kanssa osallistumalla niiden järjestämiin yhteistyökokouksiin, koulutuksiin sekä vertailumittauksiin. Menestyminen vertailumittauksissa on ollut hyvää, osin erinomaista. Lisäksi Tullilaboratorio osallistuu eurooppalaiseen (CEN), kansainväliseen (ISO) sekä Pohjoismaiseen (NMKL) menetelmäkehitystyöhön.

Tullilaboratorio ei ole järjestänyt kansallisia vertailututkimuksia, koska sen vertailulaboratoriosektoreilla ei ole siihen riittävästi virallisia laboratorioita. EU:n vertailulaboratorioista saatua tietoa on välitetty edelleen virallisille laboratorioille, Eviralle ja soveltuvin osin muille viranomaisille. Tullilaboratorio on kansallisena vertailulaboratoriona tarjonnut neuvontaa ja opastusta virallisille laboratorioille. Tullilaboratorio on huolehtinut teknisten valmiuksien ylläpidosta ja kehittämisestä kaikilla vertailulaboratorioalueillaan kansallisten valvontaohjelmien ja EU:n koordinoitujen valvontasuunnitelmien toteuttamiseksi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Hallinnonalan toimintaympäristössä on havaittavissa merkittäviä muutostekijöitä, joilla on vaikutusta sekä kuluttajiin että yrityksiin. Näitä muutostekijöitä ovat mm.

- ilmastonmuutos,
- politiikkamuutokset,
- nopea teknologinen kehitys,
- viestinnän murros.

Toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten ja valvonnassa jo tehtyjen havaintojen perusteella viranomaistoiminnan osalta on huomiota kiinnitettävä erityisesti

- kriisivalmiuteen ja petosten torjuntaan,
- valvonnallisesti nk. monialatapauksen tehokkaaseen hoitamiseen,
- uudenlaisten tuotantomuotojen ja -tapojen nopeaan kehitykseen ja käyttöönottoon, sekä niiden mahdollisiin riskeihin ja edelleen uusiin osaamisvaatimuksiin,
- riskinhallinnan uusiin haasteisiin toimintakentän muuttuessa (esim. etämyynti, ylikansalliset toimijat, ketjuyritykset),
- asiantuntijuuteen ja asiantuntijana viestimiseen nk. kokemusasiantuntijuuden voimistuessa.

7.1 Johtopäätökset vuoden 2018 valvonnan tuloksista ja muutokset seuraavien vuosien valvontaan

Toimintaympäristön muutosten ja vuoden 2018 valvonnan tulosten perusteella koko elintarvikevalvontaketjun osalta **elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmä teki seuraavat päätelmät:**

Valvonnan keskeiset johtopäätökset:

- Suomessa syödään turvallista ruokaa. Maatalouden tuotantopanokset ovat turvallisia ja korkealaatuisia. Eläin- ja kasvitautitilanne on hyvä.
- Elintarvikeketjun viranomaisjärjestelmä on toimiva ja vaikuttava niin toimivaltojen, pätevyysien kuin osaamisenkin osalta. Viranomaisjärjestelmää myös kehitetään jatkuvasti.
- Lisääntynyt yhteistyö elinkeinon ja viranomaisten välillä on edistänyt elinkeinon vastuullisuutta ja vaatimusten noudattamista.

Valvonnan onnistumiset:

- Suomeen ei tullut pysyvästi uusia vaarallisia kasvi- tai eläintauteja.
- Viranomaisyhteistyö on edelleen kehittynyt. Elinkeinojen ohjaukseen ja neuvontaan on panostettu yhdessä läpi ketjun.
- Valvonnan riskiperusteisuuden kehittäminen on kohdentanut viranomaisvalvontaa ja sen resursseja oikein.

Kehittämiskohteet:

- Tietojärjestelmät tulee saattaa kuntoon digitalisaation mahdollisimman tehokkaaksi hyödyntämiseksi (mm. sähköinen asiointi, nettikaupan valvonta, tekoäly).

Tietojärjestelmien kehittäminen edistää myös tiedolla johtamista, mahdollisuuksien mukaan myös yritysten aineistoja hyödyntäen.

- Valvonnan toimeenpanoa tulee tehostaa (valvontasuunnitelmien toteutumisasteen parantaminen). Tämä edistää elintarvikeketjun valvonnan valtakunnallista yhteneväisyyttä.
- Kriisivalmiuden ylläpitoa ja rikollisen toiminnan torjumista tulee kehittää edelleen.

Nämä kehittämiskohteet otetaan huomioon seuraavien vuosien suunnittelussa ja elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) päivityksessä. Vuosittaiset valvontasuunnitelmat perustuvat VASU:ssa asetettuihin tavoitteisiin.

Kokonaisuutena viranomaistoiminnan suunnittelu ja toteutumisen arviointiprosessit ovat vakiintuneet. Valvontasektorikohtaisiin raportteihin sekä tähän yhteenvetoraporttiin sisältyvä valvonnan tulosten toteutumisen arviointi antaa katsauksen siitä, miten yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa on onnistuttu, ja ovatko uudistusten suunnat olleet oikeita. VASU-prosessien ja niihin liittyvien ohjaus- ja vuorovaikutusjärjestelmiä on kuitenkin edelleen kehitettävä, ottaen huomioon mm. uuden valvonta-asetuksen (EU) N:o 625/2017 edellyttämät muutokset.

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Kasvintuotannon kaikilla sektoreilla voidaan todeta, että tuotantopanosten turvallisuuden ja kasvinterveyden tason parantaminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy, esimerkiksi uusien vaarallisten kasvintuhoojien aiheuttamien ongelmien torjuminen, ei synny pelkästään tarkastuksia lisäämällä tai kohdentamalla, minkä takia yrittäjien mukaan saaminen ennaltaehkäisevään työhön osana omaa liiketaloudellista toimintaa on välttämätöntä. Esimerkiksi taimiaineistojen valvonnassa on tarkoituksenmukaista siirtyä tuotantopaikkojen tarkastamisesta tuotantojärjestelmien hyväksymiseen ja valvomiseen, sillä toimijoiden omilla viljelyratkaisuilla on todennäköisesti saavutettavissa parempi vaikutus kuin viranomaisten tekemillä tarkastuksilla. Kasvihuone- ja avomaatuotannossa valvonnan painopistettä tulee siirtää kasvien tarkastamisesta tuotantojärjestelmän ja omavalvonnan hyväksymiseen. Kasvintuhoojien leviämisen estämiseksi pitää kehittää viljelijöitä motivoivia yhteistyömuotoja. Riskinarvioinnin tuloksena syntyneet ns. riskikartat riskiperusteisemman tarkastamisen kohdentamiseksi ovat saaneet hyvää palautetta ja niiden kehittämistä tulee jatkaa. Markkinavalvonnan tarkastuksia tulee lisätä, koska suurin riski kasvintuhoojien leviämiseen näyttää olevan sisämarkkinoilla liikkuvassa taimimateriaalissa ja valmiissa kasveissa.

EU:n kasvinterveysasetus ja valvonta-asetus pannaan täytäntöön kansallisen kasvinterveyslain muutoksella vuoden 2020 alusta lukien. Näiden muutosten valmistelu vaatii runsaasti työtä. Tavoitteena on muun muassa päivittää kasvinsuojelu- ja taimiaineistorekisteritiedot vastaamaan voimaan tulevaa lainsäädäntöä, järjestää verkkokoulutuspalvelu kasvipassitoimijoille, tiedottaa lainsäädäntömuutoksista kaikille toimijoille ja muodostaa lukuisia kansallisia linjauksia lainsäädännön vaatimuksista, joita toimijat pystyvät jatkossa soveltamaan. Tieteeseen perustuvat, toimivat kartoitusmenetelmät ja riittävät kartoitusmäärät riskipaikoissa voivat parantaa kartoitusten luotettavuutta.

Kasvinterveyden sähköistä asiointia kehitetään, mm. toimijoiden sähköinen asiointipalvelu, sähköiset terveystodistukset, tuhoajatietokanta sekä toimijoiden verkkokoulutus. Paikkatietoa aiotaan yhä enemmän hyödyntää valvonnassa, jolloin saadaan paremmat edellytykset riskiperusteiseen valvontaan ja kriisitilanteisiin varautumiselle.

Uusi siemenlaki tulee voimaan 1.7.2019, mutta muutoksia siemensektorille tulee myös kasvinterveyslainsäädännöstä, jonka mukaan lisäysaineistossa on alettava käyttää kasvipassia joulukuusta 2019 lähtien. Siemenpakkaamoiden lupakausi pitenee nykyisestä viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen ja valvontamenettelyitä uudistetaan riskiperusteisempaan suuntaan. Etämyynnin valvonnan ja uusien valvontakeinojen kehittämistä jatketaan.

Touko-hanke saatetaan loppuun alkuvuodesta 2019. Tavoitteena on saada siemenen ja lannoitteen toimijoiden uusi rekisteröinti-ilmoitus, muutos- ja lopetusilmoitukset valmiiksi. Lisäksi tavoitteena on saada asiakkaat käyttämään uutta järjestelmää asiakirjojen hakemiseen ja katseluun. VM:ltä anottiin loppuvuodesta tuottavuusrahaa robotiikkahankkeeseen siemenpäästösten automatisointiin. Elmon ja uuden Tukijärjestelmän välille luodaan yhteys, jonka avulla saadaan viljelijöiden ilmoittamat lohkotiedot siirtymään uudesta tukijärjestelmästä Elmoon. Tavoitteena on, että viljelijät ilmoittavat lohkotiedot vain kerran ja sen jälkeen ne ovat viljelystarkastajien käytössä.

Suunnittelu hukkakaurarekisterin siirtämisestä uudelle alustalle ja rekisterin toiminnallisuuden nykyaikaistamiseksi on aloitettu. Nykyisen hukkakaurarekisterin alustana toimiva vanhan tukijärjestelmän IACSin ylläpito on päättymässä.

Lannoitealan toimijan vastuunottoa tuotteiden ja tuotannon vaatimustenmukaisuudesta on edistetty pitkään. Toimijoita on ohjattu omavalvonnan toteuttamisessa, valvontaa on suunnattu omavalvonnan valvontaan ja tarkastuskohteiden määrittelyssä on huomioitu toimijoiden omavalvonnan toteutus ja tulokset. Viranomaisnäytteiden määrä on vähennetty minimitasolle. Kohdennetulla valvonnalla nopeutetaan analyysitulosten valmistumista, kun samanaikaisesti saadaan analysoitavaksi useampia saman tyyppisiä näytteitä ja parannetaan myös kustannustehokkuutta. Erilaisten jätteiden ja sivutuotteiden hyödyntäminen sellaisenaan tai käsiteltyinä lannoitevalmisteina lisääntyy koko ajan. Kiertotalouspolitiikka ja hallituksen kärkihankkeet ovat entisestään kiihdyttäneet tätä muutosta. Samanaikaisesti puhdistamolietteen käyttö maataloudessa on ollut vastatulessa, kun useat elintarvikkeiden jalostajat ovat rajoittaneet viljelysopimuksissa puhdistamolietettä sisältävien tuotteiden käyttöä. Myös orgaanisen aineksen kaatopaikkakielto ja nitraattiasetuksen myötä tiukentuneet käyttömäärät ovat tuoneet muutospaineita lannoitektorille. Tämä muutos näkyy sekä tarpeena löytää uusia käyttökohteita lannoitevalmisteille että uuden tyyppisinä markkinoille tulevana tuotteina ja tulee huomioida myös valvonnan kohdentamisessa. EU-lannoiteasetuksen uudistustyö on käynnissä. Uusi asetus koskee kaiken tyyppisiä lannoitevalmisteita. EU-lannoiteasetuksen rinnalle jää voimaan myös kansallinen lainsäädäntö, jota myös uudistetaan lannoiteasetuksen voimaan tultua.

Kasvinsuojeluaineiden käytön valvonnan ohjaus siirtyi Tukesista Ruokavirastoon vuoden 2019 alusta. Tämä muutos mahdollistaa Tukesin valvontaresurssien keskittämisen aikaisempaa tehokkaammin laittomien kasvinsuojeluaineiden valvontaan ja muuhun markkinavalvontaan. Euroopan komissio raportoi, että EU:ssa painotetaan enemmän kasvinsuojeluaineiden käytön valvontaa kuin valmisteiden valvontaa. Euroopan komissio arvioi, että EU:n markkinoilla olevista kasvinsuojeluaineista 10 % on laittomia.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan keskeiset tavoitteet saavutettiin pääosin. Eläinten terveystilanne säilyi erinomaisena ja hyvinvointitulokset paranivat jonkin verran. Valvontamäärät toteutuivat suunnitellusti osalla sektoreita, mutta resurssivajetta oli edelleen eläinsuojeluvalvonnassa, lääkitsemislainsäädännön valvonnassa ja osassa terveys- ja sivutuotevalvontaa. Jatkossa on keskeisintä turvata valvonnan toiminta ja riittävät resurssit maakuntauudistuksessa. Resurssien strategiseen, tehokkaaseen ja vaikuttavaan

kohdentamiseen on kiinnitettävä huomiota ja pyrittävä ottamaan käyttöön lisää uusia työtapoja.

Eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmän (ELVI) ja eläinten terveydenhallinta järjestelmän (ELTE) valmiiksi saaminen on olennaisen tärkeää. Toimivien prosessien ja tietojärjestelmien avulla tehostetaan valvonta- ja seurantatietojen kokoamista ja tilannekuvan arvioimista riskiperusteisen valvonnan kehittämiseksi ja toiminnan tehostamiseksi.

Vaikuttavuuden ja paremman tilannekuvan saamiseksi on otantavalvontaa joiltain osin kohdennettava aiempaa enemmän vuosittain vaihtuviin osa-alueisiin. Valvonnan lisäksi on eläinten terveyden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi kannustettava elinkeinon ja eläintenpitäjien omia vastuullisia toimintatapoja. Viestintää, koulutusta ja sidosryhmäyhteistyötä on edelleen kehitettävä.

Elintarviketurvallisuus

Suomen elintarviketurvallisuustilanne on hyvä ja suomalaisten yritysten vastuullisuus pääsääntöisesti hyvä. Hyvän elintarviketurvallisuustilanteen säilyttämisessä keskeistä on tilannetietoisuuden ylläpitäminen ja muutosten ennakointi. Valvonta- ja seurantaohjelmien, riskinarviointien ja tieteellisen tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa riskinhallinnan tueksi. Lisäksi valvonnasta saatavia tietoja on hyödynnettävä riskinhallinnan kehittämisessä yhä paremmin, jotta päästään pureutumaan ongelmien ja puutteiden juurisyihin. Valvontaan on kehitettävä uusia keinoja, joilla voidaan hallita globaalin elintarvikeverkoston mukanaan tuomia riskejä. Yhteistyötä muiden maiden viranomaisten kanssa on kehitettävä edelleen ylikansallisten ongelmien tunnistamiseksi ja torjumiseksi.

Yhteistyö elinkeinon kanssa on keskeistä yhteisten päämäärien saavuttamiseksi ja siihen tulee panostaa edelleen. Toisaalta elintarvikelain kokonaisuudistuksessa olisi taattava keinoja puuttua tehokkaasti tahallisesti vaatimusten vastaisesti toimivien yritysten toiminnan suitsimiseksi. Yritysten ja kuluttajien polarisoituminen haastaa viranomaistoimintaa entistä enemmän. Tutkittuun tietoon perustuvan asiantuntijatiedon osuvuus ja ajoitus korostuvat maailmassa, jossa tiedontulva hämmentää kuluttajien ymmärrystä.

Tiivistelmä

1. Valvonnan tehokkuus ja vaikuttavuus

Koko valvontaketjua koskevat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet saavutettiin pääosin:

- Kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden vaikuttavuustavoitteet saavutettiin. Vaarallisia kasvintuhoojia havaittiin, mutta niiden ei todettu asettuneen Suomeen pysyvästi. Markkinoilla olevat maatalouden tuotantopanokset olivat tuotanto-ominaisuuksiltaan luvatus mukaisia ja virheelliset tuote-erät saatiin toimenpiteiden avulla poistettua. Yritysten kiinnostus vastuullisuuden kasvattamiseen ja omien riskinhallintatoimenpiteiden kehittämiseen on selvästi kasvussa.
- Eläinten terveydelle ja hyvinvoinnille asetetut vaikuttavuustavoitteet saavutettiin pääosin. Eläintauti- ja mikrobilääkeresistenssitilanne säilyivät hyvinä. IHN-tautia todettiin kirjolohissa (tautiepidemian jatko vuodelta 2017), mutta muutoin tuotantoeläimissä ei todettu helposti leviäviä tai vaarallisia eläintauteja. Suomi säilyi edelleen vapaana useimmista valvottavista eläintaudeista. Vaatimukset täyttävien tilojen määrä eläinten hyvinvoinnin otantavalvonnassa nousi. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin otantavalvonnassa todettiin epäkohtia noin puolella tiloista, mutta vakavia puutteita harvemmin (18 %). Elinkeinon ja eläintenpitäjien oma vastuunotto on ensisijaista eläinten ja osaltaan myös ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä.
- Elintarvikeeturvallisuuden taso säilyi kokonaisuutena hyvänä. Elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuuteen ja laatuun liittyvät erityistilanteet, kuten epidemiaselvitykset ja takaisinvedot, hoidettiin tehokkaasti. Toiminnan vaatimustenmukaisuus ja toimijoiden vastuunotto on parantunut. Ruokaketjun toimijat näkevät viranomaistoiminnan aiempaa vahvemmin toiminnan tukena ja lisäarvona toiminnan vaatimustenmukaisuuden varmistamisena ja todentamisena, millä on suotuisa vaikutus yrityksen kilpailukykyyn.

2. Resurssit

Elintarvikeketjun viranomaisvalvontaan (ml. laboratoriotoiminta ja riskinarviointi) käytettiin noin 1216 htv:ta, mikä on käytännössä edellisen vuoden tasolla. Huolimatta resurssien vähenemisestä pidemmällä aikavälillä (2013-2018), viranomaisten toimintatapojen jatkuva kehittäminen on mahdollistanut viranomaisvalvonnan riittävän toteutumisen lähestulkoon kaikilla valvontasektoreilla.

Laboratoriotoiminta oli riittävää ja laadukasta vastaamaan viranomaisvalvonnan tarpeisiin.

3. Valvontatulokset

- Kasvintuotannon eri sektoreilla tarkastusten ja valvontanäytteenottojen määrissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edellisiin vuosiin verrattuna. Valvontasuunnitelmien toteutumisen ja valvonnan tulosten perusteella toiminnan ja tuotteiden vaatimustenmukaisuus kaikilla kasvintuotannon sektoreilla on hyvä. Puutteiden korjaamiseksi käytettiin tehokkaasti hallinnollisia pakkokeinoja.
- Eläinten terveyttä ja hyvinvointia valvottiin pääsääntöisesti samalla tavoin kuin edellisenä vuonna. Valvontatulokset sekä laiminlyöntien määrä ja luonne vastasivat aiempien vuosien tuloksia. Epäilyyn perustuvien tarkastusten tulokset olivat suunnitelmalliseen valvontaan verrattuna odotetusti huonompia.
- Elintarvikeeturvallisuuden valvontasuunnitelmat (elintarvikkeet, rehut, luomu) toteutuivat pääosin suunnitellusti. Erityistilanteet (esim. ruokamyrkytykset,

takaisinvetojen ohjaukset) hoidettiin tehokkaasti. Oiva-järjestelmän puitteissa julkaistujen valvontatulosten mukaan noin 87 % yrityksistä täyttää vaatimukset hyvin tai erinomaisesti. Vakavia puutteita todetaan elintarvikevalvonnassa vain vähän. Oiva-tulosten perusteella yleisimpiä puutteita ovat hygieniaan, paikkojen soveltuvuuteen ja kunnossapitoon, omavalvontaan ja näytteenottoon sekä pakkausmerkintöihin liittyvien vaatimusten täyttäminen. Tuontielintarvikkeissa esiintyy enemmän elintarviketurvallisuusriskejä kuin kotimaassa tuotetuissa. Tuontirehujen salmonellalöydökset haastavat Suomen hyvää salmonellatilannetta. Salmonellan torjuntaan olisi löydettävä uusia kustannustehokkaita keinoja.

4. Havaittujen puutteiden analyysi

- Kasvintuotannon eri sektoreilla havaitut puutteet johtuivat usein toiminnanharjoittajien ja viljelijöiden tietämättömyydestä tai ymmärtämättömyydestä säädösten vaatimuksista. Osa poikkeamista johtui selvästi myös tahallisuudesta ja välinpitämättömyydestä. Tärkeää on seurata, onko petosten määrä nousussa. Tarvittaessa on tiukasti puututtava asiaan yhteistyössä muiden viranomaiset (esim. talousrikospoliisi ja verohallinto) kanssa. Puutteiden analysointi on tärkeää valvonnan vaikuttavuuden kehittämiseksi: puutteiden syiden tunteminen auttaa viranomaisia kohdentamaan työtänsä enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan.
- Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnassa todettuihin puutteisiin ei ole selvää yksittäistä syytä, vaan kyse on monitahoisista tekijöistä ja ne vaihtelevat eri eläinlajien välillä. Lemmikki- ja harraste-eläinten pitäjien laiminlyöntien taustalla on usein tietämättömyyttä. Vakavimpiin ongelmiin liittyy yleensä sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. Ammattimaisessa eläintenpidossa laiminlyöntien taustalla on harvoin tiedonpuute. Tyypillisiä syitä voivat olla turtuminen, jaksamisen väärinarviointi, säädösten noudattamisen kalleus ja alan lisääntyneet tuottavuusvaatimukset. Uusia vaatimuksia koskevien siirtymäaikojen päättymiseen ei aina osata varautua. Laiminlyöntien syyt ja määrät johtuvat eräillä sektoreilla myös hyvin yksityiskohtaisesta lainsäädännöstä ja sen noudattamisen tarkasta valvonnasta, esim. eläinten rekisteröinnissä ja merkitsemisessä. Myös otantojen riskiperusteinen kohdentaminen mm. eläinten suojelu-, rekisteröinti- ja merkitsemisvalvonnassa on lisännyt laiminlyöntien toteamista.
- Elintarvike- ja rehuvalvonnassa suurimpana yksittäisenä syynä vaatimusten täyttymisen puutteisiin oli toimijoiden tietämättömyys vaatimuksista. Tahallista jatkuvaa laistamista vaatimuksista on myös havaittavissa. Myös osaamisen puute, välinpitämättömyys, taloudelliset vaikeudet tai vaatimusten yksityiskohtaisuus lisäävät puutteita. Oiva-järjestelmä parantaa toimijoiden tietoja vaatimuksista ja vaatimusten noudattamista. Oiva on myös yhtenäistänyt lainsäädännön vaatimusten tulkintaa ja seuraamusten käyttöä.

5. Toimenpiteet puutteiden korjaamiseksi (kehotukset, pakkokeinot)

- Kasvintuotannon valvonnassa pakkokeinoina puutteiden korjaamiseksi annettiin kirjallisia huomautuksia, määrättiin tuote-erille maahantuonti- ja markkinointikieltoja ja hävittämismääräyksiä sekä puututtiin toiminnanharjoittajan oikeuksiin harjoittaa elinkeinoa. Pakkokeinojen valikoimaa tulisi lainsäädännössä täydentää rahallisilla sanktioilla, kuten seuraamusmaksuilla, koska ne vaikuttaisivat tehokkaammin toimijoiden asenteisiin korjata havaitut puutteet. Pakkokeinojen rinnalla tulee

jatkossa vahvistaa entisestään ennaltaehkäiseviä, valmentavaan otteeseen perustuvia toimintamalleja.

- Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnassa pakkokeinoina käytettiin kieltoja ja määräyksiä, joita voitiin tehostaa uhkasakolla. Vakavat laiminlyönnit tuotantoeläintiloilla johtivat useimmiten maataloustukien leikkauksiin ja/tai poliisitutkintaan. Lievissä epäkohdissa käytettiin useimmiten pakkokeinojen sijasta kehotuksia, neuvontaa ja ohjeistusta. Laittomien maahantuontien osalta eläimet määrättiin pääsääntöisesti palautettavaksi lähtömaahan tai lopetettavaksi.
- Elintarvike- ja rehuvalvonnassa käytetään yleisesti kehotuksia, joilla pyritään saamaan toimija korjaamaan puutteita. Oiva-järjestelmän arvioidaan yhtenäistävän myös pakkokeinojen käyttöä. Oiva lisää myös uusintatarkastuksia, joilla tarkastetaan edellisissä tarkastuksissa havaittujen puutteiden korjaaminen. Uusintatarkastuksilla varmistetaan epäkohtien poistuminen. Valvonnassa on kuitenkin edelleen panostettava myös perusasioden hallinnan ja puutteiden korjaamisen varmistamiseen. Tuontielintarvikkeiden valvonnassa erät, joissa havaitaan epäkohtia, hävitetään tai palautetaan lähtömaahan. Tuontirehujen osalta myös rehuerien käsittely epäkohdan poistamiseksi on mahdollista hävityksen ja palautuksen ohella.

6. Toimijoiden toiminnan parantamiseksi tehdyt toimenpiteet

Elintarvikeketjun valvontaviranomaiset osallistuivat aktiivisesti sääntelyn ja hallinnollisen taakan keventämiseen, selkeyttivät ohjeistuksiaan sekä vastasivat eri tahojen hallinnolle tekemiin esityksiin ja kysymyksiin ripeästi. Tarpeettoman byrokratian purkamisessa painotetaan norminpurkua tärkeämpänä viranomaisten ja asiakkaiden valmiutta toimintatapojensa ja asenteidensa muuttamiseen. Viranomaisten tulee suuntautua roolissaan entistä vahvemmin laadukkaaseen asiakaspalveluun, mahdollistajaksi, edellytysten luojaksi ja lisäarvon tuottajaksi yhteiskunnassa. Asiakastyötä edistettiin edelleen ottamalla käyttöön uusia vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemistä tapoja vahvistaen samalla valmentavaa otetta toiminnassa. Viranomaisten roolia ruokaketjun toimintaa hyödyntävänä kumppanina painotettiin ja toimijoiden omaa vastuullisuutta kilpailukyvyyn edistämiseksi vahvistettiin.

Elintarvikeketjussa on myös järjestetty viranomaisten toimesta koulutustilaisuuksia, avoimia työpajoja, uusiin säädöksiin liittyviä yhteisiä tulkintatapahtumia sekä harjoitettu tilannekohtaista viestintää.

7. Valvontajärjestelmän parantamiseksi tehdyt toimenpiteet

Monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa (VASU) asetetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja strategiset päämäärät ovat edelleen ajankohtaisia ja relevantteja. Elintarvikeketjun valvonnan vaikuttavuuden lisäämiseksi viranomaiset ovat edelleen sujuvoittaneet toimintaprosessejaan ja kehittäneet toimintaansa erityisesti johtamisessa, valmentamisessa ("valvojasta valmentajaksi") sekä avoimen vuoropuhelun edistämisessä yhdessä toimialojen kanssa. Toimintatavoissa painottuivat ennakointi, valvonnan riskiperusteisuus, asioiden avoin valmistelu sekä keskinäisen luottamuksen ja vuorovaikutuksen lisääminen. Viranomaisverkoston toiminta kuitenkin edellyttää toimintatapojen kehittämistä jatkossakin, jotta elintarvikeketjun turvallisuuden ja laadun valvonta voidaan turvata käytössä olevilla resursseilla.

Merkittävänä koko ruokajärjestelmää ja sen toiminnan ohjausta koskevana asiana toimialalla osallistuttiin aktiivisesti hallitusohjelmaan sisältyneen laaja-alaisen maakuntauudistuksen valmisteluun, jonka jatko odottaa uuden hallituksen linjauksia.

8. Onnistumisten analyysi

- Suomeen ei tullut pysyvästi uusia vaarallisia kasvi- tai eläintauteja: havaitut tautitapaukset saatiin nopeasti hallintaan ja niiden leviäminen estettiin.
- Viranomaisyhteistyö on edelleen kehittynyt. Elinkeinon ohjaukseen ja neuvontaan on panostettu yhdessä läpi ketjun: tiivis vuoropuhelu ja yhdessä tekeminen viranomaisten ja asiakkaiden kesken on lisännyt keskinäistä luottamusta, ymmärrystä ja toisilta oppimista. Yritykset ovat myös huomanneet, että hyvästä sääntelystä ja valvonnasta on hyötyä toiminnan vaatimustenmukaisuuden ja laadukkuuden osoittamiseksi ja todentamiseksi sekä vilpillisten toimijoiden poistamiseksi markkinoilta.
- Valvonnan riskiperusteisuuden kehittäminen on kohdentanut viranomaisvalvontaa ja sen resursseja oikein: riskiperusteisuuden edelleen kehittäminen on edistänyt viranomaisresurssien entistä tehokkaampaa käyttöä. Esimerkiksi suurin osa yrityksistä vaikuttaa olevan sellaisia, jotka pienellä tukemisella ja valmentamisella haluavat toimia säädöstenmukaisesti ja laadukkaasti. Tästä seuraa, että väheneviä resursseja voidaan käyttää todellisten riskien poistamiseen elintarvikeketjussa. Toisaalta on opittu tunnistamaan ne kohdat, joissa voidaan käyttää ns. joustoja toimijoiden tasapuolisuutta ja elintarvikeeturvallisuutta vaarantamatta.

9. Muutokset VASUun

Kappaleessa 7 kirjatut vuoden 2018 raportoinnissa esiin nousseet kehittämiskohteet huomioidaan elintarvikeketjun monivuotisen valvontasuunnitelman VASU:n 1. osan päivityksessä. Tämä päivitys tehdään 30.9.2019 mennessä. Elintarvikeketjun valvontaviranomaisten vuosittaiset valvontasuunnitelmat perustuvat VASU:ssa asetettuihin päivitettyihin tavoitteisiin. Kehittämiskohteet huomioidaan myös elintarvikeketjun viranomaisten osaamisen kehittämistä suunniteltaessa.

Liite 1. Eviran ja valvontaketjun yhteiskunnallisen vaikuttavuuden indikaattorit

Mittaristossa käytetyt arvosanat: 1=Tavoitteesta on luovuttu; 2=Tavoite ei ole toteutunut; 3=Tavoite toteutunut osittain; 4=Tavoite saavutettu; 5=Tavoite ylitetty

2018 Vaikuttavuuden tunnusluvut Q4, koko vuosi

1. Elintarviketurvallisuuden, eläinten terveyden ja kasvinterveyden korkea taso säilyy

4

Elintarviketurvallisuuden taso Suomessa on edelleen korkea.

Eläintautitilanne on säilynyt muutoin hyvänä, mutta korkeapatogeenista lintuinfluenssaa on todettu kolmessa luonnonvaraisessa merikotkassa. Lisäksi IHN-tartuntaa on todettu alkuvuonna kahdella kirjolohilaitoksella, tapaukset liittyvät vuoden 2017 epidemiaan.

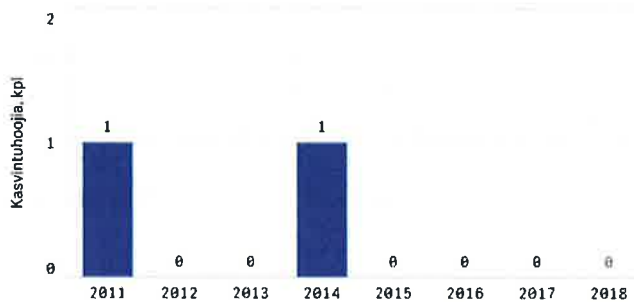
Kasvintuhoojatilanne on pysynyt hyvänä. Uusia vaarallisia kasvintuhoojia ei ole asettunut pysyvästi maahan.

Mit1 Kasvintuhoojien määrä

4

Uusien vaarallisten kasvintuhoojien määrä pysyvästi

Uusia vaarallisia kasvintuhoojia ei ole pysyvästi asettunut maahan vuoden 2018 aikana.

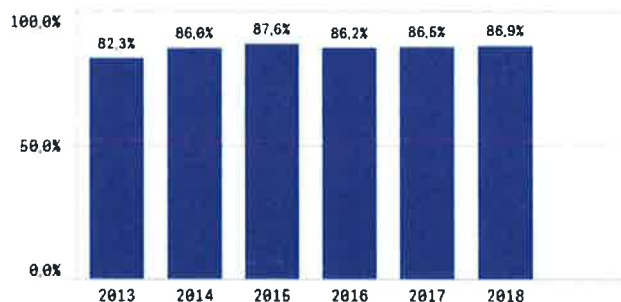

Mit2 Oiva-tulokset

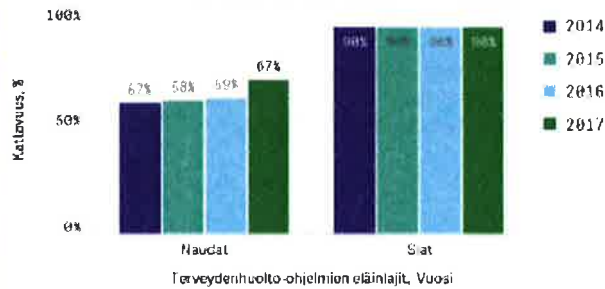
4

Oiva-tulokset

Elintarvikevalvonnan parhaimpien Oiva-tulosten osuus on vakiintunut noin 86-87 %, mitä voidaan pitää hyvänä.

Terveysthuolto-ohjelmien kattavuus

1 2 3 4 5

Sioilla terveydenhuolto-ohjelmien kattavuus liittyy Sikavaan, joka on sikaloitten terveysluokitusrekisteri. Sikava-terveysluokitusrekisterin kattavuus on vuosien ajan ollut samalla korkealla tasolla. Sikavan tarkoituksena on helpottaa sikaloitten kansallisen terveysluokituksen teknistä toteuttamista, ja suuret teurastamot käyttävät rekisteriä. Sikava täytti 10 vuotta vuonna 2013. Samana vuonna Evira hyväksyi Sikava-terveydenhuoltojärjestelmään perustuvan laatuja järjestelmän elintarvikelain mukaiseksi kansalliseksi laatuja järjestelmäksi, mikä on edelleen vakiinnuttanut Sikavan asemaa.

Kansalliseen nautaterveydenhuollon seuranta järjestelmään Nasevaan kuuluvien tilojen lukumäärä on suhteessa nautatilojen lukumäärään hieman noussut. Tilakoon kasvu ja tilojen lukumäärän väheneminen tulee osaltaan todennäköisesti lisäämään kattavuutta, sillä ETT ry:n ilmoituksen mukaan Nasevaan kuului eläinmäärältään yli 100 nautan karjoista jo 98 % vuonna 2017. Lääkkeiden luovuttamiseen liittyvä eläinlääkintölainsäädäntö, joka edellyttää terveydenhuoltosopimusta tuotantoeläinten omistajan tai haltijan ja eläinlääkärin välillä ja terveydenhuoltosuunnitelmaa ehtona lääkkeiden

Koko maan alueella vaatimukset täyttävien tuotantoeläintilojen osuus tarkastetuista (83 %) oli selvästi kasvanut vuonna 2017. Vaikka tavoitetta (85 %) ei aivan saavutettu, tulos on paras kymmeneen vuoteen.

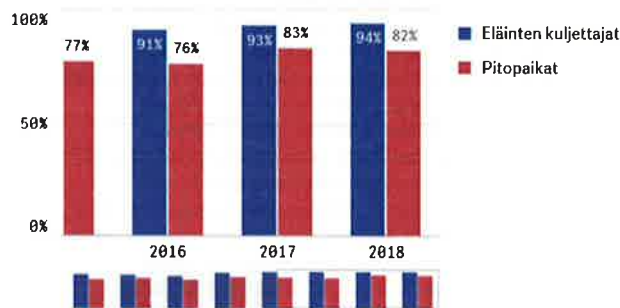
Tarkastustuloksissa oli kuitenkin eläinlajikohtaisia eroja.

Eläinten kuljetuksissa laiminlyöntien määrä jatkoi vähenemistään edellisvuoden tapaan. Vuonna 2017 jo 93 prosenttia tarkastetuista kuljetuksista täytti vaatimukset. Pitkään jatkuneella, tiiviillä yhteistyöllä eläinkuljetussektorin kanssa on saatu parannettua eläinten hyvinvointia kuljetusten aikana.

Mit4 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

3

Vaatimukset täyttävät hyvinvoinnin valvontakohteet

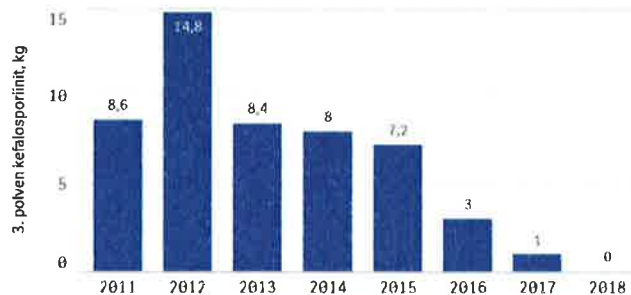

Koko maan alueella tuotantoeläintilojen otantatarkastuksissa havaittujen laiminlyöntien määrä (18 %) on hieman suurempi kuin edellisvuonna. Vaikka tavoitetta vaatimukset täyttävien tuotantoeläintilojen otantatarkastuskohteiden määrästä (85 %) ei aivan saavutettu, tulos on parhaimpia yli kymmeneen vuoteen.

Sellaisia laiminlyöntejä, joissa piti ryhtyä eläinsuojelulain mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, ei havaittu lainkaan. Tarkastustuloksissa oli kuitenkin selkeitä eläinlajikohtaisia eroja. Vuonna 2018 valvontaa kohdistettiin turkiseläinten pitoon. Turkiseläintiloista 37 %:lla havaittiin puutteita, mikä on selkeästi enemmän kuin vuonna 2017 (23 %).

Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnassa tavoitteena on, että vähintään 90 % tarkastetuista eläinkuljetuksista täyttää vaatimukset. Vuonna 2018 tähän tavoitteeseen päästiin jo neljäntenä vuotena peräkkäin, laiminlyöntejä havaittiin jälleen vähemmän (6 %) kuin edellisenä vuonna (7 %). Eläinten suojelua kuljetuksen aikana koskeva lainsäädäntö on ollut voimassa yli kymmenen vuotta ja toimintatavat ovat selkeästi vakiintuneet. Yhteistyö eläinkuljetussektorin kanssa on ollut ratkaisukeskeistä.

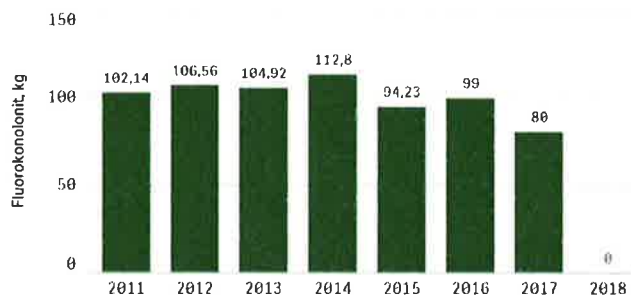
3. polven kefalosporiinit

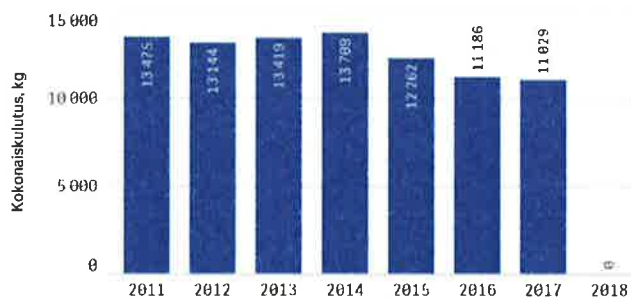
Kolmannen polven kefalosporiinien myyntimäärä on laskenut merkittävästi ja vuonna 2017 se oli enää alle yksi kilo. Syynä laskuun on toisaalta Eviran valvontaprojekti, joka kohdistui valmistetta eniten hankkineisiin eläinlääkäreihin, ja toisaalta se, että myyntiluvan haltijat poistivat tuotantoeläimille hyväksytyt kolmannen polven kefalosporiinivalmisteet Suomen markkinoilta lokakuussa 2016.

Fluorokinolonien myyntimäärät ovat pysyneet suhteellisen tasaisina ja alhaisina. Vuonna 2017 myynti kuitenkin laski verrattuna edellisiin vuosiin. Syytä laskulle ei tunneta, mutta Evira on muistuttanut eläinlääkäreitä säännöllisesti kriittisen tärkeiden mikrobilääkkeiden hallitusta käytöstä.

Fluorokinolonit

Kokonaiskulutus

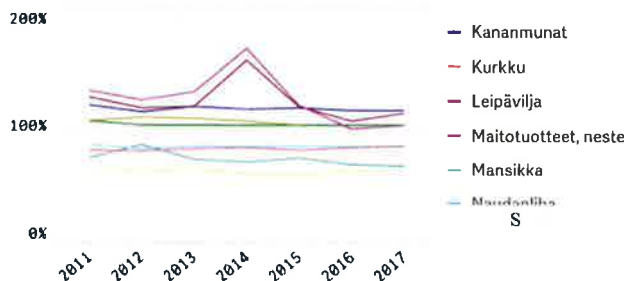

Evira tukee korkealaatuisen ruoan tuotantokykyä asiantuntemuksensa ja tarjoamiensa neuvonta-, valvonta- ja laboratoriopalvelujen avulla. Elintarvikeomavaraisuuden taso on ollut melko vakaata, eikä siinä tapahtunut suuria muutoksia vuonna 2018 millään sektorilla. Tuotantopanosten laadun varmistamisella pystyttiin luomaan hyvät tuotantoedellytykset kotieläin- ja kasvintuotantoon.

Mit6 Elintarvikeomavaraisuus

4

Elintarvikkeiden omavaraisuusaste

Omavaraisuuden kehitys on ollut viime vuosina melko vakaata. Tuotannon heikko kannattavuus saattaa kuitenkin uhata kotimaisen tuotannon määrää lähivuosina.

Mit7 Kasvinsuojeluaineiden myynti

4

Kasvinsuojeluaineiden myynti

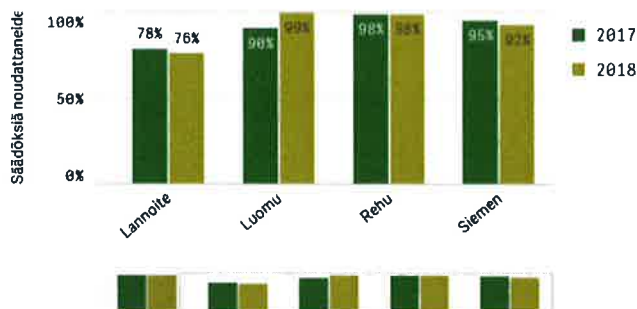

Kasvinsuojeluaineiden myyntikehityksessä merkittävää on rikkakasvien torjunta-aineiden myynnin määrän lasku. Kasvinsäätteiden ja kasvitautien ja tuholaisten torjunta-aineiden myynti on pysynyt vakaana.

Mit8 Maatalouden tuotantopanokset

4

Vaatimukset täyttävät valvontakohteet

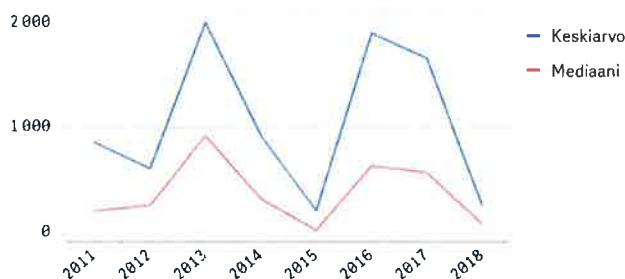
Valvontatulosten perusteella tuotantopanosten vaatimustenmukaisuus on erinomaisella tasolla. Korkea vaatimustenmukaisuus merkitsee, että tuotantopanokset vastaavat luvattuja laatutietoja ja ne ovat puhtaita. Laadukkaat tuotantopanokset ovat mahdollistaneet kilpailukykyisen tuotannon ja hyvän elintarviketurvallisuuden tason säilymisen.

Evira tukee ilmastonmuutokseen sopeutumista pitämällä yllä ja varautumalla uusiin kasvi- ja eläintauteihin ja elintarvikeriskeihin. Vuoden 2018 osalta voidaan arvioida, että vaikka tauti- ja tuholaispauksia on ilmennyt, ne on pystytty hoitamaan siten, että elintarviketurvallisuus, eläinten ja kasvien terveys, ympäristön puhtaus ja yrittämisen edellytykset eivät ole vaarantuneet. Evira on panostanut yhdessä kumppaniensa kanssa ennaltaehkäisevään viestintään eläintauti- ja kasvintuhoojariskien yleisen tunnettuuden lisäämiseksi. Viljoilla satokauden 2017 hometoksiinipitoisuuksien hallinnassa on onnistuttu hyvin, koska toksiinipitoisuuksien seuranta viljakaupassa on aktiivista ja toksiineista on tiedotettu paljon.

Mit9 Hometoksiinit

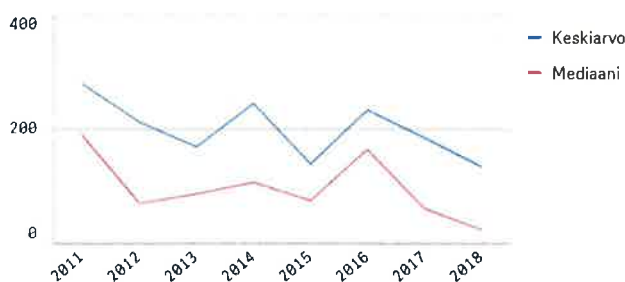
4

Kauran DON, µg/kg

Vuoden 2018 kasvukauden kauran hometoksiinipitoisuudet olivat matalalla tasolla johtuen pääosin poikkeuksellisen kuivasta ja lämpimästä kasvukaudesta.

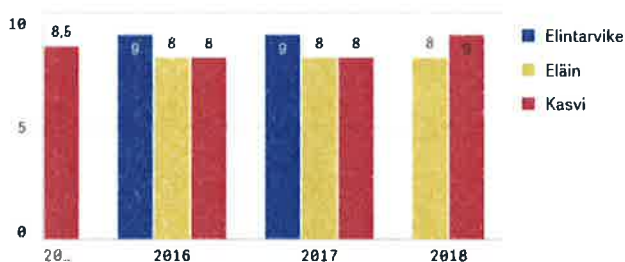
Kauran T-2 ja HT-2, µg/kg

Mit10 Uusien vaarojen hallinta

4

Onnistuminen uusien vaarojen hallinnassa

Globalisoituminen ja suomalaisen eläintuotannon rakennemuutos lisäävät elintarviketurvallisuusriskejä. Niiden hallinnalle on keskeistä tilannetietoisuus (seuranta, analytiikkavalmius, toimivat hälytysjärjestelmät) sekä toimiva valmiusjärjestelmä.

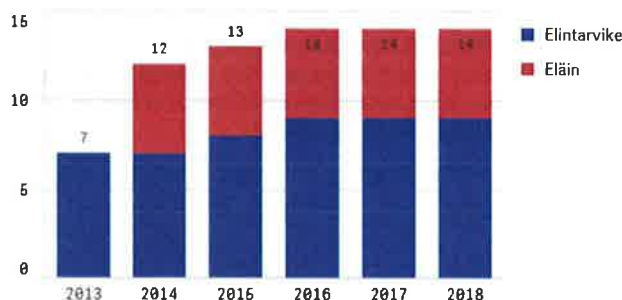
Vuoden 2018 aikana esiin tulleet eläintauti- ja kasvintuhoojalöydökset on saatu hallintaan. Kaikilla sektoreilla on tehty paljon työtä ennaltaehkäisevän viestinnän ja tietoisuuden lisäämiseksi, esim. afrikkalaisen sikaruton osalta.

Kansallisten laatujärjestelmien kokonaismäärälle ei ole tarkoituksenmukaista asettaa määrällistä tavoitetta. "LAATUVASTUU"-termillä näkyvä kansallinen laatujärjestelmä kattaa 98 % Suomessa kasvatetuista sioista ja niistä saatavasta sianlihasta. Käytännössä täysi saturaatio on saavutettu, koska tiedossa on, että muutama pitopaikka jää aina luonnollisista syistä laatujärjestelmän vaatimusten ulkopuolelle.

Mit11 Hyvän käytännön oppaat

4

Elinkeinoon laatimat hyvän käytännön oppaat

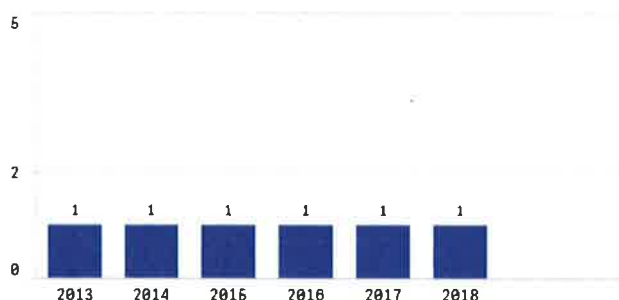

Evira ja Ruokavirasto kannustaa elinkeinoa hyvän käytännön ohjeiden laatimiseen ja panostaa arvioitavaksi toimitettujen hyvän käytännön ohjeiden arviointiin. Uusien hyvän käytännön ohjeiden tarpeesta ja laatimisesta vastaa elinkeino itse. Vuonna 2018 uusia elintarvikealan hyvän käytännön ohjeita lähetettiin arvioitavaksi ja arvioitiin 1 kpl. Rehupuolelta yksi hyvän käytännön ohje poistettiin vanhentuneena alkuvuodesta 2018.

Mit12 Laatujärjestelmät

3

Eviran hyväksymät kansalliset laatujärjestelmät

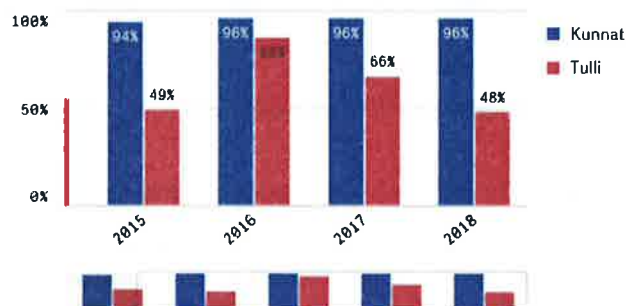
Kansallisten laatujärjestelmien kokonaismäärälle ei ole tarkoituksenmukaista asettaa määrällistä tavoitetta. "LAATUVASTUU"-termillä näkyvä kansallinen laatujärjestelmä kattaa 98 % Suomessa kasvatetuista sioista ja niistä saatavasta sianlihasta. Käytännössä täysi saturaatio on saavutettu, koska tiedossa on, että muutama pitopaikka jää aina luonnollisista syistä laatujärjestelmän vaatimusten ulkopuolelle.

Evira on toistaiseksi pystynyt ylläpitämään riittävää laboratorioanalyysivalmiutta keskeisimmille vaaroille ja ravinteille.

Mit13 Pakkausmerkintätarkastukset

4

Pakkausmerkintätarkastukset, joilla ei ole havaittu puutteita

Kaikkiaan tarkastuksia tehtiin kunnissa 25414 kpl. Yleisiä pakkausmerkintöjä tarkastettiin 9140 tarkastuksella. Pakkausmerkintätarkastuksia, joissa ei todettu merkittäviä puutteita (A + B tulos) oli 96 % (8742 tarkastusta) tehdyistä pakkausmerkintätarkastuksista. Saatu tulos on keskimääräistä korkeampi suhteessa yleensä Oivassa saatuun A + B -kokonaistarkastustulokseen (87 %).

Tullilaboratorio teki vuonna 2018 yhteensä 1509 alustavaa pakkausmerkintätarkastusta (ml. elintarvikekontaktimateriaalit). Tarkempaan tarkastukseen ohjattiin 204 näytettä, joista 99 näytteessä todettiin vakavia merkintävirheitä. Ne johtivat määräykseen korjata virheet eli asiasta annettiin hylkäyspäätökset. Lieviä pakkausmerkintävirheitä todettiin 105 (huomautukset).

Liite 2. Elintarvikeketjun viranomaisten toimintaa kuvaavien kriittisten menestystekijöiden toteutuminen.

Mittaristossa käytetyt arvosanat: 1=Tavoitteesta on luovuttu; 2=Tavoite ei ole toteutunut; 3=Tavoite toteutunut osittain; 4=Tavoite saavutettu; 5=Tavoite ylitetty

2018 Toiminnalliset tunnusluvut Q4, koko vuosi

1. Kuluttaja luottaa suomalaiseen elintarvikeketjuun ja Eviran viesti kuluttajille tunnustetaan.

4

ELÄIN: kyseisellä ajanjaksolla ei ollut ennakoimattomia tilanteita.

ELINTARVIKE: kyseisellä ajanjaksolla ei ollut ennakoimattomia tilanteita. Viestintä onnistui hyvin.

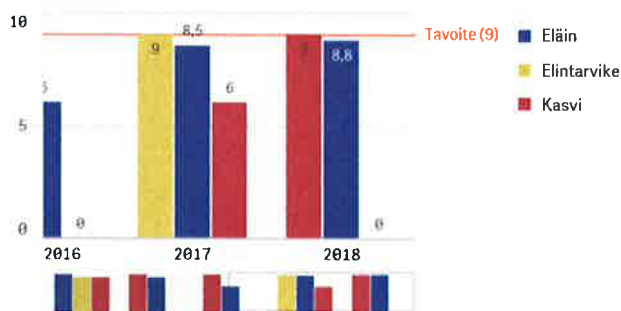
KASVI: kyseisellä kvartaalilla ei ollut ennakoimattomia tilanteita.

Vuosineljänneksen toteutumaa tarkastellessa voidaan todeta, että Eviran ja sen kumppaneiden toiminnalla on vahvistettu kuluttajien luottamusta suomalaiseen elintarvikeketjuun. Viestintä on ollut aktiivista, ja vaikka viestittävät asiat ja havainnot ovat voineet olla vakavia, yleinen ilmapiiri elintarviketurvallisuuteen, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin ja kasvintuotantoon liittyen on ollut rauhallinen. Suomalaisten elintarvikkeiden uudet vientiavaukset ja niiden yhteydessä uutisoidut elintarvikkeidemme korkeat laatuominaisuudet ovat osaltaan vahvistaneet kuluttajien käsitystä puhtaasta ja turvallisesta ruuasta.

Mit1 Ennakoimattomat tilanteet

4

Ennakoimattomien tilanteiden läpimenoaika, (1-10)

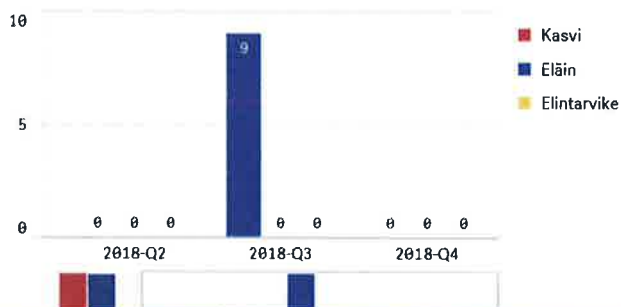

Eläinten terveydessä ja hyvinvoinnissa ei ollut ennakoimattomia tilanteita tällä ajanjaksolla.

Elintarviketurvallisuudessa ei ollut ennakoimattomia tilanteita tällä ajanjaksolla.

Kasvintuotannossa ei ollut ennakoimattomia tilanteita tarkastelujaksolla.

Ennakoimattomien tilanteiden läpimenoaika, (1-10)

Tutkimustyö ja julkaisujen laadinta tukivat diagnostiikan kehittämistä, lisäsivät eviralaisten asiantuntemusta sekä tukivat toimijoiden osaamista ja verkostoitumista. Artikkelien julkaiseminen lisäsi Eviran kansallista ja kansainvälistä vaikuttavuutta ja näkyvyyttä.

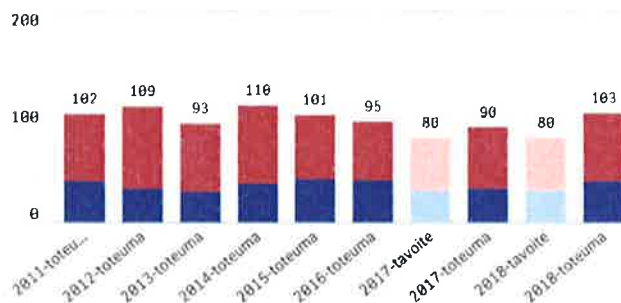
Erakko-Elmo järjestelmän kautta on saatu julkaistua 1. tietokokonaisuus julkaistua Evira.fi-sivuilla avoin tietoporttaalin kautta. Tämä tietokokonaisuus koski viljan laadun seuranta. Evira on toiminut aktiivisesti myös toimintaympäristön ilmiöiden seurannassa ja niiden vaikutusten analysoinnissa, ja järjestänyt mm. kasvintuotannossa seminaarin kasvintuotannon uusista innovaatioista ja tulevaisuuden ruoasta.

Mittareiden valossa olemme menossa kohti päämäärää.

Mit2 Artikkelit

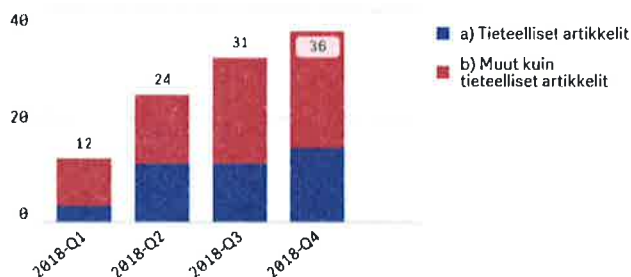
4

Evirassa syntyneiden artikkeleiden lukumäärä, kpl

Artikkeleita julkaistiin 2018 noin neljänneksen v. 2014 asetettuja tavoitteita enemmän. Tutkijat ja asiantuntijat ahkeroivat sekä tieteellisten tulosten raportoisessa että työnsä kansantajuisemmassa esittelyssä ammatti- ym. lehdissä. Valtaosa julkaisuista on syntynyt kansallisen ja/tai kansainvälisen yhteistyön tuloksena ja pienempi osa Eviran johdolla.

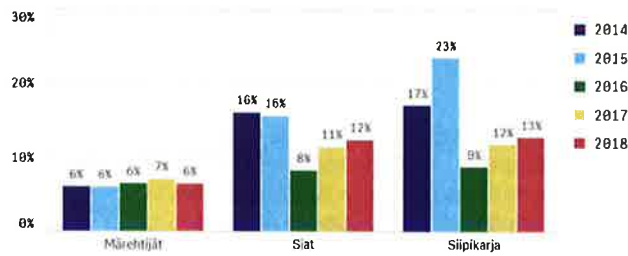
Evirassa syntyneiden artikkeleiden lukumäärä, kpl

Mit3 Diagnostiset tutkimukset

4

Näytteltä lähettäneiden tilojen osuus kalkista tiloista, %

Märehtijöiden näytemäärä on vähentynyt ja tilalukumäärä hieman vähentynyt, mutta tautitilanne ei ole muuttunut.

Sikanäytteiden kokonaismäärässä ei ollut erityistä muutosta, mutta ulostenäytteitä lähettäneiden tilojen lukumäärä lisääntyi jonkun verran.

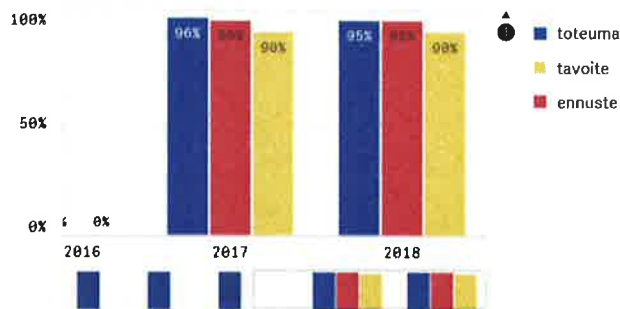
Tautitilanne meillä merkittävien tartuntojen (porsasyskä, dysenteria) suhteen on ollut rauhallinen.

Siipikarjanäytteitä sairauden syyn selvitykseen toimittaneiden tilojen lukumäärä on hieman noussut johtuen kalkkunatuotannossa esiintyneiden jalkojen kasvuhäiriöistä jonka taustalla on fosforin puute. Tilanne on korjaantunut loppuvuodesta.

Mit4 Vertailututkimukset

5

Hyväksytysti suoritettujen tutkimusten osuus, %

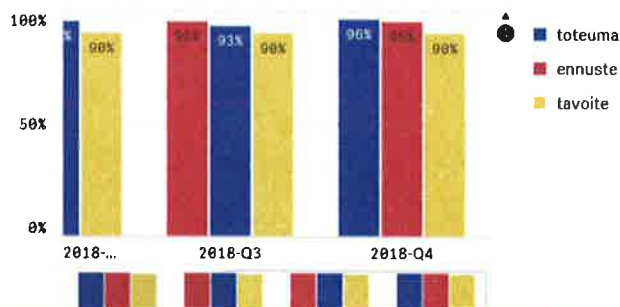

Hyväksytysti suoritettujen vertailututkimusten osuus ylitti kaikilla kvartaalilla tavoitetason.

Tarkasteltaessa kaikkia vuonna 2018 tehtyjä vertailututkimuksia hyvien tulosten osuus on 96%.

Asetettu tavoite on saavutettu.

Hyväksytysti suoritettujen tutkimusten osuus, %

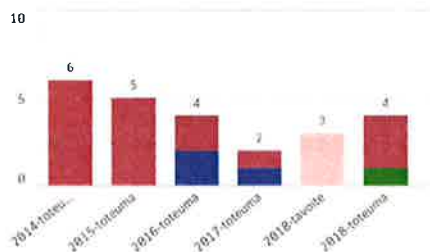
Vuonna 2018 valmistui useita elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskinarviointoja ja -raportteja. Ne koskivat elintarvikeparanteita, salmonellariskiä kustannusvaikutuksineen, lannoitteiden raskasmetalleja ja hormonihäiriöiden vaikutuksia elintarvikeketjussa.

Tunnuslukujen valvossa olemme menossa kohti päämäärää

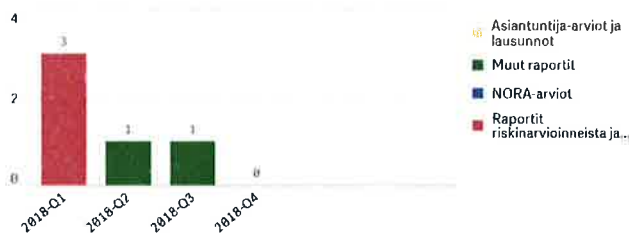
Mit5 Riskinarviointiraportit

4

Riskinarviointiraporttien määrä, kpl

Riskinarviointiraporttien määrä, kpl

Vuonna 2018 valmistui useita elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskinarviointoja ja -raportteja. Ne koskivat elintarvikeparanteita, salmonellariskiä kustannusvaikutuksineen, lannoitteiden raskasmetalleja ja hormonihäiriöiden vaikutuksia elintarvikeketjussa.

Tavoite kolmen riskinarviointiraportin julkaisemisesta saavutettiin jo vuoden 2018 ensimmäisen kvartaalin aikana.

1. Katsaus elintarvikearomeihin. Eviran tutkimuksia 1/2018
2. Elintarvikkeiden lisäaineet – riskiprofiili. Eviran tutkimuksia 2/2018
3. Risk assessment and cost-benefit analysis of salmonella in feed and animal production (Rehusalmonellaraportti). Eviran tutkimuksia 3/2018

Edellä mainittujen lisäksi osallistuttiin seuraavien raporttien kirjoittamiseen:

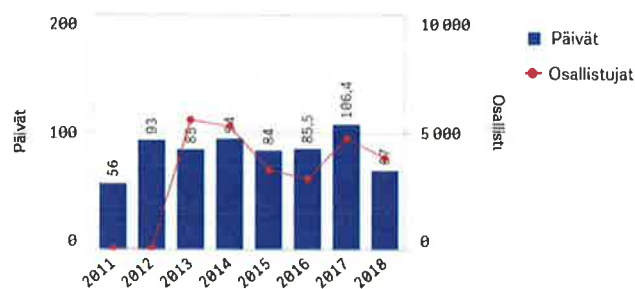
1. Assessment of risks related to increasing heavy metal limits for fertilizers in Finland. Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2018:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-976-0>
2. New EU criteria for endocrine disruptors: Consequences for the food chain. TemaNord 2018:537. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn%3Anbn%3Ase%3Anorden%3Aorg%3Adiva-5334>

Toimijoita ja valvontaviranomaisia on koulutettu uusista vaatimuksista. Koulutuksissa on hyödynnetty uutta teknologiaa. Sekä viranomaisten että toimijoiden osallistuminen koulutuksiin on kutakuinkin vuosittaisen vaihtelun rajoissa. Kokonaisuutena voidaan arvioida, että menestystekijän osalta kehitys on ollut oikean suuntaista ja tavoite on toteutumassa.

Mit6 Annettu koulutus

4

Eviran viranomaisille antamien koulutuspäivien määrä sekä Eviran

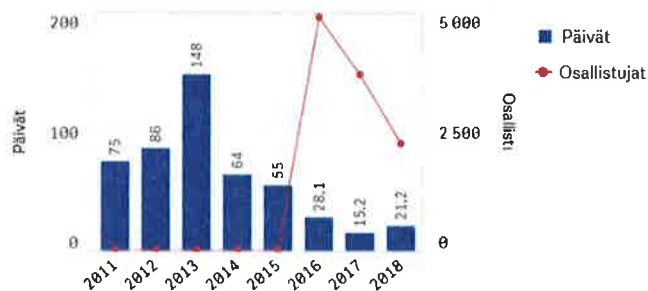

Viranomaisille järjestettiin neljännen kvartaalin aikana noin 23 päivää koulutusta ja koulutukseen osallistui 964 henkilöä. Koulutusmäärät ovat hieman edellisvuotta alhaisemmat. Toteuma tukee strategisten tavoitteiden saavuttamista. Koulutuksen kehittymistä kannattaa seurata. Tulevaisuudessa uudet valmennuksen ja koulutuksen toimintatavat kuten verkko-opiskelu yleistyvät.

Eviran viranomaisille antamien koulutuspäivien määrä sekä Eviran

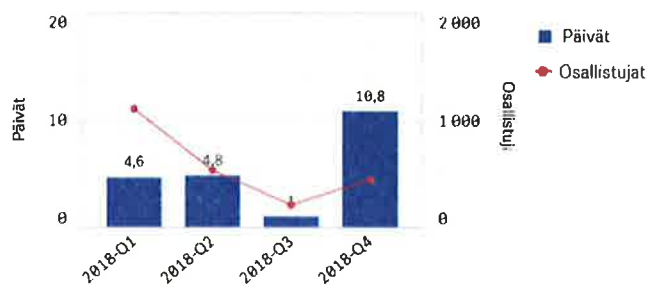

Eviran toimijoille antama koulutus kokonaisiksi päiviksi muutettuna

Toimijoille annettiin neljännellä kvartaalilla 11 päivää. Koulutukseen osallistui 432 henkilöä. Mittarin valossa ollaan menossa kohti strategista tavoitetta. Koulutusmuotojen muuttuessa pelkästään koulutuspäivien mittaaminen ei anna oikeaa kuvaa viranomaisten aktiivisuudesta toimijoiden ohjaamisessa. Yhä suurempi merkitys on verkko-oppimisella.

Eviran toimijoille antama koulutus kokonaisiksi päiviksi muutettuna

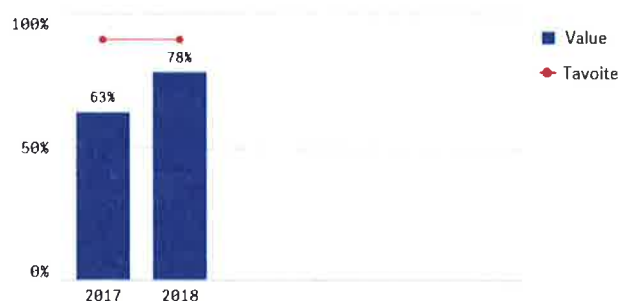
Tietojärjestelmähankkeista VATI on edennyt suunnitelman mukaisesti. ELVI jouduttiin keskeyttämään toistaiseksi. EPR valmistuu aikataulusta myöhässä vuoden 2019 alussa. Nautarekisteri etenee suunnitellusti. ID (ELVA) on aikataulusta myöhässä. ELTE on jäljessä tavoiteaikataulusta oletettua hitaamman rahoituspäätöksen takia. Touko (= ent. Sähkösiemen) eteni tarkastelujaksolla tällä hetkellä vauhdikkaasti ja se on valmistumassa tämän vuoden aikana.

Eviran toiminnasta saatu palaute on ollut pitkälti positiivista. Palautteen käsitetty aloitetaan tavoiteajassa, palautteen perusteella tehtävien korjaavien toimenpiteiden toteutumista seurataan ja tehtyjen korjausten vaikuttavuus arvioidaan. Tämä toivottavasti parantaa viranomaistoiminnan asiakkaille tuottamaa lisäarvoa.

Mit8 Asiakaspalaute

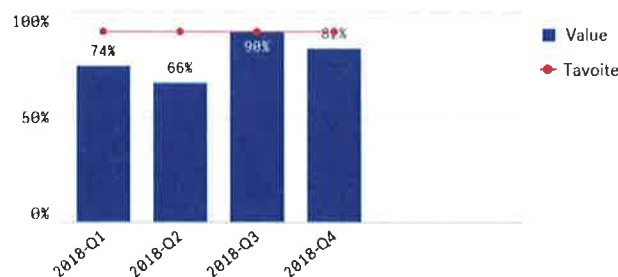
3

Asiakaspalautteen käsittelyaika, aloitettu 14 vrk kuluessa, % palauti

Ulkoista asiakaspalautetta saatiin kolmannella kvartaalilla 34 kpl, joista 82 % käsiteltiin tavoiteajassa. Käsittelyn mediaaniaika oli 1 vrk. Asiakaspalautteen käsittelyaika on tavoitteen (90 %) tuntumassa, mutta edelleen täytyy lisätä muistuttamista palautteen käsittelyn merkityksestä asiakkaan palvelukokemuksen parantamisessa.

Asiakaspalautteen käsittelyaika, aloitettu 14 vrk kuluessa, % palauti

Mit9 Tietojärjestelmähankkeet

3

Tietojärjestelmähankkeiden toteutuminen

Tietojärjestelmähankkeet	Vuosi j				
	Kvartaali j				
	P 2014	P 2015	P 2016	P 2017	P 2018
ELTE/rajoittavat määräykset					
Elvi					
EPR					
Erakko					
ID/valvontasovellus					
Nautarekisteri					
Sähkösiemen					
VATI					

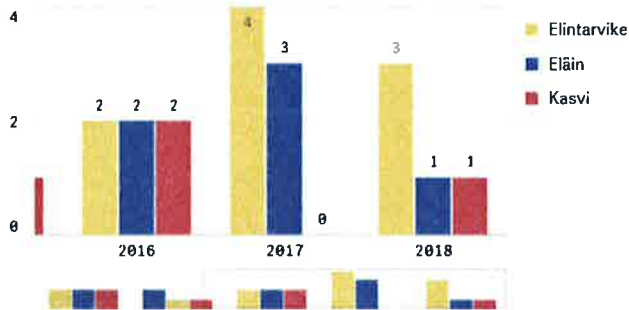
Elvi: Valvonnan riskiperusteisuuden edelleen kehittämistä on hidastanut Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmän (ELVI) kehittäminen keskeyttäminen toistaiseksi. ELVIN kehittämistä on tarkoitus jatkaa asiakas- ja käyttäjälähtöisesti yhteistyössä ELTE- ja VATI-hankkeen kanssa. VATI: etenee suunnitelman mukaisesti, suunnitelmaa on muokattu matkan varrella, jotta välttämättömimmät toiminnot saadaan toteutettua. Käyttäjäkoulutukset järjestetään syksyn aikana ja osa kunnista on jo mukana testaamassa järjestelmää. Vati on tarkoitus ottaa käyttöön kaikissa kunnissa tammikuussa 2019. Sähkösiemen on edennyt kvartaalin aikana vauhdikkaasti, ja se on valmistumassa kutakuinkin suunnitelma mukaisesti.

Voidaan arvioida, että tavoite on toteutumassa normaalisti. Tarkastelujaksolla ei ollut valmiusharjoituksia. On kuitenkin tärkeää, että valmiusharjoittelu olisi vakiintunut osa Eviran ja sen kumppaneiden toimintaa, koska toimintaympäristön muutokset, esim. etämyynti sekä tavaroiden liikkumisen lisääntyminen, lisäävät erilaisten vaarojen ja niistä aiheutuvien riskien määrää ja riskien toteutumisen todennäköisyyttä. Eviran laboratoriot ovat ottaneet käyttöön uusia analyysimenetelmiä mm. valmiuden ylläpitämiseksi.

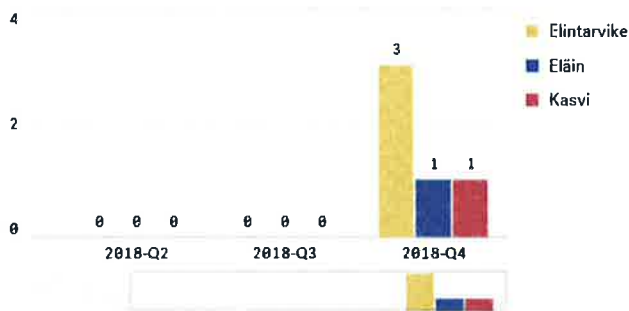
Mit10 Valmiusharjoitukset

3

Valmiusharjoitusten määrä, kpl

Valmiusharjoitusten määrä, kpl

Raportointijaksolla 2018/Q1 ei ollut harjoituksia. Loppuvuodeksi on suunniteltu eläin- ja elintarvikepuolen yhteinen lintuinfluenssaharjoitus. Komissio on suunnittelemassa EU-jäsenvaltioiden yhteistä elintarvike-epidemiaharjoitusta. Huoltovarmuuskeskus saattaa järjestää loppuvuodesta jonkun myös Eviran sektoria koskevan harjoituksen.

Raportointijaksolla 2018/Q2 ei ollut harjoituksia. Yllä olevien suunniteltujen harjoitusten lisäksi on 7.11. Taisto18-harjoitus, joka koskee EU:n tietosuojasetuksen vaatimusten täyttymistä häiriötilanteiden hallinnassa.

Raportointijaksolla 2018/Q3 ei ollut harjoituksia. Suunniteltuun Huoltovarmuuskeskuksen pandemiaharjoitukseen (26.9) ei liitetty Eviran toimintaa koskevaa näkökulmaa. Yllä olevien suunniteltujen lisäksi on 5.-23.11 EU:n kriisinhallintaharjoitus, johon Evira osallistuu.

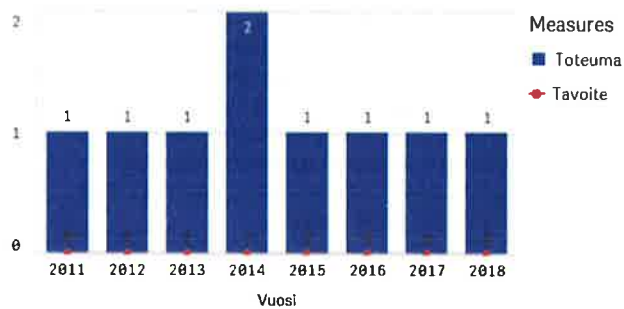
Raportointijaksolla 2018/Q4 oli 3 harjoitusta:
 - Elintarviketurvallisuus 2 harjoitusta: pooliharjoitus ja sisäinen ASF-harjoitus
 - Koko Evira harjoitteli TAISTO18-tietosuojan valmiusharjoituksessa.

Ravitsemuksellinen elintarviketurvallisuus huomioidaan ravitsemussuosituksissa. Valtion ravitsemusneuvottelukunta on laatinut toimintasuunnitelman jatkotyöstään. Eviran laboratoriot osallistuvat aktiivisesti elintarvikkeiden koostumusanalyysitietojen keräämiseen.

Mit11 Ravitsemusturvallisuusprojektit

4

Valvontaprojektien määrä, kpl

Vuonna 2018 toteutettiin yksi ravitsemusturvallisuusprojekti, yhteispohjoismainen gluteenittomien elintarvikkeiden valvontahanke.

Liite 3. Elintarvikeketjun valvonnan resurssit (htv) sekä vertailu vuosiin 2012- 2018

Viranomaisen ja toimintakokonaisuus	Tutkimus ja riskin- arviointi	Labora- torio	Valvonta	Vuonna 2018 yhteensä	Vuonna 2017 yhteensä	Vuonna 2016 yhteensä	Vuonna 2015 yhteensä	Vuonna 2014 yhteensä	Vuonna 2013 yhteensä	Vuonna 2012 yhteensä
Ministeriöt										
MMM	0,0	0,0	53,0	53,0	53,0	53,0	53,0	53,0		
STM	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0		
Evira*										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.	5,0	47,0	69,0	121,0	120,0	124,0	125,0	181,0	191,0	179,0
Eläinten terveys ja hyvinvointi	8,0	131,0	56,0	195,0	187,0	179,0	186,0	220,0	229,0	219,0
Elintarviketurvallisuus	16,0	107,0	213,0	336,0	338,0	324,0	321,0	314,0	313,0	298,0
Evira yhteensä	29,0	285,0	338,0	652,0	645,0	627,0	632,0	715,0	733,0	696,0
ELY-keskukset*										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.	0,0	0,0	18,2	18,2	17,8	19,2	36,7	39,8	46,2	46,7
Eläinten terveys ja hyvinvointi	0,0	0,0	7,5	7,5	5,8	6,0	6,1	5,9	6,2	6,8
Elintarviketurvallisuus**	0,0	0,0	26,0	26,0	25,4	24,3	3,6	2,6		
ELY-keskukset yhteensä	0,0	0,0	51,7	51,7	49,0	49,5	46,4	48,3	52,4	53,5
AVIt										
Eläinten terveys ja hyvinvointi	0,0	0,0	44,0	44,0	41,6	34,5	40,2	40,0	40,0	31,1
Elintarviketurvallisuus	0,0	0,0	19,0	19,0	17,8	13,4	17,2	17,0	15,3	14,8
AVIt yhteensä*****	0,0	0,0	63,0	63,0	59,4	47,9	57,4	57,0	55,3	45,9
Kunnat										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.	0,0	0,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Eläinten terveys ja hyvinvointi	0,0	0,0	61,4	61,4	61,6	62,0	57,0	60,0	60,0	77,0
Elintarviketurvallisuus	0,0	0,0	260,0	260,0	271,9	252,8	263,0	276,4	296,0	290,2
Kunnat yhteensä	0,0	0,0	328,4	328,4	340,5	321,8	327,0	343,4	363,0	374,2
Tulli *****										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	13,0	16,0	16,0	16,0	16,0
Eläinten terveys ja hyvinvointi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Elintarviketurvallisuus***	0,0	30,0	0,0	30,0	30,0	80,0	82,0	84,0	84,0	84,0
Tulli yhteensä	0,0	30,0	2,0	32,0	32,0	93,0	99,0	101,0	101,0	101,0
Valvira										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5
Elintarviketurvallisuus**	0,0	0,0	1,6	1,6	1,9	1,1	1,1	1,2	0,8	0,8
Valvira yhteensä	0,0	0,0	1,6	1,6	1,9	1,4	1,4	1,7	1,3	1,3
Tukes *****										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	22,0	22,0
Puolustusvoimat										
Elintarviketurvallisuus	0,0	0,0	2,0	2,0	2,1	2,2	2,3	2,2	2,7	3,2
Ahvenanmaa										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.****	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Eläinten terveys ja hyvinvointi****	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Elintarviketurvallisuus	0,0	0,0	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
Ahvenanmaa yhteensä	0,0	0,0	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Muut viranomaisesta tehtäviä tekevät tahot (mm. valtuutetut tarkastajat)										
Kasvint. edellytykset ja kasvinterv.	0,0	0,0	9,2	9,2	7,9	9,2	19,5	27,3	29,4	36,0
Eläinten terveys ja hyvinvointi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
Elintarviketurvallisuus**	0,0	0,0	14,8	14,8	15,6	14,3	6,6	18,9	17,3	8,2
Valtuutetut tarkastajat yhteensä	0,0	0,0	24,0	24,0	23,5	23,5	26,1	46,2	47,0	44,5
Ulkopuoliset asiantuntijat										
Elintarviketurvallisuus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Elintarvikeketjun valvonta yhteensä										
Kasvintuot. edellytykset ja kasvinterveys	5,0	47,0	106,4	158,4	155,7	173,7	195,2	272,6	318,7	307,2
Eläinten terveys	8,0	131,0	169,1	308,1	296,2	281,7	290,5	327,1	336,7	335,4
Elintarviketurvallisuus	16,0	137,0	541,8	694,8	712,0	717,5	709,9	719,1	725,4	704,6
Tehtäväalue yhteensä	29,0	315,0	872,3	1216,3	1218,9	1227,9	1250,6	1376,3	1380,8	1347,1

* Sisältää hallinnon vyörytykset, muiden viranomaisten osalta vain suoraan valvontaan käytetyn työpanoksen

** Luonnonmukaisen tuotannon valvonta v 2016->

*** Sisältää myös torjunta-ainejääm- ja gmovalvonnan

**** Ahvenanmaan osalta on ilmoitettu vain Eviran ohjaamaan valvontaan käytetty aika

***** Vuosina 2012 ja 2013 on ilmoitettu myös kasvinsuojeluaineiden hyväksyntään käytetty työpanos

***** AVI-tilinpäätös: tehtäväalue yht. 63 htv

***** Valvonnan resurssien laskentatapa muutettu vuonna 2017 alkaen kokonaishtv:n seurannasta työaikakirjausten seurantaan

Ei sisällä yksityisten laboratorioiden työpanosta

Liite 4. Elintarvikevalvonnan tiedot Eurostatille

Elintarvikevalvonnan tarkastusmäärät 2018

	Alkutuotanto	Valmistus ja pakkaaminen	Jakelu ja kuljetus	Vähittäismyymälät	Tarjoilu	Yhteensä
Kohteet (lkm)	38034	3428	2197	11306	33659	88624
Tarkastetut kohteet (lkm)	778	1491	391	3613	14190	20463
Tarkastukset (lkm)	852	2902	518	4768	17305	26345
Kohteet, joiden toiminnassa havaittu puutteita (lkm)	398	257	37	472	1645	2809
Havaittujen puutteiden tyypit						
Hygieniä (HACCP, osaaminen)		120	20	175	707	1022
Yleinen hygieniä		284	20	427	1837	2568
Koostumus		14	8	10	0	32
Laatu ja epäpuhtaudet		8	0	6	39	53
Pakkausmerkinnät ja esitteet		71	20	182	122	395
Muut		50	3	83	83	219

Elintarvikevalvonnan näytetiedot 2018 (Tiedot eivät sisällä seuranta- ja valvontaohjelmien tutkimuksia eikä Tullin tutkimia elintarvikenäytteitä)

Toimintaluokka	Näytteet (lkm)	Määräystenmukaiset näytetulokset (lkm)	Määräystenvastaiset tulokset (lkm)
Alkutuotanto	28	74	0
Elintarvikekontaktimateriaalit	*	*	*
Elintarvikkeiden myynti	543	1995	54
Elintarvikkeiden tarjoilu	2062	7297	178
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	15	22	0
Muu elintarvikkeiden valmistus	47	218	5
Kala-ala	462	839	23
Liha-ala	340	589	21
Maitoala	511	926	16
Muna-ala	3	2	1
Vienti ja tuonti	3	24	0
Vilja- ja kasvisala	111	281	13
YHTEENSÄ	4125	12267	311
yhdestä näytteestä tutkitaan useita asioita			
* elintarvikekontaktimateriaalien näytetiedot tullin aineistossa			

Elintarvikevalvonnan näytetiedot 2018: Tullin tutkimat elintarvikenäytteet

Tuote-ryhmä		Mikrobiol. Kontamin. lkm.	Muu kontam. lkm.	Koostumus lkm.	Pakk. merk. lkm	Muut lkm	Hylkäykset lkm	Näytteiden kokon.määrä	Hylkäykset %
1	Viljanjyvät ja viljavalmisteet		5	1			6	110	5 %
46	Viljaleivänpohjaiset valmisteet				9		9	126	7 %
2	Vihannekset ja vihannestuotteet	3	12	3	10	1	29	466	6 %
4	Palkokasvien siemenet ja palkokasvituotteet		3		9		12	32	38 %
5	Hedelmät ja hedelmätuotteet	1	8				9	530	2 %
48	Pähkinät ja pähkinätuotteet		3		1		4	81	5 %
49	Öljysiemenet ja -hedelmät						0	79	0 %
3	Täkkelysjuukset ja -mukulat						0	14	0 %
50	Yrtit, mausteet ja vastaavat	4	7			1	12	156	8 %
12	Hedelmä- ja vihannes- ja kasvimehut, -juomat, -levitteet ja vast.				4		4	69	6 %
7	Kalat ja kalavalmisteet				1		1	10	10 %
53	Lihaa ja maitotuotteita jäljittelevät tuotteet				6		6	16	38 %
52	Kuumat juomat (kahvi-, kaakao- ja yrttijuomat)						0	2	0 %
13	Vedet, vesipohjaiset virvoitusjuomat ja vastaavat			2	8		10	57	16 %
14	Kuumien juomien ja haudutusten raaka-aineet		8		17		25	102	25 %
15	Alkoholijuomat				2		2	26	8 %
10	Makeiset ja suklaa			6	3		9	36	25 %
16	Elintarvikkeet kasvukäisille						0	81	0 %
17	Elintarvikkeet erityisruokavaliota noudattaville (ml. ravintolisät)		2	1	15	1	19	67	28 %
18	Koostetut ruokalajit				15		15	84	18 %
19	Maustamisvalmisteet ja ateriakastikkeet	2		1	7		10	71	14 %
20	Puhdistetut eristetyt ainesosat	1			5		6	39	15 %
22	Elintarvikekontaktimateriaalit			20		4	24	382	6 %

